

**MINISTERUL EDUCAȚIEI AL REPUBLICII
MOLDOVA
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION
CREANGĂ” din mun. CHIȘINĂU**

Facultatea Pedagogie
Laboratorul Ecoeducație

Saranciuc-Gordea Liliana

EDUCAȚIA NONFORMALĂ
(suport de curs)

Chișinău, 2013

Aprobat pentru editare
prin decizia Senatului UPS „Ion Creangă” din 2013

Lucrarea este elaborată în conformitate cu curriculumul universitar.

Autor:

Liliana Saranciuc-Gordea, doctor în pedagogie, conferențiar universitar.

Recenzenți:

Silvia Golubițchi, doctor în pedagogie conferențiar universitar,
US din Tiraspol (cu sediul la Chișinău)

Nina Garștea, doctor în pedagogie, conferențiar universitar,
UPS „Ion Creangă”

Lucrarea se adresează studenților specialității Pedagogia învățămîntului primar în vederea abilitării viitorilor învățători diriginți în conceperea și derularea activităților educative nonformale, ca modalități esențiale și complementare de realizare a obiectivelor fixate prin programele de formare și constituie un suport didactic pentru cursul opțional la Pedagogie “Educația nonformală”, dar va fi utilă tuturor celor interesați de formarea și dezvoltarea personalității în devenire.

Saranciuc-Gordea, Liliana.

Educația nonformală: (suport de curs) / Saranciuc-Gordea Liliana;
Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă”, Fac. Pedagogie, Lab. Ecoeducație.
– Chișinău: S.n., 2013 (Tipogr. UPS „I.Creangă”)”. – 236 p.

1 disc optic electronic (CD-ROM): sd., col., 13 x 13 cm.

Titlu preluat de pe eticheta discului.

Cerințe de sistem: Windows98/2000/EXP, 32 Mb hard.

ISBN 978-9975-46-178-8.

37.0

S 23

Cuprins

Programa analitică la cursul opțional Educația nonformală.....5

Unitatea 1. Interdependența formal-nonformal-informal la nivelul sistemului și al procesului de învățămînt.....18

1.1 Abordarea categoriilor formelor educației în funcție de gradul de organizare și de oficializare.....18

1.2 Interdependența formelor educației.....36

1.3 Relația dintre învățarea formală-învățarea formală-învățarea informală și autoeducația 42

Activitate practică.....44

Pagină metodică.....46

Unitatea 2. Caracteristica educației nonformale.....47

2.1 Caracteristicile formelor de educație formală și informală 48

2.2 Caracteristica educației nonformale.....51

2.3 Avantajele și limitele educației nonformale.....54

2.4 Evaluarea activităților nonformale.....56

2.5 Perspective de valorificare a educației nonformale în procesul didactic.....57

Activitate practică.....59

Pagină metodică.....60

Unitatea 3. Reprezentarea acțiunilor și activităților educative nonformale în actele legislative și în documentele școlare.....64

3.1 Obiectivele acțiunilor și activităților educative nonformale în actele legislative și normative naționale și internaționale din domeniu.....65

3.2 Reprezentarea acțiunilor și activităților educative nonformale în documentele școlare.....71

Activitate practică.....93

Pagină metodică 103

Unitatea 4. Forme de organizare a activităților nonformale..	106
4.1 Forme de organizare a activităților nonformale.....	107
4.2 Activități directe nonformale în sprijinul educației elevilor.....	112
4.3 Acțiuni de management în educația nonformală.....	116
Activitate practică.....	119
Pagină metodică.....	119
Unitatea 5. Metode de educație nonformală.....	120
5.1 Specificul alegerii metodelor de educație nonformală....	121
5.2 Conținutul metodelor de implementare a unui program de educație nonformală.....	137
Activitate practică.....	168
Pagină metodică.....	168
Unitatea 6. Activitățile extracurriculare /extrașcolare-acțiuni interdisciplinare de educație nonformală în clasele primare..	174
6.1 Definiri conceptuale.....	176
6.2 Particularitățile activităților extracurriculare.....	177
6.3 Diversitatea formelor de organizare a activităților extracurriculare și extrașcolare. Specificul lor.....	180
6.4 Metodologia activităților extracurriculare și extrașcolare.....	196
6.5 Cerințele proiectării și evaluării activităților extracurriculareși extrașcolare.....	208
6.6 Modalități de evaluare a activităților extracurriculare....	212
Activitatea practică.....	217
Pagină metodică.....	218
Bibliografie.....	223
Anexe.....	226

Facultatea:	Pedagogie
Denumirea disciplinei:	Educația nonformală
Autor	Saranciuc-Gordea Liliana, dr. ped., conf. univ.
Coordonator:	Saranciuc-Gordea Liliana, dr. ped., conf. univ.
e-mail:	gordealiliana@mail.ru

Descrierea disciplinei

Cursul “ Educația nonformală” cuprinde un pachet de 6 unități de curs delimitate în consens cu cerințele înaintate. Subiectele cuprind probleme ce țin de abordarea teoretică și metodologică a educației nonformale la vârsta școlară mică.

Competențe

- recunoașterea impactului educației nonformale (EN) asupra dezvoltării personalității elevului de vîrstă școlară mică;
- reprezentarea interdependenței și relației formelor educației la nivelul sistemului și al procesului de învățămînt;
- determinarea particularităților EN și perspectivei de valorificare a EN în procesul didactic;
- selectarea formelor și metodelor de organizare a activităților nonformale;
- distingerea activităților extracurriculare/extrașcolare ca acțiuni interdisciplinare de educație nonformală în clasele primare;
- estimarea formelor de organizare a activităților extracurriculare și extrașcolare în clasele primare;
- realizarea cerințele proiectării activităților extracurriculare prin elaborare de proiecte educaționale;
- stabilirea modalităților de evaluare a activității educative-extraclasă în atingerea scopurilor și obiectivelor scontate prin analiza agendei dirigintelui și activității practice a cadrului didactic

Finalități de studii

La finele cursului studenții vor fi capabili:

La nivel de cunoaștere

- să distingă esența formei de educație nonformală la nivelul sistemului și al procesului de învățămînt în interdependență și relație de învățare cu cel formal și informal ;
- să reprezinte conținutul educației nonformale prin elucidarea caracteristicilor specifice;
- să reprezinte conținutul teleologic al acțiunilor și activităților educative nonformale în actele legislative și normative naționale și internaționale de domeniu;
- să determine particularitățile organizării și desfășurării activităților extracurriculare ca acțiuni interdisciplinare de educație nonformală;

La nivel de aplicare

- să descopere sensul educațional de interdependență al formelor educației și a relației dintre aceste forme de învățare;
- să determine perspectivele de valorificare a educației nonformale în procesul didactic;
- să compare conținutul teleologic al acțiunilor și activităților educative nonformale din actele legislative și normative naționale/internaționale de domeniu cu cel al documentelor școlare
- să stabilească legături între formele, activitățile și acțiunile de management în educația nonformală cu cele ale activităților extracurriculare/extrașcolare realizabile în clasele primare;
- să compare formele de organizare a activităților nonformale cu cele specifice de organizare a activităților extracurriculare în clasele primare;
- să reconstruiască cerințele de planificare a activităților

extracurriculare/extrașcolare în clasele primare;

- să stabilească modalități de evaluare a activităților extracurriculare/extrașcolare.

La nivel de integrare

- să argumenteze impactul relației dintre învățarea formală-nonformală-informală asupra dezvoltării aptitudinilor de autoeducație;
- să argumenteze necesitatea evaluării activităților nonformale;
- să recomande categorii de documente școlare care transpun conținutul teleologic al acțiunilor și activităților educative nonformale;
- să elaboreze proiecte educative pentru una din formele de activități extracurriculare specifice vârstei școlare mici;
- să recomande strategii metodologice specifice pentru fiecare formă de activitate extracurriculară în clasele primare;
- să propună criterii de evaluare a eficienței activităților extracurriculare.

Pre-recuzite (precondiții)

Pentru realizarea obiectivelor puse studentul trebuie să posedă cunoștințe din cursul de psihologie generală, psihologia dezvoltării, etica pedagogică, teoria educației, teoria instruirii, managementul educației.

Evaluarea curentă

Un accent deosebit se va pune pe:

- identificarea punctelor tari și slabe ale pregătirii studenților ;
- întărirea încrederii în ei (motivare) ;
- predicția performanțelor universitare și a șanselor de reușită în carieră;

Tendențele înregistrate în acest domeniu vor fi:

- aprecierea se va face în cadrul cursului și seminarului (nu doar prin examene scrise/orale, în finalul acestei activități) ;
- la apreciere vor participa și studenții ;
- criteriile după care se va face aprecierea și se va acorda notele vor fi precizate de la început și aduse la cunoștința studenților ;
- se va da o atenție mai mare evaluării procesului, nu rezultatelor ;
- se vor evalua competențele (de a ști, a face și a fi) și nu doar conținutul programei analitice.

Evaluarea se bazează pe eseu. **Regulile eseului :**

Studiul bibliografiei: Chiar și când există un subiect dat acesta este suficient de general dându-ți libertatea să-l particularizezi în eseu tău prin abordarea aleasă. În primul rand ar trebui să studiezi un pic să vezi ce s-a mai scris pe subiectul respective. De cele mai multe ori, eseu tău va fi construit pe baza a ceea ce s-a mai scris, va analiza sau va critica una sau mai multe puncte de vedere, dându-ți ocazia în acest fel să-ți exprimi punctul tău de vedere.

Introducere: În introducere, ar trebui să exprimi clar subiectul pe care urmează să-l dezbați, și punctul tău de vedere legat de acest subiect. Exprimarea punctului de vedere este una din cele mai dificile părți ale eseului. În cele din urmă ar trebui să fii în stare să explici într-o singură frază care este esența eseului tău.

Exprimarea trebuie să fie concisă, specifică și clară. Nu ar trebui să promiți că o să analizezi, examinezi sau că o să pui sub semnul întrebării o problema, ci că o să susții un anumit punct de vedere legat de subiectul ales. De exemplu, un bun punct de vedere ar suna cam așa: “Voi susține faptul că deosebirile.....”. Un punct de vedere slab exprimat ar suna așa: “As dori să analizez.....”. Prima variantă exprimă clar un punct de vedere și îl justifică introducând o nouă idee în timp ce a doua variantă nu face decât să expună niște fapte existente. Punctul de vedere este unul din puținele locuri din eseu în care este acceptat să se scrie la persoana I, în timp ce în restul eseului este uzual să se scrie la persoana a III-a.

Explicarea structurii eseului urmează punctului de vedere din

introducere. În funcție de mărimea eseului, vei aduce un număr de argumente care sa-ți susțină punctul de vedere. Este recomandat să enumeri aceste argumente un paragraful ce urmează punctului de vedere: “Trei argumente vor fi aduse în sprijinul acestui punct de vedere. Primul va sublinia ca... Al doilea va susține ca... Al treilea va demonstra că...”

Conținut : Conținutul eseului va elabora argumentele pe care le-ai prezentat, pe cât posibil în ordinea în care le-ai enumerat mai sus. Fiecare capitol sau paragraf începe cu o “frază-subiect” care expune argumentul și poziția autorului. În cazul în care folosești capitole, dă-le nume în așa fel încât să fie potrivite cu structura eseului și care să fie ușor de citit. Discuția ar trebui să urmeze expunerea fiecărui argument într-o manieră bine structurată: fapte, idei, opiniile autorităților din domeniu precum și punctul de vedere personal. În final ar trebui concluzionat în ce fel argumentul inițial stă în picioare și susține punctul de vedere.

Concluzii : După ce toate argumentele au fost prezentate și dezbătute, eseu se termină și ar trebui să poți să prezinți concluziile. Într-un eseu bine scris și organizat, argumentele sunt veridice și laolaltă îți susțin și demonstrează punctul de vedere. Nu trebuie decât să subliniezi acest fapt și eventual să mai explici ce studii s-au mai făcut pe acest subiect.

O alta secțiune posibilă, dar nu obligatorie, adesea întâlnită în eseurile academice, este cea de limitări. Aici, poți să scrii limitările raționamentului tău, care sunt premisele de la care pleacă eseu, însă care dacă sunt false ar putea să infirme concluziile, aspecte care nu au fost analizate, posibile condiții care ar limita impactul concluziilor tale etc.

Mărimea eseului ar trebui sa respecte regula de +/- 10%, asta dacă nu se specifică altceva. Asta înseamnă că textul nu ar trebui sa fie nici mai scurt cu 10% și nici mai lung cu 10% decât mărimea impusă. De exemplu, pentru un eseu de 3000 de cuvinte, este acceptat să scrii 2700-3300 de cuvinte. Poți să folosești funcția Word Count din Microsoft Word ca să vezi exact câte cuvinte are

eseul tău.

În anumite cazuri foarte rare, este foarte dificil să-ți exprimi ideea eseului într-un punct de vedere. În aceste cazuri este acceptat să înlocuiești punctul de vedere cu o întrebare de cercetare care ar trebui să corespundă aceluiași criterii, excepție făcând faptul că autorul amână luarea unui poziții clare pînă la sfîrșitul eseului. Nu este recomandată această abordare, însă în cazul în care este necesară, ai grijă să expui clar răspunsul la întrebarea de cercetare la încheierea eseului.

Motivul pentru care toate aceste reguli sunt importante este acela ca examinatorii vor citi poate sute de eseuri care vor încerca sa spună cam aceleași lucruri. În acest context este în avantajul tău sa faci ca eseul tău sa fie remarcat printr-o structură clara și un punct de vedere bine exprimat. Din cauza asta este foarte importantă respectarea acestor reguli destul de simple.

Bibliografie: Un eseu academic necesita și o bibliografie unde sa poți scrie toate sursele pe care le-ai folosit. Universitățile din Vest au tendința să fie foarte stricte atunci cînd este vorba de plagiat. Așa că ai grijă să citezi absolut toate sursele folosite. În conținutul eseului încearcă să eviți citate foarte lungi, ci mai degrabă folosește parafrizarea – exprimă prin cuvintele tale ceea ce alții au spus înainte. În cazul în care citezi, folosește citate clare și menționează sursa. În orice caz, citarea trebuie folosită doar pentru a începe discutarea unui punct de vedere și nu pentru a închide un punct de vedere.

Criterii de evaluare a eseului și punctajul acordat

1. Raportarea la tema aleasă (5 puncte)

Correspondența dintre titlul temei și conținutul eseului

2. Claritatea (10 puncte)

- mesajul eseului este bine conturat, formularea sa nu este ambiguă, lucrarea este organizată în jurul unei idei pentru care exista dovezi verificabile;
- formularea de comparații între caracteristici ale unor fenomene, activități, evenimente, procese.

3. Argumentare (15 puncte)

- ideile, teoriile prezentate sunt susținute de argumente din bibliografie.

4. Coerența logică (15 puncte)

- eseul are o structură logică bine conturată;
- ideile exprimate au fluentă și sunt în legătura unele cu altele.

5. Utilizarea materialului bibliografic (10 puncte)

- sursele bibliografice sunt citate corespunzător, argumentele aduse sunt susținute prin prezentarea diferitelor cercetări.

6. Originalitate, creativitate, inovație (15 puncte)

- modul deosebit prin care se abordează tema, prezentarea opiniilor personale bazate pe analiza diferitelor surse bibliografice.

7. Aspectul general al eseului (5 puncte)

- respectarea criteriilor de: gramatica, ortografia, aspectul estetic.

Totalul general reprezintă maximum de 0-75 puncte.

Transformarea punctajului obținut în notă se face prin regula mărimilor proporționale (regula de trei simplă).

Exemplu: Un student care a obținut 45 puncte va avea nota.

$$75 \rightarrow 10$$
$$60 \cdot p \rightarrow \frac{60 \times 10}{75} = \frac{600}{75} = 8$$

Lucrarea finală-portofoliul- de examen.

Nota finală se constituie din următoarele componente:

40% – Chestionarea orală la examen

60% - evaluarea curentă

Evaluarea finală de examen

Modalitatea de evaluare în cheia dată - portofoliul realizabil individual de fiecare student

Un dosar de învățare /portofoliu cuprinde:

- lista conținutului cestuia, (sumarul, care include titlul fiecărei lucrări/fișe etc. Și numărul paginii la care se regăsește);
- argumentația care explică ce lucrări sînt incluse în dosar,

de ce este importantă fiecare și cum se articulează între ele într-o viziune de ansamblu a studentului/grupului cu privire la subiectul respectiv;

- lucrările pe care le face studentul individual sau în grup;
- rezumate;
- eseuri;
- articole, referate, comunicări;
- fișe individuale de studiu;
- proiecte și experimente,
- teme pentru acasă;
- probleme rezolvate;
- rapoarte scrise-de realizare a proiectelor;
- teste și lucrări semestriale;
- chestionare de atitudini;

Modalitatea de evaluare în cheia dată - portofoliul realizabil individual de fiecare student

Un dosar de învățare /portofoliu cuprinde:

- lista conținutului acestui, (sumarul, care include titlul fiecărei lucrări/fișe etc. Și numărul paginii la care se regăsește);
- argumentația care explică ce lucrări sînt incluse în dosar, de ce este importantă fiecare și cum se articulează între ele într-o viziune de ansamblu a studentului/grupului cu privire la subiectul respectiv;
- lucrările pe care le face studentul individual sau în grup;
- rezumate;
- eseuri;
- articole, referate, comunicări;
- fișe individuale de studiu;
- proiecte și experimente,
- teme pentru acasă;
- probleme rezolvate;
- rapoarte scrise-de realizare a proiectelor;
- teste și lucrări semestriale;

- chestionare de atitudini;
- înregistrări, fotografii care reflectă activitatea desfășurată de student individual sau împreună cu colegii săi;
- interviuri de evaluare;
- observații pe baza unor ghiduri de observații;
- reflecțiile proprii ale studentului asupra modalităților de învățare, ale obstacolelor întâlnite, ale procedeeelor de depășire a lor;
- autoevaluări scrise de student sau de colegii săi;
- alte materiale, hărți cognitive, contribuții la activitate care reflectă participarea studentului/grupului la derularea și soluționarea temei date;
- viitoare obiective pornind de la realizările curente ale studentului/grupului, pe baza intereselor și a progreselor înregistrate;
- comentarii suplimentare și evaluări ale profesorului, ale altor grupuri de învățare și/sau ale altor părți interesate.

Pentru evaluarea obiectivă a portofoliului au fost luate în vedere două categorii de criterii generale:

a) criterii pentru evaluarea calității portofoliului și a produsului realizat (1-3) ;

b) criterii pentru evaluarea calității activității studentului, a procesului pe care l-a parcurs (4-11).

Criterii de apreciere/indici și punctaj acordat la evaluarea portofoliului

Criterii de apreciere/indici Punctaj	1	2	3	4	5
1. Prezentare: <ul style="list-style-type: none"> - stabilirea scopului și a obiectivelor urmărite în cadrul portofoliului; - evoluția evidențiată față de prima prezentare a dosarului; - dacă este complet; - estetică generală. 					

<p>2. Rezumate:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ceea ce a învățat studentul și succesele înregistrate; - - calitatea referatelor; - - concordanța cu temele date; - - cantitatea lucrărilor. 					
<p>3. Lucrări practice:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adcvarea la scop, - eficiența modului de lucru; - rezultatul lucrărilor practice; - dacă s-a lucrat în grup sau individual; - - repartizarea eficientă a sarcinilor. 					
<p>4. Reflecțiile studentului pe diferite părți ale dosarului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reflecții asupra propriei munci; - relecții despre lucrul în echipă (dacă e cazul); - așteptările studentului de la activitatea desfășurată. 					
<p>5. Cronologie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - punerea în ordine cronologică a materialelor; - modul de gândire, elaborare și structurare a proiectului (rigurozitatea proiectării și realizării demersurilor teoretice și practic-aplicative, logica structurării materialului, argumentarea ideilor, corectitudinea formulării ipotezelor și a verificării lor etc.). 					
<p>6. Autoevaluarea studentului:</p> <ul style="list-style-type: none"> - autoevaluarea activităților desfășurate; - concordanța scop-rezultat; 					

<ul style="list-style-type: none"> - progresul făcut; - nota pe care crede că o merită 					
<p>7. Pregătire-Conținut-Structură:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea subiectului, familiarizarea cu lucrările scrise; - adecvat în raport cu auditoriul, interes, claritate, profunzime, orizont 					
<p>8. Limbajul verbal utilizat/ Rostire:</p> <ul style="list-style-type: none"> - claritate, accesibilitate ; - audibilitate, ton, ritm, fluiditate; <p>*elementele de comunicare paraverbală:</p> <ul style="list-style-type: none"> - calitățile vocii, intonația, accentual, viteza, tonul, volumul etc. ; <p>*elemente de comunicare nonverbală:</p> <ul style="list-style-type: none"> - limbajul mimicogestual, privirea, gesturile și alte elemente de comunicare nonverbală, ținuta generală ; 					
<p>9. Folosirea timpului-Mijloace uzuale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - în limitele alocate, echilibru între secțiunile expunerii; - claritate, concizie, abilitate. 					
<p>10. Siguranța de sine-impact.</p> <ul style="list-style-type: none"> - cunoașterea capacității proprii; - prezență, dinamism, autoritate. 					
<p>11. Comportare-Aspecte de comportament altele decât verbale:</p> <ul style="list-style-type: none"> - structurarea auditoriului, ținută, manieră, gesturi; - legătura cu auditoriul, măsura în care îl determină să participe la prezentare ; - măsura în care convinge 					

auditoriul.					
-------------	--	--	--	--	--

Pentru fiecare criteriu se atribuie între 1-5 puncte. Totalul general reprezintă maximum de 55 puncte (11 criterii înmulțite cu 5- punctajul maxim).

Transformarea punctajului obținut în notă se face prin regula mărimilor proporționale (regula de trei simplă).

Exemplu: Un student care a obținut 45 puncte va avea nota 8,18.

$$45 \cdot p \rightarrow \frac{55 \rightarrow 10}{55} = \frac{45 \times 10}{55} = 8,18$$

Frecvența

Frecvența este luată în considerație conform Regulamentului pentru învățământul cu frecvență la zi ținând cont de absențele motivate ale studentului.

Conținutul cursului

(Enumerarea tuturor temelor la disciplina dată)

1. Interdependența formal-nonformal-informal la nivelul sistemului și al procesului de învățământ
2. Caracteristica educației nonformale.
3. Forme de organizare a activităților nonformale.
4. Metode de educație nonformală.
5. Specificul activitățile extracurriculare/extrașcolare-acțiuni interdisciplinare de educație nonformală în clasele primare.

Resurse bibliografice

Bibliografie

Obligatorie:

1. Carcea, M., Managementul educației nonformale, Iași: Ed. Polirom. 2001.
2. Costea, O., et. al., Contribuția educației nonformale la dezvoltarea competențelor de comunicare ale elevilor, București: IȘE. 2004.
3. Cucoș, C., Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Iași: Ed. Polirom, 2000.
4. Ceghit, I., Neacșu, I., Negreț-Dobridor, I., Pănișoară, O., Prelegeri pedagogice, Iași: Ed. Polirom, 2001.

Opțională:

1. Ionescu, M., Chiș, V., Mijloace de învățământ și integrarea acestora în activitățile de instruire și autoinstruire, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană. 2001.
2. Vlăsceanu, N., (coord.), Neculau, Adrian, Școala la răscruce. Schimbare și continuitate în curriculumul învățământului obligatoriu. Studiu de impact, Iași: Ed. Polirom, 2002.
3. Granaci L., Sărbători, obiceiuri, tradiții. Activități extracurriculare. Ghid pentru cadrele didactice, Chișinău: Ed. Epigraf, 2006.
4. Berușcă A., Ghid metodologic al serbărilor școlare, București: EDP, R.A., 2007.

Unitatea 1. Interdependența formal-nonformal-informal la nivelul sistemului și al procesului de învățământ

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să distingă esența formei de educație nonformală la nivelul sistemului și al procesului de învățământ în interdependență și relație de învățare cu cel formal și informal ;

La nivel de aplicare:

- să descopere sensul educațional de interdependență al formelor educației și a relației dintre aceste forme de învățare;

La nivel de integrare:

- să argumenteze impactul relației dintre învățarea formală-nonformală-informală asupra dezvoltării aptitudinilor de autoeducație.

Unitatea 1. Interdependența formal-nonformal-informal la nivelul sistemului și al procesului de învățământ

1.1 Abordarea categoriilor formelor educației în funcție de gradul de organizare și de oficializare

Zi de zi, fiecare dintre noi sîntem supuși, vrînd/nevrînd unui aflux informațional și unui bombardament mediatic cu sau fără intenție pedagogică. Aceste influențele multiple, resimțite sau nu ca fiind de tip educativ, pot acționa concomitent, succesiv sau complementar, în *forme* variate, în mod spontan, incidental sau avînd un caracter organizat și sistematic.

În pedagogie, această realitate este reflectată cu ajutorul conceptului care definește formele generale ale educației. Acesta se referă la principalele ipostaze prin care educația se poate obiectiva, “pornind de la varietatea situațiilor de învățare și de la gradul diferit de intenționalitate acțională.” (C. Cucoș, 1996, p. 35). Se consideră astfel că “*formele generale ale educației* reprezintă modalitățile de realizare a activității de formare-dezvoltare a personalității prin intermediul unor *acțiuni și/sau influențe pedagogice* desfășurate, în cadrul sistemului de educație/învățământ în condițiile exercitării

funcțiilor generale ale educației (funcția de formare-dezvoltare a personalității, funcția economică, funcția civică, funcția culturală a educației).” (G. Cristea, 2002, p. 70) Altfel spus, toate influențele și acțiunile educative care intervin în viața individului, în mod organizat și structurat (în conformitate cu anumite norme generale și pedagogice, desfășurate într-un cadru instituționalizat) sau, dimpotrivă, în mod spontan (întâmplător, difuz, neoficial), sunt reunite sub denumirea de forme ale educației.

În funcție de gradul de organizare și de oficializare al formelor educației, putem delimita trei mari categorii:

- **educația formală (oficială);**
- **educația non-formală (extrașcolară);**
- **educația informală (spontană).**

Clasificarea formelor educației angajează două categorii de *criterii valorice*:

a) *Criteriul proiectării* care delimitează între formele educației instituționalizate (care au în vedere realizarea unor finalități specifice, într-un cadru instituționalizat) – *educația formală și educație nonformală*; și forma educației neinstituționalizată (“realizată implicit, fără obiective specifice instituționalizate”

– *educația informală*;

b) *Criteriul organizării* conform căruia diferențiem educația realizată pe baza unor acțiuni explicite și influențe implicite – *educația formală și educația nonformală*; și educația realizată doar pe baza unor influențe implicite – *educația informală*; (S. Cristea, 2002, p. 112)

O definiție a **educației formale** a fost dată de către Philip Coombs, în anul 1973, conform căreia educația formală este “*sistemul educațional structurat ierarhic și gradat cronologic, pornind de la școala primară și până la universitate, care include, în plus față de studiile academice, o varietate de*

programe de specializare și instituții de pregătire profesională și tehnică cu activitate “full-time” (p. 11).

Educația nonformală a fost definită de către J. Kleis (1973) drept “orice activitate educațională, intenționată și sistematică, desfășurată de obicei în afara școlii tradiționale, al cărei conținut este adaptat nevoilor individului și situațiilor speciale, în scopul maximalizării învățării și cunoașterii și al minimalizării problemelor cu care se confruntă acesta în sistemul formal (stresul notării în catalog, disciplină impusă, efectuarea temelor etc.)” (p.6)

Educația informală se referă la experiențele zilnice ce nu sînt planificate sau organizate și conduc către o învățare informală. Cînd aceste ”experințe sînt interpretate de către cei mai în vîrstă sau de către membrii comunității ele se constituie în educație informală.” (idem, p. 3-4). Educația informală este procesul care se întinde pe toată durata vieții, prin care individul dobîndește informații, își formează priceperi și deprinderi, își structurează convingerile și atitudinile, se dezvoltă, prin intermediul experiențelor cotidiene.

În analiza celor trei forme ale educației vom folosi opt criterii: 1. etimologia termenului; 2. definirea conceptului; 3. dezideratele urmărite; 4. trăsăturile caracteristice; 5. evaluarea; 6. avantajele și importanța; 7. elementele critice; 8. dezvoltarea domeniului;

Educația formală – trăsături caracteristice

1. Din punct de vedere *etimologic*, termenul își are originea în latinescul “*formalis*” care înseamnă “organizat”, “oficial”. În acest sens, educația formală reprezintă educația oficială.

2. Din punct de vedere *conceptual*, educația formală cuprinde totalitatea activităților și a acțiunilor pedagogice desfășurate și proiectate instituțional (în grădinițe, școli, licee, universități, centre de perfecționare etc.), în cadrul sistemului de învățământ, în mod planificat și organizat pe niveluri și ani de studii, avînd finalități educative bine determinate. Ea se realizează “în cadrul unui proces de instruire realizat cu rigurozitate, în timp și spațiu: planuri, programe, manuale, cursuri, materiale de învățare etc.” (S. Cristea, 2002, p. 112)

3. *Dezideratele majore ale educației formale* cuprind *asimilarea sistematică și organizată a cunoștințelor* din diferite domenii de interes cultural-științific, practic și tehnologic și folosirea acestora în vederea *dezvoltării personale și a inserției*

optime în viața activă a societății, prin *formarea și stimularea capacităților intelectuale și aptitudinale, a priceperilor și deprinderilor, a atitudinilor și convingerilor*. Totodată se urmărește înzestrarea individului cu metode și tehnici de muncă intelectuală și dezvoltarea pe cât posibil a inteligenței sociale și emoționale.

4. *Trăsăturile caracteristice* ale educației formale rezultă din caracterul său oficial. O primă caracteristică a educației formale se referă la faptul că aceasta este *instituționalizată*, realizându-se în mod conștient, sistematic și organizat în cadrul sistemului de învățământ. O a doua caracteristică este faptul că *obiectivele și conținutul* educației sînt prevăzute în *documente școlare*. Ele sînt elaborate pe cicluri, niveluri și ani de studii, fiind proiectate pedagogic prin planuri de învățământ, programe și manuale școlare, cursuri universitare, ghiduri etc.

Scopurile și obiectivele pedagogice, deduse din idealul educațional și preconizate a fi atinse în cadrul acestui tip de educație, sînt realizate practic în *procesul de învățământ*, sub îndrumarea unui *corp profesoral specializat*. Cadrele didactice, persoane investite special cu conducerea acțiunii educative, se adresează unui public ce beneficiază de un statut aparte – cel de *elevi sau de studenți*.

O altă caracteristică se referă la faptul că această formă a educației conduce la atingerea dezideratelor educative preconizate într-un *context metodologic organizat*. Acest context metodologic este dezvoltat în concordanță cu cerințele idealului educațional, în *condiții pedagogice determinate*, cu materiale didactice special elaborate pentru atingerea scopurilor și cu mijloace de învățământ investite cu funcții pedagogice precise.

5. Educația formală, ca formă oficială, este întotdeauna *evaluată social*. *Evaluarea* în procesul didactic se realizează pe criterii sociopedagogice riguroase și vizează cunoașterea atât a rezultatelor activității instructiv-educative, cât și a procesului

realizat în diferite condiții. Procesul de evaluare școlară se realizează de către fiecare cadrul didactic și de către instituția școlară în sine, concretizându-se în note, calificative, aprecieri, caracterizări etc. Evaluarea realizată în cadrul educației formale trebuie să urmărească dezvoltarea capacităților de autoevaluare ale elevilor și studenților.

6. Educația formală este *importantă* prin faptul că facilitează accesul la valorile culturii, științei, artei, literaturii și tehnicii, la experiența social-umană, avînd un rol decisiv în formarea personalității umane, conform dezideratelor individuale și sociale.

Prin intermediul acestei forme de educație, “în timpul anilor de studii, individul este introdus progresiv în vastele domenii ale existenței umane”. Aceasta permite asimilarea cunoștințelor ca un sistem, oferind concomitent “un cadru metodic al exersării și dezvoltării capacităților și aptitudinilor umane” Educația formală devine astfel “un autentic instrument al integrării sociale” (I. Cerghit, 1988, p. 28)

7. Cu toate că educația formală este generalizată și indispensabilă ea înregistrează câteva critici și limite:

- centrarea pe performanțele înscrise în programe lasă mai puțin timp liber imprevizibilului și studierii aspectelor cotidiene, cu care se confruntă elevii;

- există tendința de transmitere-asimilare a cunoștințelor în defavoarea dezvoltării-exersării capacităților intelectuale și a abilităților practice;

- cufundarea într-o calmă monotonie și erodarea prin rutină a practicii didactice;

- orientarea predominantă spre “informare și evaluare cumulativă a proceselor instrucționale” (S. Cristea, 2002, p. 113)

- lipsa inițiativei elevilor și slaba participare a părinților în activitățile școlare fapt ce conduce și la o comunicare defectuoasă între acești agenți pedagogici importanți;

- dotarea materială și tehnică insuficientă a sălilor de clasă și a laboratoarelor din școală care nu mai satisfac cerințele tot mai crescute ale elevilor conexați în permanență la noi mijloace de transmitere, prelucrare și actualizare rapidă a informațiilor;

8. Dezvoltarea educației formale are loc în contextul depășirii interpretărilor clasice conform cărora i se atribuie educației formale rolul prioritar. Orientările postmoderniste evidențiază expansiunea educației nonformale cu preluarea unor sarcini de educația formală, diversificând activitățile și stimulând în mai mare măsură motivația participanților. În ideea deschiderii școlii față de problematica lumii contemporane sînt propuse următoarele modalități menite să înlăture treptat carențele semnalate la nivelul educației formale:

- descongestionarea materiei și crearea ocaziilor tot mai numeroase de afirmare a talentelor și a intereselor tinerilor, prin creșterea și diversificarea ofertei de opționale și de alternative educaționale;

- șanse reale pentru fiecare unitate de învățământ de a-și determina propriul curriculum (prin curriculum la decizia școlii);

- posibilitatea utilizării flexibile a segmentului neobligatoriu din programe în funcție de nevoile locale de educație și formare;

- asigurarea sinergiei dintre învățarea formală, nonformală și înformală, în sensul deschiderii școlii înspre influențele educative nonformale și informale și găsirea modalităților optime de articulare între acestea;

- armonizarea politicilor și practicilor privind instruirea inițială, și continuă (asigurarea calității și continuității prin conținutul curriculum-ului, evaluare și recunoaștere) și regîndirea tuturor nivelurilor și structurilor învățămîntului din perspectiva educației permanente;

- integrarea rapidă a noilor tehnologii comunicaționale în procesul de învățămînt.

Noile orientări postmoderniste postulează lărgirea sferei de aplicabilitate a conținuturilor și a dezideratelor educației formale în sensul cuprinderii și a următoarelor finalități, realizabile printr-o stansă corelare cu celelalte forme ale educației:

- stimularea și dezvoltarea capacităților cognitive complexe (gîndirea divergentă, gîndirea critică, gîndirea laterală – capacitatea de a privi și a cerceta lucrurile în alt mod, de a relaxa controlul gîndirii);

- formarea și dezvoltarea inteligențelor multiple, prin capacități specifice *inteligenței lingvistice* (ce implică sensibilitatea de a vorbi și de a scrie; include abilitatea de a folosi efectiv limba pentru a se exprima retoric, poetic și pentru a-și aminti informațiile), *inteligenței logice-matematice* (ce constă în capacitatea de a analiza logic problemele, de a realiza operații matematice și de a investiga științific sarcinile, de a face deducții), *inteligenței spațiale* (care se referă la capacitatea, potențialul de a recunoaște și a folosi patternurile spațiului; capacitatea de a crea reprezentări nu doar vizuale), *inteligenței interpersonale* (capacitatea de a înțelege intențiile, motivațiile, dorințele celorlalți, creînd oportunități în activitatea colectivă), *inteligenței intrapersonale* (capacitatea de autoînțelegere, autoapreciere corectă a propriilor sentimente, motivații, temeri), *inteligenței naturaliste* (care face omul capabil să recunoască, să clasifice și să se inspire din mediul înconjurător), *inteligenței morale* (preocupată de reguli, comportament, atitudini) – (H.Gardner, 1993);

- consilierea elevului/studentului în procesul de autocunoaștere și autodescoperire a propriilor capacități și limite, a înclinațiilor și a aptitudinilor speciale și dezvoltarea pe această bază, a capacității de autoevaluare a propriei personalități.

Educația nonformală – trăsături caracteristice

1. Din punct de vedere *etimologic*, termenul de educație nonformală își are originea în latinescul “nonformalis”, preluat cu sensul “în afara unor forme special/oficial organizate pentru un anumit gen de activitate”. Nonformal nu e sinonim cu needucativ, ci desemnează o realitate educațională mai puțin formalizată sau neformalizată, dar întotdeauna cu efecte formativ-educative.

2. Din punct de vedere *conceptual*, educația nonformală cuprinde ansamblul activităților și al acțiunilor care se desfășoară într-un cadru instituționalizat, în mod organizat, dar în afara sistemului școlar, constituindu-se ca “o punte între cunoștințele asimilate la lecții și informațiile acumulate informal”. (G. Văideanu, 1988, p. 232)

3. *Dezideratele educației nonformale* sunt în stransă legătură cu realizarea următoarelor finalități:

- să lărgescă și să completeze orizontul de cultură, îmbogățind cunoștințele din anumite domenii;
- să creeze condiții pentru “desăvârșirea profesională sau inițierea într-o nouă activitate” (E. Istrate, 1998, p155);
- să sprijine alfabetizarea grupurilor sociale defavorizate;
- să contribuie la recreerea și la destinderea participanților precum și la petrecerea organizată a timpului liber;
- să asigure cadrul de exersare și de cultivare a diferitelor înclinații, aptitudini și capacități, de manifestare a talentelor;

Raportul dintre educația nonformală și cea formală este unul de complementaritate, atât sub aspectul conținutului, cât și în ceea ce privește formele și modalitățile de realizare.

4. *Trăsăturile caracteristice* ale educației nonformale sînt relevante pentru această formă care asigură legătura dintre instruirea formală și cea informală. O caracteristică importantă se referă la faptul că educația nonformală se desfășoară într-un *cadru instituționalizat*, în afara sistemului școlar, cuprinzînd

activități extraclasă/extradidactice (cercuri pe discipline, interdisciplinare sau tematice, ansambluri sportive, artistice, concursuri școlare, olimpiade, competiții etc.) și *activități de educație și instruire extrașcolare*, denumite parașcolare și perișcolare. Cele **parașcolare** se dezvoltă în mediul socio-profesional cum ar fi de exemplu activitățile de perfecționare și de reciclare, de formare civică sau profesională. Activitățile **perișcolare** evoluează în mediul socio-cultural ca activități de autoeducație și de petrecere organizată a timpului liber în cadrul universităților populare, al cluburilor sportive, la teatru, în muzee sau în cluburile copiilor, în biblioteci publice, în excursii, acțiuni social-culturale sau în familie ori prin intermediul massmediei, denumită adesea “școală paralelă”. (I. Cerghit, 1988, p. 28)

“Educația nonformală valorifică activitatea de educație/instruire organizată în afara sistemului de învățământ dar și în interiorul acestuia (vezi rolul cluburilor, taberelor elevilor/studentilor) sub îndrumarea unor cadre didactice specializate în proiectarea unor acțiuni educaționale, care asigură realizarea corelației subiect/educator – obiect/educat la niveluri de flexibilitate complementare în raport cu resursele pedagogice formale.” (S. Cristea, 2002, p. 119) Coordonatorii acestei forme de educație își joacă însă, mai discret rolurile, sînt *animatori, moderatori*. Educatorului nonformal i se solicită mai multă flexibilitate și entuziasm, adaptabilitate și rapiditate în adoptarea variatelor stiluri de conducere a activității, în funcție de nevoile și cerințele educatului.

Conținutul și obiectivele urmărite sînt prevăzute în *documente special elaborate* ce prezintă o mare *flexibilitate*, diferențiindu-se în funcție de vîrstă, sex, categorii socioprofesionale, interesul participanților, aptitudinile și înclinațiile acestora. Sînt cuprinse activități care corespund intereselor, aptitudinilor și dorințelor participanților.

O altă trăsătură caracteristică este *caracterul opțional* al activităților extrașcolare, desfășurate într-o ambianță relaxată, calmă și plăcută, dispunând de mijloace menite să atragă publicul de diferite vârste. Este o formă facultativă de antrenament intelectual care menține interesul participanților printr-o metodologie atractivă. În măsura în care răspunde unei cereri de perfecționare profesională, educația nonformală presupune în unele cazuri și achitarea unor taxe.

5. *Evaluarea* activităților desfășurate în cadrul educației nonformale este “facultativă, neformalizată, cu accente psihologice, prioritar stimulative, fără note sau calificative oficiale.” (ibidem) În condițiile extinderii cererilor de pregătire profesională prin diferite forme de instruire nonformală, există și situații în care acestea sînt finalizate prin certificate sau diplome de absolvire.

6. Educația nonformală este importantă prin următoarele *avantaje pedagogice*:

- este centrată pe cel ce învață, pe procesul de învățare, nu pe cel de predare solicitînd în mod diferențiat participanții;

- “demitizează funcția de predare” și “răspunde adecvat necesităților concrete de acțiune” (C. Cucuș, 1996, p. 37)

- dispune de un curriculum la alegere (“cafeteria curriculum”), flexibil și variat propunîndu-le participanților activități diverse și atractive, în funcție de interesele acestora, de aptitudinile speciale și de aspirațiile lor;

- contribuie la lărgirea și îmbogățirea culturii generale și de specialitate a participanților, oferind activități de reciclare profesională, de completare a studiilor și de sprijinire a categoriilor defavorizate sau de exersare a capacității indivizilor supradotați;

- creează ocazii de petrecere organizată a timpului liber, într-un mod plăcut, urmărind destinderea și refacerea echilibrului psiho-fizic;

- asigură o rapidă actualizare a informațiilor din diferite domenii fiind interesată să mențină interesul publicului larg, oferind alternative flexibile tuturor categoriilor de vîrstă și pregătirii lor profesionale, punînd accentul pe aplicabilitatea imediată a cunoștințelor;

- antrenează noile tehnologii comunicaționale, ținînd cont de progresul tehnicoștiințific, valorificînd oportunitățile oferite de internet, televiziune, calculatoare etc.;

- este nestresantă, oferind activități plăcute și scutite de evaluări riguroase, în favoarea strategiilor de apreciere formativă, stimulativă, continuă;

- răspunde cerințelor și necesităților educației permanente.

7. *Limitele educației nonformale* semnalate în lucrările de specialitate se referă la faptul că această formă include uneori programe mult prea flexibile, centrate doar pe obiective pe termen scurt și o prea mare “libertate” metodologică a educatorilor. Trei riscuri pedagogice majore ar înregistra – în concepția lui Sorin Cristea (2002)– acest tip de educație și anume:

- “promovarea unui activism de suprafață, dependent doar de îndeplinirea obiectivelor concrete, rupte adesea de obiectivele specifice educației formale;

- avansarea unui proiect dependent doar de mijloacele tehnice disponibile, care pot

dezechilibra corelația funcțională dintre subiectul și obiectul educației;

- eludarea posibilităților de validare socială reală a rezultatelor în raport cu “diplomele și certificatele” obținute la nivelul educației formale.” (2002, p. 120)

8. *Expansiunea educației nonformale* a devenit o problemă de interes general în politica educației începând cu anii ‘60–’70, pe fondul afirmării preocupărilor de educație permanentă și recurentă și al extensiei formelor de instruire de-

a lungul întregii vieții în formule situate în afara sistemului școlar. Această tendință este amplificată pe fondul accentuării “crizei mondiale a educației” (P. Coombs, 1968) ce semnala necesitatea revizuirii curriculumului, realizarea echilibrului între dezvoltarea economică, cerințele societății și rezultatele sistemului de învățământ. Plecând de la ideea conform căreia școala nu este singurul loc unde poți învăța, iau amploare activitățile desfășurate în afara sistemului formal care veneau în întâmpinarea dorinței de învățare a publicului larg, servind obiectivelor acestora și asigurând asistență informațională și practică unor categorii sociale dezavantajate.

Teoria “deșcolarizării societății” (I. Illich, 1971) propune “patru rețele ale cunoașterii” caracteristice pentru “noile instituții educative” de tip nonformal:

a) o rețea de “servicii utilizată în activitatea zilnică în uzine, aeroporturi, ferme etc.”, care pun la dispoziția publicului diferite “obiecte educative”: instrumente, biblioteci, laboratoare, săli de expoziții, săli de spectacol, muzee etc.;

b) o rețea de “schimburi de cunoștințe” actualizate, bazată pe “o listă de persoane” dispuse și capabile de asemenea activități;

c) o rețea de comunicare susținută printr-un organism care “facilitează întrunirile între “semeni” și înregistrarea dorințelor în materie de educație;

d) o rețea de adrese ale persoanelor profesioniste sau amatoare, capabile de “servicii educative” oferite chiar la nivelul unui “anuar” (S. Cristea, 2002, p. 120 și F. Mahler, 1977, pp. 56–63; 128–134)

Relația dintre educația formală și educația nonformală este de complementaritate sub raportul conținutului, al formelor de organizare și de realizare. Nu trebuie neglijat faptul că există și o relație concurențială între cele două forme de educație. Ținând cont că dezvoltarea educației nonformale poate oferi sugestii și chiar soluții pentru depășirea prelungitei

“crize a școlii”, în ultimii ani se vorbește tot mai mult despre acreditarea activităților de educație nonformală.

Educația informală – trăsături caracteristice

1. Din punct de vedere *etimologic*, denumirea termenului de educație informală provine din limba latină, “informis/informalis” fiind preluat cu sensul de “spontan”, “neașteptat”. Ca urmare prin educație informală înțelegem educația realizată spontan.

2. Din punct de vedere *conceptual*, educația informală include ansamblul influențelor cotidiene, spontane, eterogene, incidentale, voluminoase – sub aspect cantitativ – care nu își propun în mod deliberat atingerea unor țeluri pedagogice, dar au efecte educative, ocupînd cea mai mare pondere de timp din viața individului. Aceste influențe spontane, incidentale nu sînt selectate, prelucrate și organizate din punct de vedere pedagogic.

3. *Dezideratele educației informale* nu apar în mod explicit. Acest tip de educație nu-și propune în mod deosebit, realizarea unor obiective pedagogice, însă prin influențele sale exercitate continuu poate avea efecte educative deosebite atît pozitive cît și negative.

Prin miile de contacte spontane și influențe cotidiene educația informală oferă individului ocazia de a adopta anumite atitudini, de a exterioriza anumite comportamente și de a interioriza anumite valori, conturîndu-se astfel profilul său psihosocial. Pe această cale, orice personalitate (elev, student etc.) își completează informațiile achiziționate prin intermediul celorlalte forme de educație. Aceste influențe pot fi concordante unele cu altele sau în dezacord, sarcina de a le orienta și direcționa revenindu-i în principal educației formale.

4. *Trăsăturile caracteristice* educației informale sunt determinate de multitudinea influențelor derulate de regulă, în afara unui cadru instituționalizat, provenite din micromediul social de viață al individului, privite ca membru al familiei, al

grupului de prieteni, al colectivului de muncă, al cartierului, al satului sau orașului în care locuiește, etc. “În ultimă analiză și cartierul și strada educă; magazinele cu vitrinele lor, și metroul fac educație.” (I. Cerghit, 1988, p. 29). Cu cât aceste influențe cunosc o dezvoltare și culturalizare la standarde înalte, cu atât crește și valoarea lor ca factori educativi spontani, având astfel rol în dezvoltarea personalității umane.

Cu alte cuvinte educația informală cuprinde “achizițiile dobândite într-o manieră întâmplătoare în ocazii din ce în ce mai numeroase și mai variate, așa cum le determină condițiile existenței umane ca atare.” (T. Cozma, 1997, p. 28)

Influențele pedagogice de tip informal pot fi *neorganizate*, neselectate, spontane, neprelucrate – rezultatul interacțiunilor umane în mediul familial, stradal, din cadrul anturajului și *organizate și instituționalizate* – transmise de la nivelul instituțiilor massmedia, care le proiectează și le orientează însă “din perspectiva altor instanțe și interese decât pedagogice”. (C. Cucuș, 1996, p. 36). Acestea din urmă se diferențiază însă de programele speciale de educație din presă, de la radio sau de la televiziunile școlare și universitare, ce au finalități educative și intră sub incidența educației nonformale.

Un exemplu de educație informală este atunci când copiii mici învață să vorbească. Ei deprind acest lucru prin ascultare și imitare. Părinții corectează spontan greșelile de pronunție ale acestora, de multe ori silabisind fără intenție și încurajând vorbirea corectă. La fel se întâmplă atunci când părintele sau educatorul analizează împreună cu copii experiențele zilnice petrecute în viața acestuia (discuții cu părinții/educatorii despre ce s-a întâmplat la școală în ziua respectivă care se soldează cu aprecieri, interpretări, învățăminte și concluzii educative)

5. *Evaluarea* are o situație specială în cazul educației informale. Evaluarea se realizează la nivelul opiniilor și reușitelor personale și sociale ale cetățenilor, pe baza analizei comportamentale și factuale. În acest sens, literatura de

specialitate semnaleză faptul cã “viața socială se desfășoară sub dublu impact: acela al opiniei colectivității și al cenzurării pe care o operează conștiința în sine.” (T. Cozma, 1997)

6. *Avantajele* educației informale pot fi sesizate în plan didactic. Învațarea de tip informal este o învațare cu caracter pluridisciplinar, informațiile provenind din variate domenii, completându-le pe cele achiziționate prin intermediul celorlalte forme de educație. Această situație îi conferă individului posibilitatea de a interioriza și exterioriza atitudini, comportamente, sentimente etc. “În contextul informal de educație, inițiativa învătării revine individului; educația este voluntară, iar grilele de evaluare sînt altele decît în educația formală, competența într-un domeniu sau altul fiind criteriul reușitei.” (E. Istrate, 1998, p158) În condițiile multiplicării și diversificării surselor de influență și a ridicării gradului de civilizație a unei societăți, cresc și efectele educației incidentale. Importantă devine intervenția educatorului, manifestată prin capacitatea acestuia de a valorifica experiența de viață a fiecărui elev.

7. *Dezavantajele* educației informale sînt inerente în condițiile inexistenței unei acțiuni pedagogice, instituționalizate și organizate sistematic la nivel structural și funcțional. De aceea educația informală are o funcție formativă redusă. Puține informații devin cunoștințe. De multe ori prin intermediul influențelor incidentale individul are acces la informații care pot veni în contradicție cu scopurile educației formale și nonformale. Pe de altă parte, “educația formală rămâne în limitele unor sfere de influențe care, prin lărgirea lor, devin tot mai aleatorii în lipsa unor scopuri și efecte pedagogice directe, specifice acțiunii educaționale de tip formal sau nonformal.” (S. Cristea, 2002, p. 114)

8. *Expansiunea educației informale* este evidentă în societatea contemporană. Către sfașitul anilor '80 a crescut interesul pentru educația informală, și învătarea informală,

denumită și învățarea provenită din mediu (*environment learning*). Numeroși autori și educatori, preocupați în special de învățarea adulților și de educația permanentă și-au îndreptat atenția asupra educației informale examinând-o în termenii: “educația din afara clasei” (T. Bentley, 1998), vorbind de “necesitatea educației informale” (F.Coffield, 2000), de “învățarea incidentală la locul de muncă” (V. Marsick, K. Watkins, 1991 și Margaret Dale, John Bell, 1999) și de “învățarea în interiorul comunității” (V. McGiveney, 1999) Educația informală a fost descrisă în Scoția ca “educație comunitară”, în Germania ca “educație (pedagogie) socială”, iar în Franța și Italia sub titlului de “animare educativă” de tip creativ-expresivă, socio-culturală și de loisir. (T. Jeffs, 1996)

Dezvoltarea acestei forme de educației se poate realiza prin sporirea caracterului educativ al influențelor spontane provenite în special din mass-mediei și din mediul comunitar. Acest fapt presupune creșterea substratului cultural și al beneficiului formativ-educativ al informațiilor oferite pe diverse căi, lucru care determină la rândul său, ridicarea nivelului cultural al societății.

În țările dezvoltate se manifestă tendința instituționalizării educației informale în cadrul organizațiilor de tineret și comunitare. În acest sens, specialiștii (de multe ori voluntari), încurajează oamenii să se gândească la propriile experiențe și situații de viață și să discute despre acestea cu ceilalți membrii prezenți (vezi întrunirile și cluburile pentru dezalcolizare și dezintoxicare, și campaniile împotriva SIDA, etc.)

	Formal	Nonformal
Scop	de lunga durata, bazat pe legitimitate	de scurta durata, nu e bazat pe legitimitate
Timp	ciclu lung, preparator, dedicare totala	ciclu scurt, periodic, dedicare partiala
Continut	standardizat, centrat pe cunostinte, academic, cereri minimale de cunostinte pre-invatare	individualizat, centrat pe rezultate, practic, clientii determina cerintele minimale
Context	in institutii, izolat de mediu, structurat rigid, centrat pe profesor/expert, intensiv in resurse	bazat pe structurile din mediu, relationat cu comunitatea, flexibil, centrat pe novice/cel care invata, salveaza resurse
Control	extern/bazat pe relatii ierarhice	se guverneaza singur/democratic

Educatori informali pot fi atat părinții cat și prietenii, rudele etc., factori implicați într-un proces care se derulează continuu în sensul sprijinirii individului să învețe și să se descurce în viață. La rândul nostru, fiecare dintre noi este un educator informal pentru cei din jurul său și pentru sine. Facem acest lucru uneori în mod intenționat, alteori intuitiv.

Se vorbește tot mai mult astăzi despre *educatorul informal* care este preocupat de deschiderea școlii către comunitate, și de îmbunătățirea relațiilor dintre școală și familie. El lucrează împreună cu membrii comunității în proiectarea și realizarea programelor finanțate de școală și cu staful educațional în dezvoltarea de noi oportunități socioeducative menite să contribuie la dezvoltarea personalității umane; discută cu părinții în scopul ajutorării acestora în activitățile lor cu copii. În străinătate există astfel de educatori informali angajați de către comunitatea locală sau de către biserică să se ocupe de problemele tinerilor, ale familiei, ale comunității în general, susținători ai unor campanii educaționale sau de strângere de fonduri în scopuri umanitare.

În Germania, educatorii sînt pregătiți, alături de asistenții sociali, ca pedagogi sociali. Ei încurajează populația să adopte

un stil de viață sănătos, să-și descopere propriile calități și să le dezvolte, să cugete asupra propriilor experiențe de viață. Acest lucru presupune fie împărțirea de foi volante pe o anumită temă, fie adunare doritorilor la unul dintre localnici acasă, în vecinătate și stimularea discuțiilor, fie organizarea unor excursii sau diverse alte activități comune în mijlocul comunității.

În Marea Britanie și Irlanda, în mod obișnuit, pregătirea educatorilor informali se face prin cursuri ce au ca teme problemele tinerilor și ale comunității, desfășurate în cadrul *colegiilor*, în învățământul secundar.

Așadar, din analiza caracteristicilor și funcțiilor educației, rezultă că asupra personalității în curs de dezvoltare sau perfecționare se exercită variate categorii de influențe și acțiuni, fiecare cu altă forță de modelare, sensibilizare, cu alte efecte.

1.2 Interdependența formelor educației

Fiecare formă are “rațiunea ei de a fi și câmpul propriu de acțiune în ansamblul procesului de educație”. Toate își justifică rolul în formarea și dezvoltarea personalității, conturând deziderate educaționale și/sau sociale și răspunzând nevoilor de educație și civilizație. (I. Cerghit, 1988, p.29)

Formele educației permit realizarea conținuturilor generale ale educației (educația intelectuală, educația morală, educația estetică, educația tehnologică, educația fizică), îmbogățite permanent prin contribuția tuturor disciplinelor de învățământ și a “noilor educații” (educația ecologică, educația pentru democrație, educația sanitară, educația pentru schimbare și dezvoltare, educația pentru pace etc.)

Interdependența formelor de educație creează premisele desfășurării eficiente a activității de formare și dezvoltare socio-culturală a individualității umane, în mod direct sau indirect, didactic sau extradidactic. Invocând rațiuni pentru o

integrare a celor trei tipuri de educație, Constantin Cucos (1996) enumeră următoarele aspecte:

- capacitatea de a răspunde la situații și nevoi complexe;
- coștientizarea unor situații specifice, cu totul noi;
- mai bună coștientizare a unor nevoi individuale și colective;
- mai mare sensibilitate la situații de blocaj care cer noi abordări și rezolvări;
- ameliorarea formării formatorilor;
- facilitarea autonomizării “formaților”;
- conjugarea eforturilor din mai multe subsisteme sociale care au în vedere educația” (p. 37–38).

Raportate una la cealaltă, educația formală și educația nonformală se regăsesc fiecare într-un cadru instituționalizat, stucturat și organizat din punct de vedere pedagogic, deosebindu-se prin formele și modalitățile lor de realizare. Mai puțin structurată și organizată din punct de vedere pedagogic, educația informală este situată în afara unui cadru instituțional de tip școlar. Ea are ponderea cea mai mare în timp și spațiu, însă, neindeplinind deziderate de ordin pedagogic, nu poate susține singură procesul formării și dezvoltării personalității umane. Esențiale în acest scop sunt educația formală și cea nonformală prin care se asigură:

- însușirea cunoștințelor științifice, a valorilor culturii naționale și universale;
- formarea capacităților intelectuale, a disponibilităților afective și a abilităților practice prin asimilarea de cunoștințe umaniste, științifice, tehnice și estetice;
- asimilarea tehnicilor de muncă intelectuală, necesare instruirii și autoinstruirii pe durata întregii vieți;
- profesionalizarea tinerei generații pentru desfășurarea unor activități utile, producătoare de bunuri materiale și spirituale.

Relația dintre cele trei forme generale ale educației este una de complementaritate, înregistrându-se tendințe de interpenetrare și de deschidere a uneia față de cealaltă – dinspre educația formală către integrarea și valorificarea informațiilor și experiențelor de viață dobândite prin intermediul educației nonformale și informale și invers, existînd tendința de instituționalizare a influențelor informale. Efectele fiecăreia dintre ele se repercutează asupra celorlalte, în condiții în care pot fi de acord sau în dezacord.

Modalitățile de realizare ale educației nonformale se regăsesc în afara școlii, incluzînd însă și activități desfășurate în școală (cluburi, televiziunea școlară, “constituind o punte “ (G. Văideanu, 1988, p.232) între formal și informal; educația informală, extinzîndu-se pe toată durata vieții, beneficiază și include toate rezultatele influențelor educației formale și nonformale.

Educația informală depășește celelalte forme ale educației, ca durată, conținut și modalități de realizare dar nu și ca valoare. Aria de influențe a educației informale este în continuă creștere, fiind susținută de “o masă enormă ca volum dar eterogenă, foarte variată și inegală de la zi la zi și de la persoană la persoană” (G.Văideanu, 1988, pp. 232–233)

Asistăm în timpurile societății moderniste și postmoderniste la ascensiunea massmediei, fenomenul de supraaglomerare informațională atingînd proporții greu controlabile din punct de vedere pedagogic. Față în față cu efervescenta informațională, elevul acționează ca un filtru. În acest context, un rol foarte important revine cadrului didactic. El devine “ un factor care mediază toate dependențele între determinanții sociali și procesele educaționale, agentul care reglează interacțiunile din clasă, controlează corectitudinea comportamentelor cognitive și morale și definește criteriile de evaluare” (Cherkaoui, 1979). El este cel care, alături de

elev/student, poate coordona echilibrul între formativ, nonformativ și informativ. (apud, C. Oprea, 2002, p. 53)

Educația formală asigură condiții favorabile pentru realizarea educației nonformale și informale, acestea din urmă oferindu-i achiziții necesare unei bune desfășurări a activității din școală. “Educația formală nu are decăt de câștigat” dacă ține seama de informațiile și modalitățile educației spontane și nonformale. Pe lângă faptul că educația formală corectează și completează achizițiile obținute prin celelalte două forme ale educației, ea exercită o “funcție integrativă, de sinteză a diferitelor experiențe trăite.

Experiența acumulată în cadrul educației școlare, adaptată și valorificată în mod corespunzător este în măsură să contribuie la creșterea celorlalte forme de educație.” (I. Cerghit, 1988, p. 29).

Interdependența formelor educației poate fi analizată prin raportarea sa la trei niveluri de referință, astfel (I. Cerghit, 1988, p. 30):

- la **nivel formal**, *educația formală* se realizează prin organizarea sistemului de învățămînt pe “trepte școlare ierarhice”, *educație nonformală* se concretizează prin elaborarea de “certificate și diplome”, iar cea *informală* se desfășoară la “locurile de muncă”;

- la **nivel nonformal**, *educație formală* include și “activitățile extracurriculare”, educația nonformală cuprinde “activitățile extrașcolare”, iar *educația informală* se referă la activitățile de educație din familie;

- la **nivel informal**, *educația formală* include “influențele de grup”, *educația nonformală* cuprinde “participări” la diverse manifestări din viața culturală a societății și *educația informală* reunește “experiențele cotidiene”.

Depășind *interpretările clasice* care acordă educației formale rolul prioritar în formarea și dezvoltarea personalității

umane, “*interpretările moderne* evidențiază posibilitatea preluării unor priorități și pe terenul educației nonformale care oferă un câmp motivațional mult mai larg și mai deschis procesului de formare-dezvoltarea, avînd o capacitate rapidă de receptare a tuturor influențelor pedagogice informale, aflate, altfel, într-o expansiune cantitativă greu controlabilă.” (S. Cristea, 2002, p. 157)

Educația nonformală este mult mai mult centrată pe interesele și dorințele celui care învață. Așa și trebuie să fie, căci altfel își pierde audiența. Ea prevede în acest scop o mai mare posibilitate de opțiune în ceea ce privește curriculumul, față de situațiile create în sistemul formal. În cadrul educației nonformale, relațiile interumane sunt mult mai degajate. Cursanții și “profesorii” își exercită rolul mai puțin rigid și mai mult adaptabil situațiilor, în comparație cu sistemul școlar tradițional, unde elevii/studentii și profesorii își au bine definite statutul și rolurile, în mod ierarhic, de la care rareori se înregistrează abateri și aceasta petrecându-se în situații informale. Educația nonformală este preocupată mai mult de formarea și dezvoltarea capacităților practice, de trezirea interesului pentru cunoaștere, în timp ce în sistemul formal tradițional se pune încă accentul pe transmiterea de informații și cunoștințe cu aplicabilitate întarziată.

Chiar dacă sînt oarecum diferite, educația formală și cea nonformală nu sunt opuse. Ambele pun accent pe învățarea organizată și intenționată, implică o anumită structurare și dispun de profesioniști investiți cu realizarea ei. Responsabilitatea învățării este împărțită între educator și educat.

În cazul educației nonformale și celei informale, învățarea este controlată într-o mai mare măsură de către educat, acesta putînd decide singur cand/cum dorește să continue. Avînd în vedere acest fapt, educatorii trebuie să

stimuleze dorința, curiozitatea, atitudinile pozitive și să dezvolte capacitățile de învățare.

Interpretările postmoderne pun în lumină tendințele de acreditate a educației nonformale și chiar de instituționalizare a educației informale.

Toate cele trei forme ale educației furnizează oportunități de învățare. De acest lucru trebuie să țină cont *educatorul* în procesul de formare și dezvoltare a personalității individului. Cel mai eficient profesor este cel care permite și sprijină apariția învățării în situații de intersecție dintre formal, nonformal și informal. Acest lucru poate fi făcut în mod intenționat sau instinctiv. Un educator trebuie să fie flexibil pentru a fi eficient în toate cele trei tipuri de educație. Este necesar ca el să adopte stiluri diferite de conducere a activității în funcție de situație. Stilul directivist se potrivește mai bine educației formale, iar cele democratic și nondirectivist (*laissez faire*) sunt cerute pentru a stimula învățarea în situații nonformale și informale. Majoritatea educatorilor par a fi ași pentru a se adapta situațiilor.

Mulți profesori însă, sunt eficienți în clasă dar mai puțin eficienți ca educatori nonformali, deoarece încearcă folosirea stilului directivist și metodele formale în ambele situații. Pe de altă parte, anumiți profesori care obțin rezultate bune în situații nonformale, își pierd eficiența în clasă, deoarece nu se adaptează la cerințele și necesitățile de rigurozitate ale acestui tip de activitate și învățare formală.

În orice situație (mai ales în cele formale și nonformale), profesorii trebuie să dispună de competențe profesionale, pedagogice, empatică, să își desfășoare activitatea cu entuziasm și cu plăcere îmbinând metode și tehnici tradiționale și alternative de predare-învățare-evaluare, favorizând instruirea interactivă.

La nivelul procesului de învățămînt manifestarea interdependențelor formelor educației ar putea fi pusă în

evidență prin găsirea unor modalități de corelare și articulare optimă a acestora din perspectiva noilor deziderate ale educației permanente, organizînd (G. Văideanu, 1988, p. 228):

- lecții tematice, interdisciplinare, pluridisciplinare;
- lecții care se bazează pe valorificarea informațiilor obținute de elev pe căi nonformale și informale;
- lecții conduse de echipe de profesori pe teme de interes general (ex: “Omul și Universul”, temă la care își pot aduce contribuția profesorii de biologie, chimiefizică, geografie, filozofie);
- lecții în care să fie incluse noile tehnologii de comunicare (calculatorul, internetul, televizorul);
- activități de sinteză (capitol, semestru, an, ciclu școlar);
- activități extradidactice/extrașcolare care valorifică adecvat cunoștințele dobîndite formal-nonformal-informal;

1.3. Relația dintre învățarea formală –învățarea nonformală – învățarea informală și autoeducația

Privite din perspectiva educației permanente, cele trei tipuri de învățare trebuie corelate și cu procesul de autoinstruire (autoînvățate).

Majoritatea definițiilor acestor termeni se concentrează în jurul ideii de analiză a înțărilor (inputs) și a rezultatelor, efectelor (outcomes) în procesul învățării precum și a controlului asupra formulării obiectivelor și al modalităților de realizare a acestora.

În încercarea de analiză a formelor de educație prin luarea în considerație a factorilor care decid asupra finalităților învățării și asupra căilor de atingere a acestora, putem identifica următoarele tipuri de învățare (D. Mocker și G. Spear, 1982):

* ***învățarea formală:*** unde instituția educativă deține controlul asupra finalităților și a modalităților de organizare a activității în vederea atingerii lor;

* **învățarea nonformală:** unde educatul are controlul asupra finalităților (în sensul că el își propune să urmeze activitățile nonformale), dar nu și asupra metodelor și mijloacelor de realizare, programul (resurse umane, materiale, de conținut, de timp și spațiu) fiind organizat de către instituția organizatoare;

* **învățarea informală:** unde individul poate decide asupra modului cum se realizează aceasta (prin faptul că alege ce să asculte, ce să citească, unde să meargă și cu ce prieteni să se întâlnească), dar mai puțin poate controla rezultatele;

* **autoinstruirea:** unde educatul controlează ambele variabile, atât obiectivele cât și metoda de a le atinge;

În cazul *învățării formale*, activitatea instructiv-educativă se realizează în virtutea atingerii unor finalități educaționale precise, deduse din idealul educațional, iar responsabilitatea organizării cadrului metodologic revine instituțiilor școlare și universitare. Prin acest tip de învățare formală, elevul dobândește în mod organizat și sistematic, cunoștințe esențiale din domeniile principale ale patrimoniului cultural sub directa îndrumare a profesorilor.

Avem *învățare nonformală* atunci când individul alege deliberat să participe (și pe această bază să acumuleze cunoștințe și să-și dezvolte anumite capacități) la activități care-l interesează și care sunt organizate de către o instituție socială, alta decât cea școlară, în scopuri educaționale. De exemplu ar putea să ia parte la un seminar organizat de o universitate populară, având ca temă protecția mediului înconjurător.

Individul participă la acesta din motive și interese personale (controlează obiectivele), însă modul de organizare și resursele folosite (materiale, umane, metodologice) sunt decise de către instituția organizatoare. Acest tip de educație nonformală își poate propune atingerea unor obiective formale, însă ele pot fi diferite de cele ale participanților.

În cazul *învățării informale*, individul poate deține controlul asupra căilor de desfășurare a acestora prin luarea deciziei de ascultare și participare la o discuție, putând influența derularea lor dar nu și rezultatele finale.

În ceea ce privește *autoînvățarea*, fiecare decide asupra propriilor obiective și asupra felului cum le atinge.

Educația/învățarea formală ocupă ponderea cea mai mică de timp din viața individului, fiind completată de educația/învățarea nonformală, ambele desfășurându-se pe fondul multiplelor influențe cotidiene, toate împreună conducând către permanentul și cuprinzătorul proces de autoeducație și autoînvățare. Autoeducația include și se bazează pe elementele învățării formale, nonformale și informale.

Activitate practică

Analizați tabloul sinoptic prin care se evidențiază trăsăturile celor trei tipuri de educație, precum și ideea de a vedea un continuum între ele. Generalizați prin cuvinte proprii caracteristicile formelor educației.

	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
Scopuri	Generale, pe termen lung	Specifice, pe termen scurt	Punctuale, imediate
Relația profesor-elev	Ierarhie prestabilă	Parteneriat între facilitatori și participanți	Învățarea poate fi individuală sau împărtășită, în cadrul unui grup
Conținut	Determinat de autorități, standardizat, centrat pe input	Participanții înșiși identifică nevoile și metodele de învățare, ghidați de facilitator	Determinat exclusiv la nivel individual
Contextul învățării	Instituțional, izolat de mediu	Integrat în mediu, bazat pe comunitate	Informal (familie, grup de prieteni/ colegi)

	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
Metode de predare-învățare	Prelegerea – sursă principală de transmitere a informației	Cu precădere tehnici participative	Conversația, metode participative de evaluare și reflecție asupra propriei învățări
Forme de evaluare	Externă, teste standardizate	Autoevaluare, evaluare reciprocă; testele standardizate, aplicații pentru proiecte ale comunității	Internă; învățarea este practică și legată de nevoi reale

Caracteristicile formelor educației:

Formală, oficială: în principal, organizată conștient, sistematică, instituționalizată, reglementată, coordonată, dirijată, planificată, evaluată, expresie a unei politici educaționale, cu scopuri și conținuturi comune, reglementate prin acte normative;

Nonformală: sau/și desfășurată în afara formelor statuate explicit, ca instituții școlare, cu un grad de independență, cu obiective diferențiate, cu participarea altor factori sociali, cu funcții compensatorii față de școală, dirijată potrivit specificului, dar în relație de parteneriat cu școala;

Informală: sau/și neorganizată, spontană, difuzată, prezentă prin informații receptate neintenționat, venite din mediul înconjurător (natural, social, cultural), dar în relație cu nivelul de organizare, culturalizare, sensibilizare al individului. Ea este *educația informală*.

Referat:

Valențele formative ale educației nonformale în pregătirea.....

Completați tema cu precizarea rolului social pentru preocupările Dumneavoastră!

Pagină metodică

Educația nonformală este o sintagmă care se impune în discursul internațional despre educație la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70. Este asociată conceptului de *învățare pe tot parcursul vieții* (en. *lifelong learning*) și accentuează importanța educației care se petrece dincolo de cadrul formal al sistemului de învățământ, fie că se desfășoară în alte spații decât cele ale școlii, fie că se realizează prin activități care nu fac obiectul curriculumului școlar, dar care răspund nevoilor și intereselor de cunoaștere și de dezvoltare ale unui grup.

Valorizarea educației nonformale apare ca urmare a faptului că sistemul educațional formal se adaptează într-un ritm prea lent la schimbările socio-economice și culturale ale lumii în care trăim. De aceea, sunt întrevăzute și alte posibilități de a-i pregăti pe copiii/ tineri/ adulți să răspundă adecvat la schimbările societății.

Aceste ocazii de învățare pot proveni nu doar din învățământul formal, ci și din domeniul mai larg al societății sau din anumite sectoare ale acesteia. Din dezbaterile purtate pe această temă, a rezultat o viziune tripartită asupra educației, care evidențiază două aspecte: pe de o parte, înțelegerea complementarității dintre învățarea formală, cea nonformală și cea informală; pe de altă parte, necesitatea de a construi rețele transparente de oferte și recunoaștere reciprocă între cele trei forme de învățare (*Memorandum cu privire la învățarea permanentă*, 2000).

Totalitatea activităților, experiențelor de învățare ale unui individ la un moment dat reprezintă *învățarea peste tot* (en. *lifewide learning*), ceea ce presupune că trebuie create punți între diferitele forme de învățare. *Învățarea peste tot* reprezintă o dimensiune importantă a *învățării pe tot parcursul vieții* (en. *lifelong learning*), ambele avînd ca scop dezvoltarea, în cel mai

înalt grad, a potențialului fiecărui individ, pentru a putea participa în mod activ și conștient la construirea unei vieți de calitate în plan personal, social și profesional.

Definițiile cele mai cunoscute ale celor trei forme de educație au fost formulate de **Coombs, Prosser și Ahmed** (1973):

Educație formală: sistemul de educație, structurat ierarhic și gradat cronologic, pornind de la școala primară până la terminarea universității, incluzând, pe lângă studiile academice generale, diverse programe specializate de formare (cursuri, activități de formare organizate de instituții de învățământ).

Educație informală: procesul real de învățare de-a lungul vieții, în cadrul căruia fiecare individ își formează atitudini, își interiorizează sau clarifică anumite valori, dobândește deprinderi și cunoștințe din experiența cotidiană, valorificând influențele și resursele educative din mediul în care trăiește – de la familie și vecini, de la locul de muncă sau de joacă, de la piață/ magazin, de la bibliotecă sau din mass-media.

Educație nonformală: orice activitate educațională organizată în afara sistemului formal existent – fie că se desfășoară separat sau ca un element important al unei activități mai largi – care este menită să răspundă nevoilor educaționale ale unui anumit grup și care urmărește obiective de învățare clare.

Unitatea 2. Caracteristica educației nonformale

La nivel de cunoaștere:

- să reprezinte conținutul educației nonformale prin elucidarea caracteristicilor specifice;

La nivel de aplicare:

- să determine perspectivele de valorificare a educației nonformale în procesul didactic;

La nivel de integrare:

- să argumenteze necesitatea de evaluare a activităților nonformale

2.1 Caracteristicile formelor de educație formală și informală

Sistemul educațional include educația formală, non-formală și informală, ultima ținând de citit individual și nesilit de nimeni sau de discuții în gașcă. Necesitatea apariției formelor alternative și complementare de educație sunt cauzate de rigiditatea sistemului educațional formal, astfel deplasând centrul gravitației spre sisteme deschise, non-formale, non-convenționale.

Educația formală corespunde unui model sistematic și riguros organizat, structurat și administrat respectând un anumit set de legi și norme. Este caracterizat de un proces educațional continuu, care neapărat include cadrul didactic, elevul și o instituție. Pentru a putea trece la o etapă avansată de studiu, atât cadrul didactic, cât și studentul sînt supuși evaluării, primesc diplome și certificate care validează procesul de studiu.

Educația formală se caracterizează prin:

- se realizează în instituții specializate (școli de diferite tipuri);
- în acest cadru planificat, organizat, structurat, condus se exercită cea mai importantă influență formativă, educativă;
- se urmăresc anumite obiective stabilite prin politica educațională și de învățămînt, realizate eșalonat, progresiv, cu conținuturi și modalități specifice, programe curriculare adecvate;
- educația și instrucția sînt realizate de cadre specializate (personal didactic), formate și perfecționate distinct;

- cuprinde, cu precădere, populația cea mai receptivă la educație, formare, dar cu deschideri spre susținerea autoeducației, autoinstruirii;
- îmbină formele de educație, învățământul comun obligatoriu, cu cel potrivit particularităților individuale;
- evaluarea criterială, continuă și sumativă este specific concepută, organizată și valorificată pentru a obține reușita școlară a elevilor și se finalizează în formule de recunoaștere a nivelului pregătirii generale și specifice, profesionale;
- locul și rolul școlii sînt determinate în cadrul sistemului sociocultural: școala este privită ca un sistem deschis ameliorării continue, dar devine și factor de dezvoltare socială, prin nivelul formării absolvenților;
- întreaga sa acțiune educativă respectă criteriile pedagogice, metodice, manageriale, sistematizate, în continuă optimizare, conform datelor cercetării pedagogice și din științele conexe, ale evoluției sociale;
- dezvoltarea personalității elevilor, dacă s-ar limita doar la educația formală, ar suferi prin conținutul dat în programele școlare, predominarea informării asupra aspectelor calitative ale dezvoltării, relativa deschidere către societatea în schimbare, relativa alternanță a modalităților de acțiune ș.a.;
- în raport cu cercetarea actuală pedagogică, instituțiile educative devin tot mai diversificate, după particularitățile educațiilor, dar și după posibilitățile alternative de organizare, de introducere a noi tipuri de educație, deschise la problematica lumii contemporane.

Educația informală se realizează individual sau prin interacțiuni cu prietenii, cu membrii familiei sau cu colegii de serviciu, ca proces de învățare tacită, experiențială, neconștientă și neplanificată. Unii consideră că proiectele personale de cunoaștere autodidactă fac parte tot din educația

informală. De exemplu, dorim să învățăm să lucrăm cu un nou program (*Power Point*), ca să facem diverse prezentări: ne documentăm pe internet, din cărți/ reviste de specialitate, de la prieteni sau de la cunoștințe care folosesc deja acest soft. Alții percep educația informală ca pe un proces de învățare generat de un context favorabil: acela de a fi membru al unor organizații comunitare sau de tineret. În acest caz, există specialiști, educatori, care au rolul de a-i încuraja pe oameni să reflecteze asupra experiențelor proprii. Având o pregătire în domeniu, ei pot oferi un sprijin consistent tuturor celor care fac parte din organizația respectivă. Educația informală poate lua oricare dintre formele descrise mai sus. Putem reține că: este un proces care ajută oamenii să învețe; este impredictibilă (se poate întâmpla oricând și oriunde, fără să știm spre ce poate duce); se bazează pe reacțiile noastre la situații sau experiențe diverse; implică explorarea și lărgirea experiențelor; se realizează în principal prin conversație, ca mijloc de împărtășire și confruntare a ideilor; stimulează autoevaluarea și reflecția asupra propriului mod de a învăța.

Integrarea în sistem a formelor educației este una din preocupările actuale

Educația informală are ca note esențiale:

- cuprinde experiența personală câștigată de către individ, trăiri încercate în mod neintenționat. Ea este concepută ca relaxare, satisfacere a unor curiozități pasagere;
- influențele primite sînt spontane, neorganizate, neprelucrate pedagogic, nesistematizate, de scurtă durată;
- problema este a receptării adecvate, a integrării și echilibrării cu fondul formării, a controlului efectelor pozitive/negative, a valorificării și conștientizării gradului de prelucrare și organizare a informațiilor, a transformării lor în activități nonformale sau chiar formale;

- sesizarea, înțelegerea, trăirea, valorificarea acestor influențe depind de nivelul dezvoltării personalității.

2.2 Caracteristica educației nonformale

Educația nonformală, își are începuturile încă din timpul fondării educației. O caracteristică nou apărută la acest tip de educație, este rolul de mijlocitor pentru cei care nu au acces la educația formală, și anume cei: saraci, retrași, analfabeți, persoane cu handicap.

Principiile educației nonformale sunt următoarele: protejarea persoanelor, ce doresc o creștere în comerț, agricultură, industrie, etc; susținerea populației pentru utilizarea mai rațională a resurselor naturale și personale; creșterea profesională sau schimbarea activității profesionale; educația pentru sănătate și raționalizarea timpului liber; analfabetizarea.

Toate aceste principii, pot constitui o cultură minoră, în cazul în care educația nonformală nu este în corelație cu educația formală, și nu se bazează pe aceasta din urmă.

Fordham (1993) evidențiază faptul că, în cazul educației nonformale, organizarea și planificarea învățării ar trebui asumate chiar de către cursanți; ca atare, este nevoie de o abordare „de jos în sus“ (*bottom up*), care să le dea cursanților capacitatea de a înțelege sau, de ce nu, de a schimba structurile sociale din jur. Principiul participativ, care stă la baza filosofiei nonformalului, trebuie înțeles ca participare la propria formare (înțelegere a nevoilor și găsirea soluțiilor adecvate de instruire în domeniile respective) și la viața comunității / a societății. Dacă în cazul educației formale, curriculumul este impus, în cazul educației nonformale acesta ar trebui negociat de grupul de cursanți, astfel încât să răspundă cât mai bine nevoilor acestora. În ceea ce privește educația informală, se desfășoară fără să aibă la bază un curriculum

Distincțiile sunt, după cum se poate observa, mai degrabă administrative, referindu-se în special la cadrul în care e presupus a se petrece fiecare tip de educație.

Educația formală este legată de școli sau de instituții care se ocupă de formare și se încheie cu acordarea de diplome și calificări recunoscute oficial.

Educația nonformală răspunde nevoilor de învățare ale unui grup și se poate realiza, în cadrul unor seminare, sesiuni de formare, workshop-uri, prin parteneriat între facilitatori și participanți, în grupuri/ comunități sau în cadrul altor organizații (decat cele din sistemul de învățământ). Educația nonformală se poate realiza în paralel cu sistemele principale de educație, în diferite contexte: fie la locul de muncă și prin acțiuni ale organizațiilor societății civile (organizații de tineret, sindicate, partide politice), fie în timpul liber, oferită de organizații sau servicii complementare sistemelor convenționale (de exemplu, cursuri de artă, muzică, sport, meditații particulare pentru pregătirea examenelor). De obicei, nu se încheie cu acordarea de certificate. Cel mai adesea, sintagma *educație nonformală* este folosită cu referire la educația continuă a adulților, deși aria sa de cuprindere nu se limitează la adulți.

Educația nonformală prezintă ca trăsături:

- evidențiază necesitatea, rolul, modul, valorificarea influențelor formative, educative și a altor forme de organizare a realizării educației, în afară și după etapa școlarității: familia, instituțiile culturale, mass-media, instituții și organizații de copii și tineret;
- aceste influențe sînt corelate cu mediul extrașcolar în care participă educații, cu modurile de petrecere a timpului liber, cu includerea lor în diferite grupuri specifice;
- valoarea educativă, complementară educației formale, poate avea efecte pozitive sau negative de compensare,

în măsura în care aceste instituții conștientizează obiectivele, conținuturile, organizarea, metodologiile lor specifice, respectă aspirațiile educaților;

- activitatea acestor instituții este la fel de impregnată de cerințele pedagogice, dar dirijate și utilizate pentru alte obiective, conținuturi. Accentul cade aici pe stimularea educaților prin programe alternative, diferențiate, diversificate, facultative, aplicative, de completare, în acord cu elementele de noutate în diferitele domenii, cu noi tipuri de comunicare, metode de activizare, tehnici de creativitate, cu stimularea dezvoltării vocaționale;
- activitățile nonformale pot fi în afara clasei (cercuri pe discipline, competiții tematice, expoziții ș.a.), în afara școlii (spectacole, excursii, conferințe, cluburi, dezbateri etc.) și , după integrarea profesională, ca activități de formare continuă; însă, prin adaptarea la nivelul grupelor antrenate, există pericolul scăderii valorii pedagogice, științifice, printr-o popularizare la limită a conținuturilor sau dirijarea numai către anumite aspecte.

Educația nonformală a fost definită de către J.Kleis drept „orice activitate educațională, intenționată și sistematică, desfășurată de obicei în afara școlii tradiționale, al cărei conținut este adaptat nevoilor individului și situațiilor speciale, în scopul maximalizării învățării și cunoașterii și al minimalizării problemelor cu care se confruntă acesta în sistemul formal (stresul notării în catalog, disciplina impusă, efectuarea temelor)”.

Din punct de vedere etimologic, termenul de *educație nonformală* își are originea în latinescul “nonformalis”, preluat cu sensul „în afara unor forme special/oficial organizate pentru un anumit gen de activitate”.

Nonformal nu e sinonim cu needucativ, ci desemnează o realitate educațională mai puțin formalizată sau neformalizată, dar întotdeauna cu efecte formativ educative.

Din punct de vedere conceptual, educația nonformală cuprinde ansamblul activităților și al acțiunilor care se desfășoară într-un cadru instituționalizat, în mod organizat, dar în afara sistemului școlar, constituindu-se ca „o punte între cunoștințele asimilate la lecții și informațiile acumulate informal”.

Dezideratele educației nonformale sunt în strânsă legatură cu realizarea următoarelor finalități:

- să lărgască și să completeze orizontul de cultură, îmbogățind cunoștințele din anumite domenii;
- să creeze condiții pentru „desăvârșirea profesională sau inițierea într-o nouă activitate”;
- să sprijine alfabetizarea grupurilor sociale defavorizate;
- să contribuie la recreerea și la destinderea participanților precum și la petrecerea organizată a timpului liber;
- să asigure cadrul de exersare și de cultivare a diferitelor înclinații, aptitudini și capacități, de manifestare a talentelor.

Raportul dintre educația nonformală și cea formală este unul de complementaritate, atât sub aspectul conținutului, cât și în ceea ce privește formele și modalitățile de realizare.

Trăsăturile caracteristice ale educației nonformale sînt relevante pentru această formă care asigură legătura dintre instruirea formală și cea informală.

2.3 Avantajele și limitele educației nonformale

Educația nonformală este importantă prin următoarele avantaje pedagogice:

- este centrată pe cel ce învață, pe procesul de învățare, nu pe cel de predare solicitînd în mod diferențiat participanții;

- dispune de un curriculum la alegere, flexibil și variat propunându-le participanților activități diverse și atractive, în funcție de interesele acestora, de aptitudinile speciale și de aspirațiile lor;
- contribuie la lărgirea și îmbogățirea culturii generale și de specialitate a participanților, oferind activități de reciclare profesională, de completare a studiilor și de sprijinire a categoriilor defavorizate sau de exersare a capacității indivizilor supradotați;
- creează ocazii de petrecere organizată a timpului liber, într-un mod plăcut, urmărind destinderea și refacerea echilibrului psiho-fizic;
- asigură o rapidă actualizare a informațiilor din diferite domenii fiind interesată să mențină interesul publicului larg, oferind alternative flexibile tuturor categoriilor de vârstă și pregătirii lor profesionale, punând accentul pe aplicabilitatea imediată a cunoștințelor;
- antrenează noile tehnologii comunicaționale, ținând cont de progresul tehnico-științific, valorificând oportunitățile oferite de internet, televiziune, calculatoare;
- este nestresantă, oferind activități placute și scutite de evaluări riguroase, în favoarea strategiilor de apreciere formativă, stimulativă, continuă;
- răspunde cerințelor și necesităților educației permanente.

Limitele educației nonformale semnalate în lucrările de specialitate se referă la faptul că această formă include uneori programe mult prea flexibile, centrate doar pe obiective pe termen scurt și o prea mare „libertate” metodologică a educatorilor. Trei riscuri pedagogice majore ar înregistra acest tip de educație și anume:

- promovarea unui activism de suprafață, dependent doar de îndeplinirea obiectivelor concrete, rupte adesea de obiectivele specifice educației formale,
- avansarea unui proiect dependent doar de mijloacele tehnice disponibile, care pot dezechilibra corelația funcțională dintre subiectul și obiectul educației,
- eludarea posibilităților de validare socială reală a rezultatelor în raport cu „diplomele și certificatele” obținute la nivelul educației formale.”

Plecînd de la ideea conform căreia școala nu este singurul loc unde poți învăța, iau amploare activitățile desfășurate în afara sistemului formal care veneau în întâmpinarea dorinței de învățare a publicului larg, servind obiectivelor acestora și asigurînd asistență informațională și practica unor categorii sociale dezavantajate.

Acest tip de educație conține majoritatea influențelor educative, care au loc în afara clasei, acestea sînt activități extradidactice sau prin activități opționale sau facultative. Are un caracter mai puțin formal, dar cu același rezultat formativ. Acțiunile educative, care sînt plasate în cadrul acestui tip de educație, sunt flexibile, și vin în întâmpinarea diferitor interese, particular pentru fiecare persoană.

2.4 Evaluarea activităților nonformale

Evaluarea activităților desfășurate în cadrul educației nonformale este „facultativă, neformalizată, cu accente psihologice, prioritar stimulative, fără note sau calificative oficiale.” În condițiile extinderii cererilor de pregătire profesională prin diferite forme de instruire nonformală, există și situații în care acestea sînt finalizate prin certificate sau diplome de absolvire.

Evaluarea educației nonformale este observată prin diferite activități ca: cercuri specializate, olimpiade școlare, concursuri, care sînt întemeiate de instituțiile școlare, organizații ale tineretului, organizații părintești, etc.

Aceste activități, la fel ca și la educația formală, sînt coordonate de cadre didactice de specialitate, dar care în aceste situații, au un rol secundar, de moderatori sau coordonatori.

Tot în cadrul educației nonformale, sînt incluse și emisiunile radio și televiziune, care sînt create anume pentru elevi și au un nivel ridicat al cunoștințelor. Același tip de educație îl au și ziarele și revistele școlare, la care participă foarte mult elevii, dar oricum sînt coordonați de pedagogi.

Educația nonformală este diferită față de educația formală, prin aspectul conținutului și formele de realizare.

Educația nonformală este caracterizată prin:

- răspunderea concretă la cerințele fixate;
- permite momente de abstractizare, prin extragerea de cunoștințe din viața practică
- scoate din educație, funcția de predare, lăsînd loc funcției de învățare.

2.5 Perspective de valorificare a educației nonformale în procesul didactic

Perspectivile de valorificare a educației nonformale și informale în procesul didactic sînt legate de elevi și de profesori, ținînd seama de potențialul ridicat de a susține motivația acestor categorii de actori implicați în realizarea actului educațional.

Din perspectiva elevilor- este de dorit ca profesorii să arate interes față de preocupările elevilor din afara cadrului educațional formal și să găsească modalități și căi de valorificare a acestora. Astfel, aceștia vor fi stimulați să aducă, în procesul învățării formale, propriile experiențe de învățare acumulate în comunitatea mică a familiei, a prietenilor, a unui grup care împărtășește hobby-uri sau interese comune.

Din perspectiva profesorilor. Pe langă faptul că aceștia ar trebui să știe cum să valorifice diversele experiențe de învățare ale elevilor provenite din educația nonformală sau informală, profesorii ar trebui să găsească căi de a-și valorifica

propriile experiențe de învățare din afara învățării formale, pentru a dinamiza și a eficientiza procesele didactice pe care le construiesc.

De exemplu:

In procesul de predare-învățare:

◆ Elevii sînt solicitați, la începutul studierii unei teme noi, să împărtășească colegilor ceea ce știu în legătură cu tema respectivă, cum și de unde au aflat despre un autor, un eveniment istoric, o zonă geografică, un experiment științific etc.;

◆ Pe parcursul abordării unei teme, elevii sînt solicitați să relateze propriile experiențe de învățare nonformale sau informale care sînt asociate cu noile achiziții (ce au observat într-o excursie/ vacanță la munte referitor la flora și fauna specifică acestei zone, în ce filme sau cărți văzute sau citite de ei au aflat ceva nou despre tema abordată etc.);

◆ Elevii sînt încurajați să demonstreze, prin achiziții dobîndite prin educația nonformală sau informală (din diverse domenii: muzică, dans, sport, creații literare, creații plastice, filme, colecționarea de timbre, roci etc.), să facă asocieri între ceea ce știu / știu să facă și ceea ce tocmai au învățat, să nuanțeze cunoașterea unei teme, apelînd la experiențele lor de învățare, altele decît cele provenite din educația formală;

◆ Elevii sînt încurajați să ofere exemple de învățare provenite din familie sau din cercul de prieteni, relevante pentru înțelegerea profundă a temei abordate în clasă;

◆ Elevii sînt încurajați de profesor să reflecteze asupra modului în care valorifică noile cunoștințe, deprinderi, atitudini, interiorizate în activitățile lor cotidiene în cadrul educației formale.

Efecte scontate: elevii se simt valorizați, capătă încredere în ei, învață să comunice cu ceilalți, au șansa de a învăța în mod autentic și profund, din mai multe perspective despre o temă, de a interioriza diverse experiențe de învățare și de a-și

clarifica propriile valori și atitudini față de cunoaștere, interiorizează un continuum între ceea ce învață la școală și ceea ce învață în alte contexte, nonformale sau informale.

Practica obiectivă a profesorilor:

◆ Împărtășirea unor experiențe proprii de învățare referitoare la tema abordată (dificultăți/satisfacții/surse de informare/ modalități de dezvoltare a unor deprinderi sau ocazii de interiorizare a unor atitudini);

◆ Relatarea unor experiențe de învățare care au legătură cu tema studiată despre care au aflat din diverse surse (lecturi, filme etc.) sau pe care le-au aflat de la prieteni, membri ai familiei ș.a.;

◆ Introducerea, în procesul de predare-învățare, a unor achiziții dobândite prin educația nonformală sau informală (cursuri de formare în specialitate sau în didactica specialității, cunoașterea unei limbi străine, abilități de lucru cu calculatorul, lectura unor cărți, vizitarea unor expoziții de artă, pasiunea pentru muzică sau pentru natură etc.);

◆ Împărtășirea unor experiențe de învățare proprii, din care să rezulte o anumită atitudine față de cunoaștere și un stil de lucru intelectual.

Efecte scontate: crearea unui climat stimulatив pentru elevi, satisfacția de a-și folosi întregul potențial cognitiv și metacognitiv în procesul didactic.

Activitate practică

Analizați comparativ cele trei forme ale educației, reprezentând analiza dată, completând tabelul următor.

Tăsătura caracteristică	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
1. Locul de desfășurare			
2. Finalități educative			
3. Conținutul			
4. Agenții implicați			

Tăsătura caracteristică	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
5. Contextul metodic și dotarea materială			
6. Evaluarea			
7. Variabila timp			

Pagină metodică

Cele trei forme de educație trebuie privite din perspectiva educației permanente:

- educația nu se mai poate reduce la instruirea de tip școlar și instituțiile de învățământ ar pierde dacă s-ar izola de contextul cultural-educativ. De aceea cadrul formal trebuie să furnizeze ocazii pentru valorificarea informațiilor achiziționate în afara lui, chiar integrând o parte din conținuturi;
- cealaltă parte, a educației nonformale, informale trebuie să răspundă diversității de nevoi, interese, aspirații ale indivizilor, să conducă la formarea unei viziuni unitare despre lume, să asigure coerență actului educațional.

Conținutul învățământului de mîine va fi însoțit de noi finalități, componente, concepte fundamentale:

⌚ el va fi un conținut multidimensional, bazat pe integrarea celor de tip formal, nonformal și informal, căci elevii de astăzi le utilizează explicit în autoeducație;

⌚ modalități de integrare, am putea aminti: ore educative axate pe probleme concrete ale realității înconjurătoare, ore consacrate sintezelor școlare, activități pe echipe, folosirea metodelor care leagă învățarea din clasă cu cea independentă, organizarea de activități opționale sau extrașcolare, abordări interdisciplinare, consolidarea criteriilor de apreciere, promovarea educației permanente, efectuarea unor activități în instituții extrașcolare, atragerea mass-media în realizarea unor teme școlare, integrarea în viața comunității etc.;

⌘ încercările de integrare a diferitelor tipuri de învățări care se fac atât din interiorul sistemelor educative, cât și din exteriorul acestora;

⌘ învățarea pe tot parcursul vieții care include toate activitățile de învățare care au un scop (activități realizate în vederea îmbogățirii cunoașterii, a înțelegerii asupra lumii, a schimbărilor de comportament, a clarificării propriilor valori etc.);

⌘ care se desfășoară continuu și pe o anumită durată (nu sunt întâmplătoare, ci implică organizare și durată);

⌘ care sînt autonome, nu depind de contextul formal sau de alt tip în care se desfășoară (includ diferite tipuri de învățare: ucenicie, școli pentru a doua șansă, educație și formare la locul de muncă sau în afara orelor de program, învățare autodidactă);

⌘ care sînt independente de sursa de finanțare (fie că aceasta provine din sectorul privat, din cel public sau din surse individuale);

⌘ care se realizează prin diferite mijloace (tradiționale sau moderne - prin tehnologia informațiilor și a comunicării).

La astfel de activități participă toți membrii unei societăți, indiferent de vîrstă sau de statutul în piața muncii, de la vîrsta copilăriei mici (educația timpurie) pînă la vîrsta pensionării (educația pentru timpul liber);

⌘ nu se limitează la obiective legate de carieră / piața muncii.

Monodisciplinaritatea – discipline separate, independente, considerate izolate. Accentuează importanța fiecărei discipline, văzută, fiecare dintre ele, ca un întreg. Nu există elemente de integrare decît la nivel intradisciplinar. Exemplu: armonizarea unor fragmente din cadrul aceleiași discipline cu scopul asigurării înțelegerii unor fenomene complexe.

Pluridisciplinaritatea/multidisciplinaritatea-formă superioară a interdisciplina-rității, constă în suprapunerea unor elemente ale diverselor discipline, care colaborează. O temă aparținând unui anumit domeniu este analizată din perspectiva mai multor discipline, care însă își păstrează structura și independența conceptuală.

Interdisciplinaritatea – cooperare între discipline înrudite, este o formă mai puțin dezvoltată a comunicării, integrării unor discipline, care presupune intersectarea unor arii curriculare. Interdisciplinaritatea este centrată pe formarea de competențe transversale, cu o durabilitate mai mare în timp. Exemplu: Balena Albă – Moby Dick – tema poate fi studiată prin prisma mai multor discipline, fără ca acestea să își piardă independența: literatură, geografie, biologie (capodopera literară „Moby Dick” a scriitorului american Herman Melville).

Trandisciplinaritatea – întrepătrunderea mai multor discipline, sub forma integrării curriculare, cu posibilitatea constituirii, în timp a unei discipline noi, sau a unui nou domeniu al cunoașterii, prin ceea ce se numește fuziune – faza cea mai radicală a integrării.

Comparativ cele trei forme ale educației pot fi analizate după următorul tabel:

Tăsătura caracteristică	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
1. Locul de desfășurare	Într-un cadru instituționalizat (școli și universități), prin intermediul sistemului de învățământ, structurat pe trepte școlare și pe ani de studii.	Într-un cadru instituționalizat, dar situat în afara școlii. “Școală paralelă”	În afara unui cadru instituționalizat din punct de vedere pedagogic, pe stradă, în magazine, în grupul de prieteni, etc.
2. Finalități educative	Finalitățile sînt deduse din idealul	Scopurile sînt complementare	Finalitățile sînt de altă natură

Tăsătura caracteristică	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
	educațional și sînt cuprinse în documentele școlare. Sînt elaborate pe termen lung și sînt generale.	educației formale, cu accent pe anumite laturi ale personalității individului. Sînt elaborate pe termen scurt și sînt specifice.	decat cea pedagogică și vizează un camp mai larg.
3. Conținutul	Conținutul este structurat, standardizat, organizat și eșalonat pe cicluri, niveluri și ani de studii în documentele școlare. Are un caracter aplicativ întarziat.	Conținutul, mai flexibil, este prevăzut în documente special elaborate și diferențiat după vîrstă, sex, interes, aptitudini, categorii socio-profesionale, etc. Are un caracter aplicativ imediat.	Influențele fiind întamplătoare, conținutul este variat, nediferențiat, neorganizat ori structurat din punct de vedere pedagogic. În anumite situații, tinde către organizare.
4. Agenții implicați	Responsabilitatea revine cadrelor didactice, investite cu acest rol, avînd o pregătire specială, adresandu-se unui publiccu statut de elev sau de student.	Educatorii nonformali sînt moderatori, animatori, adresandu-se publicului larg, interesat.	Educatori informali pot fi părinții, prietenii, colegii, rudele sau persoanele pregătite special pentru aceasta.
5. Contextul metodic	Dispune de un cadru metodic și	Strategiile sînt căutate în scopul	Nu dispune de un context

Tăsătura caracteristică	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
și dotarea materială	material investit special cu funcții pedagogice specifice.	menținerii interesului, iar dotarea materială tinde să fie de ultimă oră.	metodic și material organizat.
6.Evaluarea	Evaluare este stresantă, exterioară și se soldează cu note, sau calitative pe baza cărora se asigură promovarea.	Evaluarea este mai puțin evidentă; se bazează pe autocontrol; uneori se acordă diplome și certificate de participare.	Este o “evaluare” Realizată social.
7. Variabila timp	Ocupă mai puțin de 1/3 din viața individului, fiind însă cea mai importantă ca premisă a formării și dezvoltării personalității.	Ocupă cea parte din timpul individului pe care acesta i-o alocă.	Este un proces care durează toată viața

Unitatea 3. Reprezentarea acțiunilor și activităților educative nonformale în actele legislative și în documentele școlare

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să reprezinte conținutul teleologic al acțiunilor și activităților educative nonformale în actele legislative și normative naționale și internaționale din domeniu;

La nivel de aplicare:

- să compare conținutul teleologic al acțiunilor și activităților educative nonformale în actele legislative și normative

naționale și internaționale din domeniu cu cel al documentelor școlare

La nivel de integrare:

- să recomande categorii de documente școlare care transpun conținutul teleologic al acțiunilor și activităților educative nonformale.

3.1 Obiectivele acțiunilor și activităților educative nonformale în actele legislative și normative naționale și internaționale din domeniu

În prezent, posibilitățile de învățare sunt nelimitate, fără frontiere și instantanee. Persoanele învață și dobândesc noi abilități și competențe nu numai în cadrul tradițional al clasei (învățare formală), ci și, din ce în ce mai mult, în afara acesteia. O proporție semnificativă a activităților de învățare are loc la locul de muncă, în cadrul unor organizații ale societății civile sau în mediul virtual oferit de internet și de dispozitivele mobile, în mod individual sau împreună cu alte persoane. Din ce în ce mai des, întreprinderile le oferă angajaților posibilități de formare pentru a-și îmbunătăți competențele printr-o învățare organizată, dar non-formală.

De asemenea, învățarea informală devine din ce în ce mai importantă într-o lume globalizată și interconectată, în care tehnologia le permite persoanelor să învețe într-o multitudine de moduri, de exemplu utilizând resurse educaționale deschise și prin învățarea la distanță.

Comisia europeană în direcția dată din 5.9 2012 a pregătit o serie de recomandări a consiliului privind validarea învățării nonformale și informale, respectând și ghidându-se de o serie de acte legislative europene în direcția dată (Recomandarea consiliului privind validarea învățării nonformale și informale, Bruxelles, COM(2012) 485 final 2012/0234 (NLE))

În documentul dat se menționează că este esențial să se asigure implicarea și să se încurajeze autonomia tuturor

persoanelor care învață, pentru a face față schimbărilor economice și tehnologice rapide, tranzițiilor profesionale mai frecvente de-a lungul vieții și pentru ca aceste persoane să obțină competențe mai bune și mai relevante, mărind astfel posibilitățile lor de inserție profesională, productivitatea și creșterea economică.

Validarea experiențelor de învățare nonformală și informală din statele membre ale UE aduce o contribuție esențială la obiectivul UE de a obține o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, stabilit de Strategia Europa 2020. Impactul validării poate fi semnificativ pentru funcționarea pieței forței de muncă: mecanismele de validare măresc transparența în ceea ce privește competențele de care dispune forța de muncă și facilitează o mai bună corelare între competențe și cererea de forță de muncă, promovează îmbunătățirea posibilităților de transfer de competențe între întreprinderi și între sectoare și încurajează mobilitatea pieței europene a forței de muncă. Facilitând mobilitatea profesională și regională și permițând o mai bună corelare a competențelor, validarea poate avea un rol important în ceea ce privește atenuarea deficitelor de competențe din sectoarele aflate în creștere și sprijinirea redresării economice.

Validarea învățării non-formale și informale a fost inclusă în agenda politică europeană din 2001, când Comisia a definit învățarea pe tot parcursul vieții drept orice activitate de învățare desfășurată de-a lungul vieții, în scopul îmbunătățirii cunoștințelor, abilităților și competențelor dintr-o perspectivă personală, civică, socială și/sau profesională.

După Declarația de la Copenhaga privind cooperarea europeană consolidată în domeniul educației și formării profesionale, s-au luat o serie de inițiative în scopul elaborării unor instrumente la nivel european în domeniul învățării pe tot parcursul vieții:

◆În 2004, **principiile europene comune privind validarea** au fost adoptate sub forma unor concluzii ale Consiliului.

◆În 2004 a fost stabilit cadrul **Europass**, care include CV-ul Europass și o serie de documente pe care cetățenii le pot folosi pentru a comunica mai bine și a-și prezenta calificările și competențele în întreaga Europă.

Alte instrumente de documentare a rezultatelor învățării sunt instrumentul **Youthpass** al programului „Tineretul în acțiune” și **pașapoartele competențelor și calificărilor sectoriale** elaborate în contextul dialogului social sectorial european. Un pas important pentru validarea învățării non-formale și informale a fost adoptarea în 2008 de către Parlamentul European și Consiliu a Recomandării privind **Cadrul european al calificărilor** (EQF - *European Qualifications Framework*) pentru învățarea pe tot parcursul vieții. EQF este un cadru de referință pentru nivelurile de calificare, definite prin intermediul rezultatelor învățării. Acesta a determinat un proces în curs de desfășurare, în cadrul căruia toate statele membre realizează propriul **cadru național al calificărilor** și corelează calificările naționale cu nivelurile de calificare europene. În cursul acestui proces, calificările vor deveni mai comparabile și mai ușor de înțeles pentru angajatori, instituțiile de învățământ, lucrători și persoanele care învață.

◆În 2009, Comisia și Cedefop au publicat **Orientările europene pentru validarea învățării non-formale și informale**, care oferă factorilor de decizie și profesioniștilor consiliere tehnică privind validarea. Orientările se axează pe diferite perspective asupra validării (de exemplu individuale, organizaționale, naționale, europene). Orientările constituie un instrument practic, care poate fi aplicat în mod voluntar.

Pe lângă celelalte instrumente, sistemele care acordă credite pe baza rezultatelor învățării facilitează validarea învățării non-formale și informale. Pentru educația superioară,

acestea se referă la **Sistemul european de credite transferabile (ECTS - European Credit Transfer and Accumulation System)**, care a fost elaborat în cadrul procesului de la Bologna pentru a facilita mobilitatea între instituțiile de învățământ superior. Pentru educația și formarea profesională, acestea se referă la **Sistemul european de credite pentru educație și formare profesională (ECVET - European Credit System for Vocational Education and Training)**.

În plus, din 2007, Programul de învățare pe tot parcursul vieții a finanțat o serie de proiecte-pilot care au permis dezvoltarea proceselor și a instrumentelor de validare în sectoare sau contexte specifice, mai ales pentru educația și formarea profesională și educația adulților. Unele țări au utilizat Fondul social european pentru elaborarea unor sisteme de validare. Conform ultimei actualizări a Inventarului european din 2010 privind validarea învățării non-formale și informale, numai patru state membre ale UE au un sistem de validare bine dezvoltat, iar alte șapte au fie un sistem național în stadiul incipient, fie un sistem de validare bine stabilit, dar parțial, în unul sau mai multe sectoare.

Propunere de *recomandare a consiliului UE privind validarea învățării non-formale și informale*, având în vedere Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, în special articolele 165 și 166, având în vedere propunerea Comisiei Europene, întrucât:

(1) Validarea rezultatelor învățării (cunoștințe, abilități și competențe) dobândite prin învățarea non-formală și informală, inclusiv prin utilizarea resurselor educaționale deschise, este esențială pentru accesul cetățenilor la piața forței de muncă și la învățarea pe tot parcursul vieții.

(4) Strategia Europa 2020 pentru o creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii, publicată în 2010, pledează pentru dezvoltarea abilităților și a competențelor necesare creșterii economice și ocupării forței de muncă; inițiativele

emblematică ale strategiei subliniază necesitatea unor parcursuri de învățare mai flexibile, care să faciliteze tranzițiile între muncă și studii și care să permită, de asemenea, validarea învățării non-formale și informale.

Concluziile Consiliului din 18 mai 2004 au adoptat principiile europene comune privind validarea învățării non-formale și informale. Începând cu 2004 a fost publicat cu regularitate un Inventar european al validării învățării non-formale și informale, care conține informații actualizate privind practicile de validare actuale din țările europene²⁰, iar în 2009 au fost publicate Orientările europene privind validarea învățării non-formale și informale. Sistemul european de credite transferabile (ECTS) instituit de procesul Bologna acordă credite pentru învățarea formală pe baza rezultatelor învățării și a volumului de muncă al studenților și facilitează acordarea de credite pentru experiențele de învățare non-formală și informală de către instituțiile de învățământ superior pe baza rezultatelor învățării.

În anul de studii 2010-2011 dezideratul educațional constă în transformarea instituțiilor de învățământ în școli prietenoase copiilor. O școală prietenoasă copiilor (Guțu, V., (2008)) se preocupă ca dreptul la educație al fiecărui copil din comunitate să fie respectat prin menirea de a crea în unitatea de învățământ un mediu favorabil realizării obiectivelor educaționale stipulate de Legea Învățământului, Concepția Educației în Republica Moldova, alte acte legislative și normative naționale și internaționale din domeniu .

Potrivit Legii Învățământului din Republica Moldova (art. 34), învățământul extrașcolar include activități complementare procesului educațional din toate tipurile de școli. Activitățile respective sunt acordate de către instituții specializate în scopul dezvoltării aptitudinilor creatoare ale elevilor în domeniul științei, tehnicii, artelor, sportului,

turismului etc., precum și a organizării utile și plăcute a timpului liber [www.edu.md].

Pornind de la necesității în domeniul educației, în contextul Concepției dezvoltării învățământului, Legii Învățământului, Concepției educației în Republica Moldova învățământul extrașcolar vizează realizarea următoarelor *obiective*:

1. Valorificarea potențialului fizic, intelectual, afectiv și volitiv al elevilor prin:

- extinderea și aprofundarea cunoștințelor generale și specifice în diferite domenii ale științei, artei, tehnicii, culturii, sportului;
- stimularea gândirii analitice, a creativității și a inventivității copiilor;
- încurajarea inițiativei individuale și sociale;
- depistarea și dezvoltarea aptitudinilor native;
- crearea condițiilor favorabile pentru afirmarea tinerelor talente.

2. Cultivarea sentimentului demnității și a respectului de sine îmbinat cu tolerarea diferențelor umane.

3. Promovarea valorilor naționale și general-umane [ibidem].

Pentru atingerea acestor obiective Ministerul a elaborat documente strategice și reglatorii pentru domeniul respectiv, precum:

- Concepția Educației în Republica Moldova și Programul de Stat de implementare a Concepției Educației;
- Concepția învățământului extrașcolar;
- Curriculum-ul „Dirigenția”;
- Regulamentul privind susținerea elevilor dotați;
- Regulamentul de organizare a olimpiadelor de studiu;
- Programul anual al activităților extrașcolare cu elevii din învățământul preuniversitar [ibidem].

3.2 Reprezentarea educației nonformale în relație cu școala prin prisma documentelor școlare

În acest context se înscrie curriculumul disciplinar pentru clasele I-IV-a. Documentul dat se focalizează pe realizarea de materiale privind principiile și modalitățile de implementare a educației nonformale / informale, prin sensibilizarea și abilitarea actorilor sociali. În contextul unei cercetări axate pe educația nonformală / informală, analiza unor documente normative se justifică prin legătura cu problematica învățării permanente, care își propune explicit să consolideze dialogul dintre diferitele medii de învățare. Astfel, potrivit *Memorandumului pentru educație permanentă*, învățarea nonformală are loc o dată cu traseul principal al educației, nu conduce în mod normal la certificate formalizate și poate fi oferită la locul de muncă și prin activități.

Un pas mai departe în acest demers este regândirea problematicii achizițiilor de bază pe care trebuie să le posede fiecare individ pentru a face față provocărilor contemporane. La nivel european, cadrul general al acestor demersuri se constituie în urma *Recomandării Parlamentului European și Consiliului European* potrivit căreia „pentru că globalizarea continuă să confrunte Uniunea Europeană cu noi provocări, fiecare cetățean european va avea nevoie de un set larg de competențe cheie pentru a se adapta flexibil la lume în schimbare rapidă și înalt interconectată”.

În acest context, au fost identificate, la nivel european, un număr de opt domenii de competențe cheie, o combinație specifică de cunoștințe, abilități și atitudini adecvate contextului de care are nevoie fiecare individ pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru cetățenia activă, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii. Acest nou context a determinat realizarea unui cadru curricular menit să contribuie la aplicarea cunoașterii de tip școlar în viața concretă.

Tema competențelor-cheie influențează și demersul de proiectare curriculară din R.M., determinînd conceperea unor programe școlare caracterizate prin aspectul lor funcțional, care vizează un set larg de **competențe disciplinare și transdisciplinare**. Acest tip de demers ar trebui să determine un alt mod de implicare a elevului în demersul didactic.

Analiza curriculum-ului școlar cl. I-IV-a, se derulează în două direcții: dinspre școală către nonformal / informal; dinspre nonformal / informal către școală.

Prima dintre direcții are legătură cu eforturile școlii de a se deschide către alte medii de învățare, iar cea de-a doua ține de intențiile celorlalte medii de a fi considerate purtătoare de valori și de recunoaștere, asemenea mediilor formale.

La întrebarea *Cît de mult răspunde curriculum-ul nevoilor elevilor de a face față unei societăți în continuă schimbare*, specialiștii de domeniu răspund că acesta încearcă să poziționeze conținutul în raport cu alte elemente de învățare din contextul general. Acesta evidențiază: elemente și mecanisme favorabile sinergiei dintre formal și informal; moduri de reflecție pedagogică și de acțiune metodică care incurajează ideea alternanțelor educaționale; abordări sau elemente declanșatoare ce permit nu numai intrarea unor noi topici (educația pentru mediu, cultura locală, educația antreprenorială, educația democratică pentru copii, rezolvarea conflictelor, interculturalitatea etc.) dar și, până la un anumit punct, operarea cu referențiale diverse și amalgamarea modelelor. Deasemenea, conținutul dat din perspectiva finalităților învățămîntului primar, se referă la inzestrarea copilului cu acele cunoștințe, capacități și atitudini care să stimuleze raportarea efectivă la mediul social și natural și să permită continuarea educației.

Competențele și subcompetențele conțin elemente care au relevanță pentru viața reală. Pentru toate obiectele de studiu competențele specifice se situează cel *mai aproape* de viața

concretă și sunt acelea care vizează formarea unor capacități/abilități sau reprezintă etape în construirea acestora. Lor li se adaugă subcomptențele legate de domeniul atitudinal apreciate din perspectiva relevanței pentru dezvoltarea personală (de ex. *formarea sensibilității estetice, dezvoltarea capacității de receptare și exprimare muzicală*).

În funcție de specificul ariei curriculare, sunt identificate următoarele categorii de capacități/abilități/competențe:

Limba și comunicare: Receptarea mesajului oral în diferite situații de comunicare. Perceperea mesajului citit/audiat prin receptarea adecvată a universului emoțional și estetic al textelor literare și utilitatea textelor nonliterare. Utilizarea scrisului ca tehnică psihomotrică și ca abilitate de exprimare a gândurilor. Aplicarea conceptelor și a terminologiei lexicale, fonetice, morfologice și sintactice în structurarea mesajelor comunicative. Manifestarea interesului și a preferințelor pentru lectură formarea și dezvoltarea abilităților fundamentale de comunicare orală și scrisă.

Matematică și Științe: *Matematică*-Identificarea și utilizarea conceptelor matematice și a limbajului matematic în situații diverse. Aplicarea operațiilor aritmetice și a proprietăților acestora în contexte variate. Rezolvarea și formularea de probleme, utilizând achizițiile matematice. Explorarea/investigarea unor situații-problemă reale sau modelate, integrând achizițiile matematice și cele din alte domenii; *Științe*-Receptarea informațiilor științifice. Explorarea și investigarea lumii înconjurătoare. Comunicarea orală și scrisă utilizând stilul științific. Adoptarea unui comportament adecvat în cadrul mediului natural și al celui social

Educație sociumană: *Istorie*-Înțelegerea și utilizarea adecvată a limbajului de specialitate. Înțelegerea și reprezentarea timpului și a spațiului istoric. Cunoașterea și interpretarea surselor istorice. Descrierea situațiilor, faptelor și proceselor istorice. Formarea comportamentelor și valorilor-

naționale. Utilizarea conceptelor specifice valorilor moral-spirituale pentru cunoașterea și respectarea tradițiilor naționale, experienței religioase, normelor de conviețuire în societate. *Educație moral-spirituală*-Aplicarea normelor din sfera valorilor umane în stabilirea relațiilor interpersonale pozitive. Manifestarea unui comportament social activ și responsabil adecvat unei lumi în schimbare. Participarea la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor comunității.

Arte: *Educația muzicală*-Cunoașterea și înțelegerea diversității fenomenului muzical-artistic din perspectiva semnificațiilor emoționale și estetice. Identificarea mijloacelor de expresivitate muzicală conform rolului fiecăruia din ele în redarea imaginii artistice și a mesajului ideatic al operei muzicale. Demonstrarea dexterităților muzicale și integrarea în activități artistice școlare, culturale, sociale. Utilizarea terminologiei muzicale specifice pentru reflecție și autoexprimare. Receptarea și promovarea valorilor muzicale naționale și universale; *Educația plastică*-Explorarea diverselor instrumente, materiale și tehnici de artă. Valorificarea elementelor de limbaj plastic în exprimarea artistico-plastică. Realizarea lucrărilor plastice în diverse tehnici și materiale de artă. Cunoașterea noțiunilor elementare din domeniul artelor plastice.

Sport: *Educația fizică*- Cunoașterea noțiunilor, cerințelor și legităților elementare referitoare la educația fizică și aplicarea acestora în practica educațională: *competențe cognitive generale; competențe cognitive specifice;* Dezvoltarea competențelor fizice de bază prin intermediul exercițiilor fizice: *competențe psihomotorice;* Formarea calităților de personalitate, comportamentului civilizat a deprinderilor comunicative și de interacțiune socială: *competențe de atitudini.*

Tehnologii: *Educația tehnologică:* Elaborarea unui proiect de confecționare a unui obiect, care să răspundă unei trebuințe; prezentarea acestui proiect; Conceperea și organizarea

mijloacelor de confecționare a unui obiect conform proiectului elaborat; Realizarea obiectului conform proiectului elaborat, respectînd regulamentul tehnologic; Evaluarea lucrării realizate, memorizarea etapelor procesului tehnologic;

Un alt document, în care în mod concret, se transpun finalitățile educației nonformale este „*Sugestii și recomandări metodologice și manageriale*” valabil pentru fiecare an de studiu școlar. Acest document este elaborat de Ministerul Învățămîntului pentru fiecare an școlar cu sugestiile de rigoare adresate diriginților și directorilor pentru educație . Exemplu pentru anul școlar 2012-2013.

Ministerul Educației al Republicii Moldova
Organizarea procesului educațional
în învățămîntul preșcolar, primar, gimnazial și liceal
Sugestii, recomandări metodologice și manageriale
Anul de studii 2012-2013 Chișinău,
ORGANIZAREA ACTIVITĂȚII EDUCATIVE
în anul de studii 2012-2013

I. Sugestii privind administrarea procesului educativ

Pe parcursul anului de studii 2011-2012 eforturile managerilor din învățămîntul preuniversitar au fost orientate spre asigurarea schimbărilor calitative in instituțiile de învățămînt din perspectiva Școlii Prietenoase Copilului.

În urma vizitelor de studiu realizate in unele instituții de învățămînt s-au constatat următoarele:

- Principiile Școlii Prietenoase Copilului au fost abordate, sub aspect teoretic (de informare), in cadrul seminarelor metodice raionale/municipale, ședințelor consiliilor profesionale, ședințelor catedrelor dintr-o bună parte a instituțiilor de învățămînt;
- A devenit mai frecventă participarea colaboratorilor DGITS responsabili de activitatea educațională, a directorilor-adjuncți pentru educație din instituțiile de învățămînt in

programe de formare susținute de ONG care promovează proiecte coordonate cu ME;

- Intr-o bună parte, in localități s-au stabilit relații parteneriale cu factorii educaționali comunitari, instituții de stat, structuri asociative de tineret;
- Și-au dovedit impactul pozitiv multiple proiecte educative derulate din inițiativa ONG-urilor partenere active in domeniu;
- A sporit numărul instituțiilor de învățămînt, inclusiv a celor extrașcolare, care și-au ameliorat condițiile de activitate prin atragerea surselor extrabugetare.

Tododată se mai constată că:

- Proiectarea dezvoltării strategice a instituțiilor se realizează deseori in lipsa unei analize factologice ample, identificării blocajelor, formulării adecvate a obiectivelor, programării acțiunilor concrete și măsurabile, evidenței și aprecierii realizărilor;
- Planurile manageriale anuale reflectă doar secvențial specificul anului de studii – implementarea curriculumului modernizat și a principiilor Școlii Prietenoase Copilului; in unele instituții abordarea aspectelor menționate lipsește totalmente;
- Calitatea planurilor de activitate (structură, corelarea compartimentelor), a materialelor consiliilor profesionale și de administrație (note constatative, decizii generale, necuantificabile), numărul insuficient de ore asistate denotă lipsa unor cerințe unice in activitatea echipelor manageriale;
- Repartizarea atribuțiilor funcționale intre membrii echipelor manageriale nu este una judicioasă, fapt ce nu favorizează crearea unui sistem continuu de influență educațională;
- Activitatea catedrei diriginților, eficiența valorizării orelor de dirigenție nu constituie obiectul preocupării managerilor educaționali in majoritatea instituțiilor vizitate;

- Posibilitățile de diversificare și diferențiere a procesului educațional oferite de Planul-cadru de învățămînt nu sînt explorate și utilizate rațional, nu se asigură realizarea liberei opțiuni a elevilor în domeniu, abundînd activitățile extracurriculare la disciplinele de studii (extindere și aprofundare) fără un program curricular special;
- Accesul elevilor și părinților acestora la procesul de luare a deciziilor este nesemnificativ.

În perspectiva lichidării lacunelor nominalizate **se recomandă:**

- Să fie asigurată corelarea dintre planurile operaționale (manageriale anuale) și cele strategice de dezvoltare a instituției, ambele fiind coordonate cu DGITS și cu APL.
- Să fie valorificate plenar oportunitățile existente pentru dezvoltarea aptitudinilor copiilor în funcție de interesele acestora;
- Să fie create parteneriate comunitare reale, bazate pe beneficiul reciproc al părților;
- Să fie asigurate condiții adecvate pentru formarea continuă a profesorilor diriginți, prin intermediul catedrelor metodice, îndeosebi pe dimensiunile: abilități de comunicare constructivă, soluționarea non-violentă a conflictelor, identificarea/soluționarea cazurilor de victimizare a copiilor etc.;
- Să fie solicitată/incurajată participarea elevilor și a părinților în actul decizional la nivelul instituției prin intermediul structurilor asociative (consiliului elevilor, consiliile/asociațiile părinților);
- Să fie asigurată transparența procesului decizional;
- Să se acorde atenție aspectului calitativ și analitic al materialelor prezentate la consiliile profesionale și de administrație;
- Să se examineze în ședințele consiliului profesoral calitatea activității diriginților.

În contextul activităților realizate la nivel național, teritorial și instituțional pe parcursul anilor 2009 - 2011 (evaluarea și modernizarea standardelor educaționale și a curricula disciplinare axate pe competențe, implementarea curricula modernizate și centrate pe cel care învață), pentru anul de studii 2012-2013 dezideratul educațional rămâne a fi *transformarea instituțiilor de învățământ în școli prietenoase copilului*, ținând cont de următoarele dimensiuni:

- **Incluziunea** – *toți copiii de vârstă școlară frecventează școala și participă la procesul de învățare.*
- **Eficiența** – *se asigură progresul individual al copiilor de la un an la altul.*
- **Mediul sigur, protector și sănătos de dezvoltare** – *condițiile de activitate a școlii permit menținerea și ameliorarea stării de sănătate fizică și psihică a elevilor.*
- **Dimensiunea de gen** – *rata frecventării școlii e aceeași și pentru fete și pentru băieți; participarea și reușita fetelor este la nivel echitabil la toate obiectele.*
- **Parteneriatul** – *școala conlucrează cu copiii, familia, comunitatea*

Analiza și înțelegerea normativă a activității de educație proiectată și realizată va permite identificarea la timp a disfuncționalităților, sesizarea unor relații și tendințe noi, relevante pentru acțiunea didactică, soluționarea optimă a problemelor și implicit, *reglarea – autoreglarea* continuă a procesului educațional.

II. Sugestii privind activitatea directorului-adjunct pentru educație

Directorul-adjunct pentru educație are menirea de a crea în unitatea de învățământ un mediu favorabil realizării obiectivelor educaționale stipulate în Legea Învățământului, Concepția Educației în Republica Moldova, alte acte legislative și normative naționale și internaționale din domeniu,

coordonând în acest scop eforturile corpului profesoral, părinților, agenților educaționali din comunitate.

Directorul-adjunct pentru educație este unul din principalii manageri ai instituției de învățământ și exercită funcții de *proiectare-organizare* a sistemului educațional al unității de învățământ, de *orientare-îndrumare metodologică* a procesului educațional, de *reglare-autoreglare* a sistemului și a procesului educațional.

Funcțiile de proiectare-organizare:

- Realizează studiul situației la zi a procesului educațional din instituția respectivă;
- Efectuează studii permanente, orientate spre determinarea potențialului educativ al colectivului unității de învățământ, părinților, comunității etc., în scopul creării unui parteneriat pedagogic activ și eficient;
- Definește scopurile pe direcții prioritare pentru anumite limite de timp; stabilește obiectivele specifice pe compartimente, domenii, colective/grupuri de lucru; deduce obiectivele operaționale prin raportare la resursele existente, mijloacele disponibile, termenii de realizare, responsabili și forme de evaluare posibile;
- Creează structuri care asigură realizarea drepturilor copiilor la dezvoltarea capacităților mentale și fizice la nivelul potențialului maxim, libera exprimare a opiniei, luarea deciziilor, asumarea responsabilităților etc.; proiectează, organizează, coordonează, monitorizează și evaluează activitatea acestora;

Funcțiile de orientare-îndrumare metodologică a procesului educațional:

- Orientează activitatea cadrelor didactice spre studierea trebuințelor, intereselor, aptitudinilor elevilor;
- Determină metodologia formării-dezvoltării componentelor fundamentale ale personalității elevilor în conformitate cu prevederile Concepției Educației în Republica Moldova;

- Contribuie la democratizarea relațiilor profesor-elev (elev-profesor), copil-părinte (părinte-copil), profesor-părinte (părinte-profesor), la consolidarea parteneriatului pedagogic între agenții educaționali;
- Proiectează evaluarea activității educative: stabilește obiectivele, prioritățile, formele și modalitățile, momentul, durata etc.;
- Elaborează strategii și aplică criteriile specifice de evaluare a activității personalului didactic antrenat în activitatea educațională;

Funcțiile de reglare-autoreglare a sistemului și a procesului educațional:

- Asigură condiții pentru formarea continuă a agenților educaționali (cursuri, seminare, lectorii de specialitate, activitatea comisiilor metodice (catedrelor), diriginților, dezbateri tematice, interasistențe, îndrumări metodice etc.);
- Direcționează cercetarea pedagogică realizată prin inovații, orientate spre optimizarea continuă a activității educaționale (programe alternative, proiectări curriculare originale ale unor teme, activități didactice (inclusiv extracurriculare, la nivel nonformal), comunicări științifice în presa de specialitate etc.)
- Prezintă spre examinarea consiliului profesoral rezultatele studiilor efectuate în problemele educației;
- Elaborează, propune spre aprobare consiliului profesoral și dirijează implementarea strategiilor de reglare-autoreglare a sistemului și procesului educațional din instituția și comunitatea respectivă.

Directorul-adjunct pentru educație (în cazul în care statele titulare ale instituției prevăd o atare unitate) își va planifica activitatea în modul care i-ar permite realizarea plenară a funcțiilor ce îi revin.

În cazul în care statele titulare ale instituției nu prevăd o atare unitate, funcțiile directorului-adjunct pentru educație sînt

partajate echitabil între membrii echipei manageriale respective, astfel ca mediul educațional din instituție să fie unul favorabil realizării obiectivelor educaționale stipulate în actele normative naționale și internaționale în domeniu.

III. Sugestii privind activitatea profesorilor-dirigenți

Profesorii-dirigenți își vor proiecta activitatea educațională și vor înregistra rezultatele acesteia în Agenda dirigintelui (ediția a V-a, revăzută și îmbunătățită), ediția anului 2009, – suport didactic, adresat cadrelor didactice întru direcționarea și sistematizarea activității acestuia în calitate de agent educațional central în cadrul instituției de învățământ, modelator al parteneriatului pedagogic la nivelul colectivului primar.

Agendă menționată va constitui concomitent un reper de realizare a standardelor profesionale ale dirigintelui, un instrument de evaluare a acestora, un element inerent al portofoliului; va servi drept argument al maturității profesionale și al gradului de calificare a cadrului didactic respectiv.

Agenda dirigintelui se propune în variante pentru trei și doi ani (Centrul Științific, Metodic și Editorial “Univers Pedagogic”). Conform ordinului nr. 426 din 22 august 2003, instituțiile de învățământ vor procura Agenda dirigintelui analogic registrelor școlare (Editura “Lyceum”, tel. 21 26 36).

Pentru perioada de vară și la absolvirea treptei de școlaritate (gimnaziu, liceu) agendele se transmit pentru păstrare reprezentantului administrației instituției de învățământ investit cu funcția respectivă.

Orele de dirigenție vor fi realizate în baza Curriculumului “Dirigenția” – document normativ principal pentru proiectarea și desfășurarea activităților educative la orele respective în învățământul gimnazial și liceal. La treapta gimnazială și liceală, din numărul total al orelor de dirigenție – 20 vor fi realizate în baza Curriculumului, pentru probleme

organizatorice și activități curente la treapta gimnazială vor fi programate 6-9 ore, la cea liceală – 9-14 ore. Conform planului de învățămînt, cursurile vor fi realizate din contul orelor de dirigenție la treapta primară și în clasele cu predare în limba rusă. “Protecția civilă și apărarea împotriva incendiilor” și “Securitatea la traficul rutier”.

Orele de dirigenție vor fi incluse în orar, dar nu vor fi tarificate, ținînd cont de faptul, că acestea sînt parte integrantă a funcționalului dirigintelui.

In calitate de suport didactic pentru suplinirea funcțiilor dirigenții pot folosi sursele bibliografice:

1. Evaluarea curriculumului școlar – perspectivă de modernizare, coord. Pogolșa Lilia, Bucun Nicolae, Chișinău, 2009.
2. Cunoașterea elevului: consiliere și orientare. Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățămîntul preuniversitar, Chișinău, IȘE, 2007.
3. Bioetică și educație (Materiale de reper pentru dirigenți, cadre didactice și manageriale din învățămîntul liceal). Chișinău, Periscop, 2007.
4. Ghid pentru profesioniștii care lucrează cu copiii migranților, Chișinău 2007.
5. Aspecte ale bioeticii în educație (Materiale de reper pentru dirigenți, cadre didactice și manageriale din învățămîntul primar și gimnazial). Chișinău, Periscop, 2006.
6. Silistraru N., Valori ale educației moderne. Chișinău, Poligrafcombinat, 2006.
7. Educația toleranței (Materiale de reper pentru profesorul-diriginte din învățămîntul preuniversitar). Chișinău, Gunivas, 2004.
8. Moldovanu I. et. al., Monitorizarea și evaluarea activităților cu tinerii. Ghid pentru tineri și profesioniști care lucrează cu tinerii. Chișinău, UNICEF, 2006.

9. Handrabura L., Goraș - Postică V., Educație pentru echitate de gen și șanse egale. Auxiliar didactic pentru profesori și elevi, CEPD, Chișinău, 2007.
10. Branden N., Cei șase stâlpi ai respectului de sine, București, Editura Colosseum, 1996.
11. Mîndicanu V., Arta comportamentului moral, UPS Ion Creangă, Chișinău, 2004.
12. Zlate M, Psihologie. Eu și personalitatea, București, Editura Trei, 2004.
13. Cucuș C., Educație. Iubire, edificare, desăvîrșire, Iași, Editura Polirom, 2008.
14. Învăț să fiu. Ghid pentru psihologi școlari, diriginți, profesori, Chișinău, CEPD, 2006.
15. Cartea mare a jocurilor, CIDDC, Chișinău, 2001.
16. Educație pentru dezvoltare. Ghidul animatorului. CIDDC, Chișinău, 2001.

IV. Sugestii privind organizarea activităților extracurriculare, parașcolare, perișcolare și extrașcolare

Educația școlară este completată și continuată de educația extracurriculară care, se realizează din contul orelor destinate activităților respective conform Planului-cadru pentru învățământul primar, gimnazial și liceal (ordinul nr.237 din 03.05.2012), precum și din contul unităților speciale prevăzute în statele de funcțiune ale unor instituții pentru organizarea activității educative după interese (dirijori de cor, coregrafi, conducători de alte cercuri și formațiuni). Distribuirea orelor extrașcolare se va realiza, ținându-se cont de succesele (în aspect cantitativ și calitativ) înregistrate de către formația respectivă pe parcursul anului școlar precedent. Grupele vor fi constituite din cel puțin 15 elevi din aceeași clasă sau din clase diferite, în baza cererilor elevilor, prin aprobarea Consiliului profesoral al instituției de învățământ. Orele destinate activităților extracurriculare (cercuri, ansambluri, formații,

cluburi, secții etc.) sint incluse in norma săptăminală a cadrelor didactice, conform listelor de tarifare, aprobate prin ordinul directorului instituției de învățămint.

Activitățile parașcolare le suplimentează pe cele tradiționale din instituțiile de învățămint, prin proiectele realizate de către diverse structuri de stat și organizații guvernamentale – potențiali parteneri in realizarea obiectivelor educaționale in învățămintul preuniversitar. Domeniul respectiv este reglementat prin **dispoziția ministrului nr.787 din 02 noiembrie 2005**, care interzice organizarea oricăror activități parașcolare in instituțiile de învățămint fără autorizarea ministerului. Participarea cadrelor didactice la conferințe, seminare, intruniri, ateliere de lucru organizate de către partenerii educaționali din contul orelor de curs este posibilă doar cu permisiunea, in scris, a ministrului.

Activitățile perișcolare comportă excursii, vizite de studiu, delegarea pentru participare la festivaluri, concursuri, expoziții raionale/municipale, zonale, republicane, regionale, internaționale. Excursiile și călătoriile grupurilor de copii in afara frontierelor republicii se vor organiza, ținindu-se cont de **dispozițiile nr.733 din 27 decembrie 2004** “Cu privire la reglementarea organizării deplasării grupurilor de elevi turiști” și **nr.774 din 01 noiembrie 2005** “Cu privire la modalitatea de organizare a deplasărilor grupurilor de elevi peste hotarele țării”.

Astfel, deplasările grupurilor de elevi peste hotarele țării se realizează doar in cazul in care acestea sint autorizate de către minister, conform demersului DGITS respective, prezentat cu cel puțin 10 zile inainte de ieșirea din țară și cu preponderență in afara orelor de studiu. Demersul direcției respective învățămint, tineret și sport va conține informația cu referire la sursele de finanțare, modul de deplasare și persoanele responsabile de securitatea copiilor pe parcursul călătoriei și a

sejurului, acestea nefiind în concediu. Demersul va fi suplimentat prin:

1. Invitația țării-gază în care se vor specifica condițiile șederii (asigurarea cazării, meselor);
2. Listele nominale desfășurate (data nașterii copilului, seria și numărul pașaportului, termenul de valabilitate, clasa, instituția de învățământ);
3. În cazul angajării unității de transport la comandă se va prezenta copia contractului cu persoana juridică căreia aceasta îi aparține, autorizația pentru prestarea serviciilor respective (copia certificatului de înregistrare și a licenței), copia permisului de conducere a șoferilor;
4. Voucherul turistic (cu excepția grupurilor delegate pentru participare la festivaluri, concursuri, competiții, vizite de studiu);
5. Copia certificatului de asigurare medicală a grupului pe durata călătoriei și a sejurului;
6. Copia declarațiilor de consimțământ (legalizate notarial) ale părinților sau ale altor reprezentanți legali ai copilului, exprimate prin decizia autorității tutelare.

V. Sugestii privind activitatea instituțiilor extrașcolare

Instituțiile extrașcolare – parte integrantă a sistemului actual de învățământ – realizează activități complementare procesului școlar de instruire și educație în domeniul cultural-artistic, tehnico-aplicativ, de anticipare științifică, cercetare/ameliorare a mediului, sport, turism etc., asigură realizarea dreptului copiilor la odihnă, timp liber, joc și activități recreative potrivit vârstei. (“Convenția cu privire la drepturile copilului”, art.31)

În conformitate cu prevederile ordinului nr. 05 din 04.01.2011 *Cu privire la aprobarea Regulamentului-tip al instituției extrașcolare*, direcțiile generale raionale/municipale învățământ, tineret și sport, managerii unităților respective, vor actualiza regulamentele de activitate ale acestora în concordanță cu cerințele Regulamentului-tip menționat.

Asigurarea didactică a activităţii extracurriculare şi extraşcolare

Activităţile extracurriculare din instituţiile de învăţământ secundar general şi extra-şcolar se vor realiza în baza următoarelor tipuri de programe:

- Programe-tip – aprobate şi recomandate de către Ministerul Educaţiei şi Tineretului;
- Programe modificate sau adaptate în funcţie de specificul grupului de copii (instituţiei, localităţii), aprobate de către consiliul metodic sau profesoral al instituţiei, coordonate cu direcţia învăţământ, tineret şi sport respectivă şi validate prin ştampila acesteia;
- Programe experimentale – orientate spre valorizarea noilor domenii ale ştiinţei, artei, tehnicii, implementarea noilor tehnologii educaţionale, programe ce pot fi elaborate de către practicieni, aprobate de către consiliul metodic sau profesoral al instituţiei, coordonate cu direcţia învăţământ, tineret şi sport respectivă şi validate prin ştampila acesteia, valabile pentru un ciclu finit de studii şi însoţite de evaluări curente şi sumative;
- Programe de autor – marcate de noutate, actualitate şi originalitate, elaborate de către practicieni, aprobate de către consiliul metodic sau profesoral al instituţiei, coordonate cu direcţia învăţământ, tineret şi sport respectivă şi validate prin ştampila acesteia, valabile pentru un ciclu finit de studii şi însoţite de evaluări curente şi sumative.

Activitatea cercurilor de profil tehnico-aplicativ se va organiza în baza “Programelor cercurilor de creaţie tehnică pentru instituţiile extraşcolare” (Chişinău, 1993), suplimentate de programele-model: “Jocuri şi jucării electronice”, “Bionica”, “Fizica aplicată”, “Avia-modelare”, “Racheto-modelare”, “Radiogoniometrie”, “Karting”, “Cinema-video”, “Artă fotografică”, elaborate recent de către colaboratorii

Centrului Republican de Creație Tehnico-Științifică a Elevilor din Moldova.

Unificarea cerințelor în materie de curriculum educațional în domeniul activității extrașcolare se va realiza în cadrul seminarelor metodice organizate de către Centrul Republican pentru Copii și Tineret, conform Standardelor instituționale și Curriculumului de bază, elaborat de către Institutul de Științe ale Educației.

Funcționarea instituțiilor de învățământ secundar general în regim de 5 zile impune necesitatea deplasării intensității activității instituțiilor extrașcolare în zilele de sâmbătă și duminică, organizarea în aceste zile a concursurilor, acțiunilor de agrement, excursiilor, etc.

Eugenia Parlicov, șef de secție, ME

Violeta Mija, cercetător științific, IȘE

Alt document este Regulamentul de organizare și funcționare a școlii/liceului. Exemplu.

LICEUL TEORETIC „DANTE ALIGHIERI”

Examinat și aprobat de Consiliul
profesoral al Liceului „Dante Alighieri”.

Proces-verbal nr. 50 din 05.09.08

Ordinul nr. 21 din 05.09.08

Președintele comitetului sindical

_____ T. Pîrău

REGULAMENTUL
DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE A LICEULUI
CHIȘINĂU, 2008

Extras din Regulament

D. Activități extraclasă și extrașcoală

Art. 116. Activitățile complementare extraclasă și extrașcoală cu caracter instructiv-educativ au menirea de a

completa, îmbogăți, diversifica și consolida cunoștințele și deprinderile acumulate, însușite de elevi prin cele învățate.

Asemenea activități se organizează în funcție de specificul și problemele pe care le ridică obiectul de studiu respectiv. Ele intră în obligațiile fiecărui cadru didactic și sunt definitive (stabilite) în planul de activitate al fiecărei catedre.

Art. 117. Participarea elevilor la activitățile complementare extraclasă și extrașcolară este benevolă.

Profesorul are datoria să-i atragă pe elevi, să le stimuleze elevilor interesul, nevoia unor asemenea acțiuni.

Art. 118. Scopul acțiunilor complementare este, pe de o parte, atragerea elevilor buni, încurajarea pregătirii lor pentru obținerea unor rezultate de performanță la concursuri, olimpiade, iar, pe de altă parte, evitarea eșecului școlar prin pregătirea diferențiată, ajutorarea elevilor mai slabi să depășească mediocritatea. În acest sens se organizează lecții suplimentare, meditații și consultații, pregătirea pentru bacalaureat, olimpiade, concursuri școlare etc.

Asemenea activități se organizează în afara orelor de studiu (dar fără a depăși ora 21.00), ori sâmbătă.

Art. 119. Pentru elevii cu pasiune pentru un anumit obiect sau pentru prelungirea tratării unor teme în afara orelor, se organizează cercuri cu elevii.

Cercurile pe obiecte pot avea o temă generală ori pot urmări o anumită problematică; de asemenea ele pot continua o anumită temă, latură ori problemă din programa de învățământ ori pot lăsa inițiativa creatoare a elevilor în a-și manifesta preocupările (cenaclul literar), în a-și dovedi priceperile (cerc tehnico-aplicativ), în a-și aprofunda cunoștințele și în a aduce un plus de informare ori a asigura cadrul dezbaterii unor idei, teorii, concepte care-i interesează.

Cercurile pe obiecte se programează în afara orelor de clasă, de comun acord cu elevii.

Cercurile cu elevii pot funcționa cu minimum 10 elevi.

Art. 120. În rîndurile activităților complementare mai intră activități care vin în sprijinul elevilor prin diversificarea și concretețea pe care o oferă. În funcție de obiectul de studiu în cauză, asemenea acțiuni pot fi: invitarea unor personalități artistice și științifice pentru a prezenta o temă de interes major ori cu ocazia unor comemorări sau aniversări oficiale, vizite la case memoriale, la institute de cercetări, la centrul de calcul, schimburi de experiență cu alte școli, organizarea de concursuri pe o anumită temă, serate literare, serbări școlare, audiții muzicale, competiții sportive, concursuri de măiestrie profesională, excursii tematice, strîngerea de date pentru întocmirea unei lucrări etc.

Alte documente în care sunt eșalonate/planificate activitățile extracurriculare este Ghidul dirigintelui (vezi Ghidul dirigintelui); Graficul activităților educative la clasă și pentru ciclului primar; proiectul didactic propriu-zis. (vezi exemplele în continuare)

Graficul activităților educative la clasă

Tema activitatii	Forma de realizare	Perioada
<i>“S-a ivit pe culme Toamna ...”</i>	-drumeție în împrejurimile școlii pentru observarea mediului înconjurător în anotimpul toamna - Ziua mondială a curățeniei (23 sept.) : diverse activități de curățenie (în parc, în clasă)	Septembrie
<i>Împreună de Halloween !</i>	- concurs de măști , parada de costume, expoziție de desene , aranjamente specifice din dovleci	Octombrie
<i>Hai la drum cu veselie !</i>	-excursie tematică - creații literare “Impresii de călătorie “	Noiembrie
<i>Deschide ușa, creștine !</i>	- prezentare de obiceiuri si traditii de craciun: - colinde - expozitie de desene	Decembrie

Tema activitatii	Forma de realizare	Perioada
	- colectare de jucarii si imbracaminte pentru copii saraci - serbare de Craciun	
<i>“A fost oadaă ca-n povești, ...”</i>	- moment poetic în memoria poetului național M. Eminescu (recitări , audiții-romante , imagini și date despre viața și activitatea marelui poet –ppt)	Ianuarie
<i>Hai la spectacol !</i>	- vizionarea unei piese de teatru - vizionarea unui film pentru copii	Februarie
<i>E ziua ta, mamico !</i>	-scenete , recitari, cîntece, dansuri - expoziție de măștișoare	Martie
<i>Hristos a inviat !</i>	- semnificații și simboluri pascale (ppt) - expoziție: ouă încondeiate, picturi pe sticl’	Aprilie
<i>“Cît de frumoasa te-ai gătit natur-o, tu “</i>	- drumeție în parc / excursie tematică - colectare de materiale din natură - activitate de pictură înatura	Mai
<i>“Nu știu alții cum sunt, dar eu...”</i>	- Ziua copilului – 1 iunie (concurs de desene) - cîntece despre vara și vacanță (audiții și interpretări)	Iunie

**Graficul activităților educative cu elevii claselor primare
(exemplu pentru anul de studii 2010-2011, Liceul Teoretic „D. Alighieri)**

Nr.	Conținutul tematic	Responsabil	Termen de realizare
1.	Pregătirea liceului către noul an de studii.	Z. Bărbuță, T. Lența, diriginții claselor	august-septembrie

<i>Nr.</i>	<i>Conținutul tematic</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Termen de realizare</i>
2.	Sărbătoarea Primului sunet. Prima oră a anului școlar.	Învățătorii claselor primare	1 septembrie
3.	Sărbătoarea bunicilor	T. Lența, M. Margine, diriginții claselor	Septembrie
4.	Decadele educației rutiere „Atenție – Copii!”	T. Lența, M. Margine, diriginții claselor	1-12 septembrie 2-13 februarie 4-15 mai
5.	Sărbătoare dedicată zilei pedagogului „Mă rog pentru învățători”.	M. Margine, A. Belotcaci, V. Romaniuc	Octombrie
6.	Lunarul „Cunoaște-ți baltina”.	T. Lența, M. Margine, diriginții claselor	Octombrie
7.	Activitate consacrată hramului orașului „Toamna de Aur”.	T. Lența, M. Margine, diriginții claselor	10-15 octombrie
8.	Concursul interpretărilor de muzică ușoară „Steaua Chișinăului”.	Învățătorul de educație muzicală	Noiembrie
9.	Concursul tinerilor interpreți de muzică populară „Tamara Ciobanu”.	V. Osoianu	Noiembrie
10.	Lunarul propagării drepturilor copiilor. Ore educative în clasele I-IV.	Învățătorii claselor primare	Noiembrie
11.	Campania „ProSănătate”. Întâlniri cu lucrătorii medicali, ore de dirigiență.	Medicul liceului, diriginții claselor	Noiembrie – aprilie
12.	Festivalul sărbătorilor și tradițiilor de iarnă „Să trăiți, să-nfloriți”.	T. Lența, V. Osoianu	Decembrie
13.	Caravana de Crăciun.	T. Lența, M. Margine, diriginții claselor	Decembrie
14.	Concursul municipal de	R. Lungu, diriginții	Decembrie

<i>Nr.</i>	<i>Conținutul tematic</i>	<i>Responsabil</i>	<i>Termen de realizare</i>
	desene „Focul – prieten, incendiul - dușman”.	claselor	
15.	Festivalul folcloric „La fântâna dorului”.	V. Osoianu	Martie
16.	Mărțișor – 2011.	Învățătorii claselor primare	Martie
17.	Activități ecologice „Paradis – meleagul”.	M. margine, L. Mazîlu, diriginții claselor	Martie – aprilie
18.	Festivalul – concurs al cântecului pascal „Pentru Tine, Doamne!”	V. Osoianu	Aprilie
19.	Salonul Internațional de Carte pentru Copii.	Diriginții claselor, V. Ciobanu, biblioteca liceului	Aprilie
20.	Concursul colectivelor corale („Zilele Dante”).	L. Munteanu	Mai
21.	Concursul posterelor „Cărărușa ecologică”.	V. Triboi	Mai
22.	Ziua mondială a copiilor, concursul desenelor „Copilărie – dulce feerie”.	S. Dănilă, A. Eșanu	Mai

Schița de proiect/scenariu pentru activitățile extracurriculare

Preambul

Data realizării _____

Locul desfășurării _____

Autorul/autorii proiectului/scenariului _____

Mesajul activității _____

Genericul _____

Grupul-țintă _____

Obiective:

specifice fundamentale _____

operaționale _____

Tipul activității (șezătoare, concurs, spectacol muzical-coregrafic, concert etc.) _____

Eșalonarea în timp (timp necesar pentru pregătire/repetiții, timp necesar pentru realizare) _____

Materiale-suport _____

Echipa de realizare (rolurile) _____

Colaboratori din exteriorul echipei _____

Motivarea intenției de inițiere a activității artistice _____

Desfășurarea activității _____

Activitate practică

Analizați din tabel elementele de educație nonformală și conținutul arilor curriculare: **Limbă și Comunicare**-disciplina *Limba și literatura română*; **Matematică și Științe**-disciplinele *Matematică, Științe*; **Educație socioumană**-disciplinele *Istoria, Educația moral-spirituală*; **Arte**-disciplinele *Educația muzicală, Educația plastică*; **Tehnologii**-disciplina *Educația tehnologică*, din clasele primare. Ce elemente de educație nonformală se pot utiliza pentru antrenarea subcompetențelor la achiziționarea competențelor specifice disciplinei.

Completați tabelul indicând numărul subcompetenței din curriculum și conținutul acesteia.

Limbă și Comunicare-disciplina Limba și literatura română

Elementele de educație nonformală	Subcompetențe			
	I-a	II-a	III-a	IV-a
Educația durabilă prin dimensiunea socioculturală. Vizionarea unor emisiuni tv., piese de teatru, care pun în				

evidență diferite modele comportamentele sau atitudini față de acestea.				
Educația pentru promovarea valorilor fundamentale ale culturii și civilizației Realizarea unei reviste a școlii în care sa fie prezentate valorile transmise prin intermediul limbii (cartea ca obiect cultural, audio book-ul, afișul publicitar).				
Educația pentru familie Lectura în familie a unor cărți de interes pentru toți				

Matematică și Științe-disciplina Matematica

Educația pentru știință				
Educația pentru promovarea valorilor fundamentale ale culturii și civilizației				
Educația pentru timpul liber				
Resurse Internet				
Reviste pentru copii				

Cerc de matematică				
Cursuri de invățare a matematicii prin intermediul operei de artă				

Matematică și Științe-disciplina Științe

Educația ecologică Expoziții cu obiecte din materiale reciclate				
Educația pentru sănătate și pentru calitatea vieții Dezvoltarea unor rubrici pe teme de sănătate in revista școlii (clasei). Proiecte in parteneriat școli din mediul rural/ urban pentru cunoașterea alimentelor si a calităților acestora.				
Educația alimentară Vizitarea unor magazine pentru identificarea produselor pe care le comercializează.				

<p>Studierea reclamelor publicitare care promovează obiecte pentru copii.</p>				
<p>Educația pro-patrimoniu Vizite la muzee sau spații de interes local: arhitectura locală, plante, animale specifice zonei, forme de arta în natură (v. peșteri; muzeul trovanților; Babele; alte forme naturale cunoscute, izvoare naturale, fenomene naturale etc.)</p>				
<p>Educația pentru dezvoltare durabilă Ateliere de cunoaștere și de promovare a specificului local. Schimburi de experiență cu alte școli, localități. Realizarea unor pliante, afișe de promovare a valorilor locale.</p>				

<p>Educația pentru științe Participarea la programe tematice organizate in cadrul muzeelor de științe ale naturii, de mineralogie etc. pentru observarea, explorarea și înțelegerea realității.</p>				
---	--	--	--	--

Educație socioumană-disciplinele Istoria, Educația moral-spiritual

Elemente de educație nonformală	Competențe cl. a IV-a
<p>Educația estetică și educație pentru timpul liber Educația pro patrimoniu Educația istorică Vizitarea unor muzee de istorie și de artă, a unor expoziții, situri istorice Participarea la programe organizate de muzee de istorie Realizarea unor machete Alcătuirea unui colț muzeistic al școlii Urmărirea unor emisiuni de popularizare a istoriei radio sau la TV (Discovery, History etc.); consultarea unor albume de artă, a unor enciclopedii; vizitarea unor monumente de arhitectură, case memoriale Alcătuirea unui traseu turistic și a unui jurnal de călătorie Dramatizarea unor lecturi cu</p>	

conținut istoric	
<p>Educația pentru integrarea socială</p> <p>Realizarea de interviuri cu personalități locale</p> <p>Alcătuirea unui colț muzeistic al școlii</p> <p>Educația pentru dezvoltare personală</p> <p>Participarea la evenimente din viața familiei și a comunității</p> <p>Realizarea unui album al familiei</p> <p>Alcătuirea unui jurnal al clasei</p> <p>Lecturi cu subiect istoric: cărți, benzi desenate.</p> <p>Educația interculturală</p> <p>Excursii și vizite în țară și în străinătate</p>	

Arte-disciplina Educația muzicală.

<p>Educația pentru sănătate și pentru calitatea vieții</p> <p>Proiecte de studiere a prezenței muzicii în spațiul public și a efectelor acesteia asupra celorlalți.</p> <p>Participarea la ateliere care pun în evidență legătura dintre muzică și celelalte arte.</p>				
--	--	--	--	--

<p>Educația pentru familie Vizite cu familia in casele unor compozitori. Participarea la evenimente culturale organizate in strada in care sunt și programe muzicale (concerte in aer liber, teatru de stradă, formații de amatori care cântă in stradă etc.</p>				
<p>Educația pentru promovarea valorilor fundamentale ale culturii și civilizației Participarea la programe de inițiere in muzică organizate pentru copii. Familiarizarea cu nume de compozitori prin intermediul caselor</p>				

memoriale sau al unor documentare despre viața lor.				
Educația pentru timpul liber Ascultarea programelor radio pentru copii. Audiții muzicale cu o tematică adecvată vârstei.				

Arte-disciplina Educația plastică.

Educația pentru promovarea valorilor fundamentale ale culturii și civilizației Proiecte, activități de „lectură” a spațiului cotidian. Identificarea evenimentelor artistice din strada. Selectarea valorii de nonvaloare (de exemplu, afișul publicitar)				
Educația pentru				

sănătate și pentru calitatea vieții Utilizarea picturii, a tehnicilor de modelare, a colajelor etc. ca formă de dezvoltare armonioasă, de păstrarea sănătății, prin exprimarea propriilor emoții și sentimente, și de asigurare a calității vieții.				
Educația pentru familie Participarea la programe de artă în familie oferite în cadrul muzeelor				

Tehnologii-disciplina Educația tehnologică

Educația estetică Programe extrașcolare de cunoaștere a unor obiecte valoroase din muzee sau din spațiul cotidian. Activități, concursuri de				
--	--	--	--	--

proiectare a spațiului cotidian (de exemplu, orașul viitorului)				
Educația ecologică Realizarea unor expoziții cu obiecte realizate din materiale reciclate Educația pentru promovarea valorilor fundamentale ale culturii și civilizației Realizarea de afișe, expoziții, reviste, CD-uri pentru promovarea unor teme de interes pentru comunitatea locală.				
Educația pentru sănătate și pentru calitatea vieții Studierea reclamelor				

publicitare care promovează produse pentru copii. Dezvoltarea unor rubrici pe teme de sănătate în revista școlii (clasei).				
Educația pentru timpul liber Participarea cu familia, cu școala la târguri de sărbători organizate în cadrul unor muzee, pe stradă etc				

Pagină metodică

Constatăm că, în condițiile democratizării societății, descentralizării educaționale, autonomiei școlare, Legea învățământului și alte reglementări conferă instituțiilor școlare anumite drepturi și libertăți în elaborarea și aplicarea documentelor școlare, cu respectarea exigențelor științifice, practice, pedagogice și metodice necesare stabilirii și punerii „în operă” a unui curriculum modern, elevat, de valoare și eficiență ideatică și acțională, care să le asigure acreditarea.

În procesul didactic ariile de educație tematică nonformală sînt intersectante și proteice, sînt focalizante pe un conținut, pe o dominantă etc., dar generează alte

complementarități și complexe tematice, principale și /sau derivate. Derivările se definesc în funcție de context și de scop practic (de exemplu, *educația pentru reciclarea materialelor re folosibile*), de grupul țintă (de exemplu, *educația pentru părinți*), de parteneri (de exemplu, *educația muzeală*) etc.

Educația pentru lectură Educația pentru prevenirea analfabetismului etc.
Educația economică Educația antreprenorială etc.
E-learning și M-learning
Educația pentru matematică Educația pentru științe etc.
Educația pentru timpul liber
Educația pentru respectarea drepturilor omului Educația pentru istorie Educația pentru pace și securitatea oamenilor etc.
Educația pentru dezvoltare durabilă: protecția mediului, dimensiunea socioculturală, dimensiunea tehnică și profesională Educația ecologică etc.
Educație pentru integrarea în societate și orientare în carieră etc.
Educația pro-patrimoniu Educația interculturală Educația pentru buna guvernare (transparență, exprimarea liberă a opiniilor, libertatea expresiei, contribuția la formularea politicii) Educație pentru sănătate și pentru calitatea vieții Educația pentru familie Educația pentru promovarea valorilor fundamentale ale culturii și civilizației Educația pentru cetățenie democratică Educația pentru egalitatea sexelor Educația estetică Educația alimentară Educația rutieră Educația pentru dezvoltare personală Educația instrumentală etc.

Activitățile de învățare nonformală se regăsesc în curriculum-ul la decizia școlii. Curriculum-ul la decizia școlii reprezintă un context formal favorabil asocierii demersurilor didactice formale cu activitățile de învățare nonformală/informală. Acestea se deosebesc de curriculumul nucleu prin faptul că în curriculum-ul la decizia școlii predomină, de regulă, abordările nonformale/informale. Aspectul formal al curriculum-ului la decizia școlii este dat de modul de evaluare (note, aprecieri calificative etc.), precum și includerea obligatorie în orarul școlii.

În Republica Moldova, variantele de curriculum la decizia școlii sînt :

a. Curriculumul *aprofundat*, respectiv acea formă de curriculum la decizia școlii / curriculum de dezvoltare locală care urmărește studierea aprofundată a prevederilor/obiectivelor de referință ale curriculumului-nucleu prin *diversificarea activităților* de învățare în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline;

b. Curriculumul *extins*, respectiv, acea formă de curriculum la decizia școlii / curriculum de dezvoltare locală care urmărește lărgirea evantaiului obiectivelor și a conținuturilor din curriculumul-nucleu prin noi obiective de referință și unități de conținut, în numărul maxim de ore prevăzut în plaja orară a unei discipline;

Curricula opționale:

■ la *nivelul disciplinei*: activități, module, proiecte care nu sunt incluse în programa școlară avansată de autoritatea centrală, fie dintr-o disciplină care nu este prevăzută ca atare în planul-cadru sau nu apare la o anumită clasă / ciclu curricular;

■ la *nivelul ariei curriculare*: alegerea unei teme care implică cel puțin două discipline dintr-o arie;

■ la *nivelul mai multor arii curriculare*: implică cel puțin două discipline aparținând unor arii curriculare diferite.

La nivelul liceului, curriculum la decizia școlii / curriculum de dezvoltare locală este asimilat *opționalelor*, tipologia acestora fiind următoarea:

a) de *aprofundare*: tip derivat dintr-o disciplină studiată în trunchiul comun, care urmărește *dezvoltarea* competențelor prevăzute în curriculumul-nucleu prin *noi unități de conținut*;

b) de *extindere*: tip derivat dintr-o disciplină studiată în trunchiul comun, care urmărește *extinderea* obiectivelor-cadru/competențelor generale din curriculumul-nucleu prin noi obiective de referință/competențe specifice și noi conținuturi.

c) *disciplină nouă*: noi obiecte de studiu, în afara acelor prevăzute în trunchiul comun la un anumit profil și specializare, sau teme noi, care nu se regăsesc în programele naționale.

d) *integrat*: discipline noi, structurate în jurul unei teme integratoare pentru o anumită arie curriculară sau pentru mai multe arii curriculare.

În *observatoarele locale pentru educația nonformală/informală*, precum și în formularea standardelor de calitate ar trebui să fie inclusă valorizarea, la nivelul comunității didactice, a achizițiilor dobândite de profesori și a preocupărilor acestora pentru educația continuă. Aceasta ar presupune și o apreciere globală a pregătirii profesorilor, nu doar pregătirea în specialitate: un portofoliu profesional cuprinzând toate achizițiile care-l ajută pe profesor să fie mai eficient în activitatea sa didactică.

Unitatea 4. Forme de organizare ale activităților educative nonformale

Odiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să distingă esența formelor de educație nonformală la nivelul sistemului și al procesului de învățământ în interdependență și relație de învățare cu cel formal și informal ;

La nivel de aplicare

- să descopere sensul educațional de interdependență al formelor educației și a relației dintre aceste forme de învățare;
- să stabilească legături între formele, activitățile și acțiunile de management în educația nonformală cu cele ale activităților extracurriculare/extrașcolare realizabile în clasele primare;
- să compare formele de organizare a activităților nonformale cu cele specifice de organizare a activităților extracurriculare în clasele primare;

La nivel de integrare:

- să dezvolte cât mai multe roluri, funcții accesibile elevilor în diferite contexte școlare și extrașcolare.
- să propună 3-5 teme de serbări școlare în care să se regăsească explicit aspectul interdisciplinar.
- să producă conținutul tematic (ordinea de zi) al unei ședințe cu păriții programat la mijloc de semestru.
- să selecteze din itinerarul descris anterior de activități un tip de activitate educativă nonformală, precizînd o temă de interes.

4.1 Specificul formelor de organizare a activităților nonformale

Competențele și atitudinile dezvoltate elevilor în cadrul învățării nonformale includ: competențe interpersonale, capacitatea de lucru în echipă, încrederea în sine, disciplina, responsabilitatea, capacități de planificare, coordonare și organizare / competențe de gestionare a proiectelor, capacitatea de a rezolva probleme practice. Întrucât aceste competențe au relevanță crescută în dezvoltarea personală a individului, contribuind deopotrivă la participarea activă în societate și în lumea muncii, acestea ar trebui să fie complementare celor achiziționate prin educația formală.

În acest context, literatura de specialitate elucidează o serie de activități educative nonformale ca forme de organizare a acestora.

1. Activități directe în sprijinul instruirii elevilor.

Acestea au *scopul* de a crește gradul de individualizare a instruirii prin organizarea unor activități extracurriculare cu o serie de *obiective cadru*:

- ▶ facilitarea asimilării cunoștințelor pentru elevi cu dificultăți de înțelegere;

- ▶ sintetizarea cunoștințelor pentru elevi cu lacune în cunoștințe;

- ▶ diversificarea exersării pentru elevi cu dificultăți de fixare;

- ▶ îmbogățirea cunoștințelor pentru elevi cu interes crescut față de disciplină

Dintre acestea fac parte:

■activități individuale:

- **consultația** care se adresează tuturor elevilor; este o activitate individualizată; reglată de convenții particulare profesor-elev (progaramare individuală) pe fondul regulamentului școlii; se poate realiza și pe grupuri mici;

Este o activitate programată-cu orar propriu;

Tematica abordată reprezintă o extindere sau o aprofundare a conținutului tematic al disciplinei;

- **antrenamentul** care se adresează unor elevi care se pregătesc pentru concursuri; este o activitate individualizată, pe persoană sau pe grup (echipă); este reglată de regulamentele concursului avut în vedere și standardele anticipate de performanță; tematica abordată sau conținutul activității este corelat cu tematica/conținutul concursului;

■activități de grup:

- **meditația** care se adresează elevilor cu risc în realizarea obiectivelor disciplinei; se realizează pe grupuri mici, este o activitate programată-cu orar propriu;

- **cercul pe materii** care se adresează elevilor cu performanțe superioare în realizarea obiectivelor disciplinei și/sau elevilor cu interese intrinseci pentru materia respectivă;

se realizează pe grupuri mici; este o activitate programată, cu orar propriu; tematica este puternic corelată în context formal;

- **vizita de lucru** care are o obiectiv bine definit; se adresează tuturor elevilor; se realizează pe grupuri mari; presupune instruirea prealabilă a elevilor; presupune convenirea prealabilă a vizitei cu instituția gazată, profesorul își asumă responsabilitatea activității pe întreaga durată a acesteia-de la părăsirea școlii de către grupul de elevi, pînă la întoarcerea elevilor în incinta școlii.

2. Activități directe în sprijinul educării elevilor.

Scopul acestora este de a forma dimensiuni atitudinal-acționale și valorice a personalității elevilor prin activități extrașcolare întreprinse cu elevii. *Obiective cadru:*

- ▶ încurajarea inițiativei elevilor;
- ▶ dezvoltarea creativității elevilor;
- ▶ crearea contextului educațional favorabil realizării cu succes a inițiativelor cu valoare formativă dezirabilă și dezvoltarea capacităților de organizare și autoorganizare;
- ▶ stimularea motivelor de autorealizare profesională și civică;
- ▶ cultivarea spiritului de concurență în condiții de fair-play;
- ▶ îmbogățirea culturii generale intelectuale și tehnice;
- ▶ modelarea atitudinilor favorabile integrării sociale în spiritul valorilor contemporane: toleranță, umanitarism, implicare civică pentru: pace, viață sănătoasă, mediu curat și sănătos, întrajutorare.

Dintre acestea fac parte:

■ **acțiuni de formare a competențelor de organizare-autoorganizare:**

- **atribuirea de sarcini** care: testează capacitățile elevului; se realizează la inițiativa profesorului; sarcinile sînt focalizate pe obiective punctuale; funcțiile sînt temporare; atribuțiile sînt

aleatoare, dar adaptate particularităților elevului; are un potențial mare de diversificare;

- **organizarea clasei de elevi** care: valorifică competențele elevilor; se realizează la inițiativa profesorului dar alegerea aparține colectivului de elevi; se atribuie funcții pe o durată relativ mare; atribuirea este focalizată pe scopuri; alegerea se bazează pe statutul informal al elevului în colectiv; funcțiile sînt relați constante.

■ **acțiuni unidisciplinare:**

- **excursia de studii** care are un obiectiv slab definit: îmbogățește informațiile despre un domeniu larg și/sau o activitate complexă; stimulează interesul elevilor; se adresează tuturor elevilor; se realizează pe grupuri mari; presupune convenirea prealabilă a vizitei cu instituția/ile gazdă; presupune instruirea prealabilă a elevilor; profesorul își asumă responsabilitatea activității pe întreaga durată a acesteia - de la părăsirea școlii de către grupul de elevi, pînă la întoarcerea în incinta școlii,

- **concursul școlar** care este considerat o formă de stimulare prin expectanța succesului; se organizează la inițiativa unui sau unor grupuri de profesori; se realizează pe discipline definite; se desfășoară în baza unui program propriu; poate avea amplori diferite: pe nivele de studiu, pe școală, între școli, pe regiuni geografice, naționale; popularizarea influențează imaginea școlii și statutul acesteia în comunitate.

■ **activități pluri-și interdisciplinare:**

- **cercul extracurricular** (Tehnologic, Cultural, Ecologic, Sportiv, Umanitar) care ia ființă la inițiativa profesorului; întărește și dezvoltă interese deja conturate; își definește bine obiectivele; se adresează selectiv, doar elevilor interesați; este o organizare relativ stabilă; funcționează în baza unui program propriu;

- **serbarea/expoziția școlară** privește orice formă de manifestare festivă, independentă de temă și care este o formă

de stimulare prin trăirea succesului; se organizează la inițiativa profesorului sau a corpului profesoral; este o acțiune tematică, interdisciplinară; se desfășoară în baza unui program propriu; popularizarea influențează imaginea școlii și statutul acesteia în comunitate.

3. Activități indirecte în sprijinul educării. Scopul acestora este de a cultiva și diversifica modelele de personalitate socialmente dezirabile oferite elevilor cu următoarele *obiective cadru*:

- ▶ cultivarea modelelor parentale;
- ▶ popularizarea în rândul elevilor a modelelor profesionale;
- ▶ îmbogățirea orizontului social al elevilor cu modele civice, culturale, politice;
- ▶ valorificarea identității personalului educativ din școală, comunitate, regiune, națiune;
- ▶ conștientizarea performanțelor elevilor cu rezultate deosebite;
- ▶ prevenirea eșecului de rol filial, educațional, social al elevilor.

Dintre acestea fac parte următoarele activități:

■ **ședința cu părinții**-activitate continuă de informare periodică asupra evoluției clasei și a fiecărui elev în parte;

■ **școala părinților**-inițiază părinții în problematica educației în familie și stiluri educative; oferă posibilitatea dezbaterii unor probleme concrete la solicitarea părinților;

■ **consultații pentru părinți**;

■ **cercul metodic**;

■ **consiliul profesoral**;

■ **formarea și autoformarea continuă a personalului didactic**;

■ **invitații**—personalități model; reprezentanți ai unor instituții; instructori culturali, sportivi, sanitari, de circulație tec.

4. Activități indirecte în sprijinul instruirii. *Scopul* acestora constă în înnoirea permanentă a procesului de învățămînt în vederea eficientizării acestuia, creșterii standardelor de calitate a rezultatelor și efectelor vizate, cu următoarele *obiective cadru*:

▶ revizuirea și actualizarea permanentă a criteriilor de derivare și definire a obiectivelor educaționale;

▶ pregătirea profesorului în vederea unei cât mai bune cunoașteri a particularităților individuale ale elevului;

▶ crearea condițiilor de diversificare a modalităților de organizare a activității de predare, prevenirea monotoniei și a limitării potențialului experiențial al situațiilor de învățare;

▶ modernizarea și îmbogățirea-sistematică și sistemică a mijloacelor de învățămînt, creșterea potențialului formativ a resurselor materiale necesare predării performante a disciplinei;

▶ modernizarea și diversificarea strategiilor de predare-de instruire și de evaluare, integrarea acestora procesului de învățare.

Dintre aceste activități fac parte:

■ cercul metodic;

■ formarea și autoformarea continuă a personalului didactic;

■ construirea materialelor didactice;

■ amenajarea unui spațiu destinat disciplinei (punctul, colțul, centrul, laboratorul, atelierul disciplinei)

■ introducerea mijloacelor informatice de predare.

4.2 Acțiuni de management educațional (nonformal)

Proiectarea activităților educative nonformale

1. Definirea scopului urmărit. În acest sens, într-o formă esențializată de exprimare se răspunde la cel puțin la următoarele întrebări: „Cine întreprinde acțiunea?”, „Pentru cine?”, „Pentru ce?”

2. *Stabilirea obiectivelor intermediare*—se stabilesc obiectivele intermediare care conduc la realizarea scopului propus.

3. *Operaționalizarea obiectivelor-estimarea rezultatelor probabile (așteptate)* – descrierea semnelor comportamentale (observabile) ale realizării obiectivelor pe diferite planuri: senzorio-motor, cognitiv, afectiv, atitudinal, voluntar-acțional.

4. *Precizarea acțiunilor de întreprins pentru realizarea obiectivelor.* Etapa dată vizează concretizarea demersurilor întreprinse pentru fiecare obiectiv derivat și/sau pe sisteme de obiective. Se caută răspuns la întrebarea „Ce se face pentru realizarea fiecărui obiectiv sau obiectivelor respective?”

5. *Strategia realizării acțiunilor educative*—se precizează reperele spațio-temporale ale acțiunilor, precum și metodele și mijloacele pentru realizarea lor. Se caută răspuns la întrebări ca: Unde? Când? Cum? Cu ce?

Organizarea activităților educative nonformale

1. *Estimarea costurilor*

2. *Asigurarea participării educaților:*

- identificarea nevoilor educative ale grupului țintă;
- comunicarea intenției și scopului urmărit;
- informarea periodică asupra evoluției realizării

obiectivelor intermediare.

3. *Programarea acțiunilor:*

- corelarea explicită acțiune (ni) – obiectiv (e) intermediar (e);

- precizarea reperelor descriptive ale fiecărei acțiuni, în condiții de flexibilitate: durata acțiunii și programul orar (limite), locul desfășurării (alternative), numărul de participanți (aproximări), persoana responsabilă de realizarea acțiunii;

- precizarea duratei și perioadei de desfășurare a proiectului.

4. *Evaluarea rezultatelor parțiale și finale:*

- se elaborează metodologia de evaluare continuă și finală;
- se construiesc documentele de înregistrare a rezultatelor.

5. Pregătirea personalului pentru realizarea conținutului tematic și informațional al acțiunii:

- se realizează pregătirea metodologică a organizatorului și responsabililor pe acțiuni (unde este cazul);
- se structurează conținutul tematic și/sau acțional;
- se elaborează schema conținutului informațional al fiecărei teme.

6. Pregătirea realizării fiecărei teme:

- se elaborează proiectul tehnologic de realizare a fiecărei teme.

7. Pregătirea mijloacelor umane, materiale, instrumentale, financiare:

- se negociază convențiile de conlucrare intrașcolară sau între școală și persoane și instituțiile implicate în proiect (cooperarea persoanelor, acceptul de coparticipare a instituțiilor vizate: cu ândrumare-exp. În cazul vizitelor-cu spațiu-exp. În cazul serbărilor; cu facilități de transport, de masă și/sau de cazare-exp. Excursii de studii et.);

- se negociază contracte de coparticipare pentru asigurarea mijloacelor materialelor și instrumentale- materii prime și materiale, unelte, instrumente, aparate, instalații, mașini ș. a.;

- se negociază contracte de finanțare a activității și de valorificare a produselor și/sau serviciilor realizate în modalități concrete.

8. Valorificarea complexă a rezultatelor activității:

- se popularizează activitatea în medii de interes;
- se prelucrează rezultatele activității și se valorifică pe plan teoretic (de cercetare)

Asigurarea coparticipării formatorilor (învățători) în realizarea activităților educative nonformale

1. Alcătuirea echipei de formatori:

- invitația; scrisoarea de intenție;
- popularizarea;
- interviul;
- selecția formatorilor.

2. Pregătirea echipei de formatori:

- organizarea atelierului de lucru în vederea informării coechipierilor;
- prezentarea detaliată a proiectului activității;
- atribuirea-asumarea sarcinilor;
- stabilirea nevoilor, individuale sau în grup, de formare/autoformare inițială și/sau continuă;
- definitivarea proiectului.

3. Stimularea echipei de formatori:

- convenirea asupra criteriilor de eficiență a funcției asumate;
- actualizarea preliminară a rezultatelor parțiale așteptate;
- întărirea, cultivarea motivelor intrinseci ale coparticipării;
- stimularea extrinsecă continuă.

4. Perfecționarea echipei de formatori:

- reuniuni periodice de consultări;
- consiliere educațională și managerială continuă;
- stagii de perfecționare pentru formarea unor competențe noi.

5. Evaluarea formatorilor:

- analiza periodică a rezultatelor parțiale în activitatea asumată;
- raportul de autoevaluare;
- evaluarea finală-convenirea formelor de conlucrare ulterioară.

Evaluarea activităților educative nonformale

1. Evaluarea proiectelor

- evaluatorii de proiecte;
- criteriile de evaluare a proiectelor.

2. Criterii de evaluare a activităților educative nonformale

- evoluția performanței;
- perseverarea participanților;
- dinamica eficienței organizatorilor;
- atmosfera de lucru și climatul de grup.

3. Metode de evaluare

- evaluarea performanței umane (compararea persoanelor, liste și scale comportamentale);
- evaluarea climatului de grup (test sociometric, chestionar, scale de evaluare).

4. Evaluarea efectelor formative – pe termen lung

- performanțe ale participanților (ulterioare activități);
- preocupări ale participanților de realizare ulterioare finalizării activităților.

4.3 Servicii școlare în beneficiul comunității

Servicii destinate comunității extrașcolare

1. Servicii educative:

- instruirea compensatorie;
- instruirea complementară;
- formarea continuă-inițierea în noi meserii; perfecționarea;
- consiliere educațională;
- popularizarea cunoștințelor științifice.

2. Servicii tehnice:

- atelier școlar de producție;
- servicii de întreținere și reparații;
- laborator școlar de analize și control.

2. Servicii sociale:

- de îngrijire a bătrânilor, a copiilor mici, a persoanelor cu nevoi speciale;
- de protecție și ajutor a unor categorii defavorizate (copii mici, minorități: etnice, sociale, intelectuale, ș. a.) sau cu alte priorități de interes comun – concursuri, creații.

Servicii în beneficiul școlii

1. Autoservirea:

- servicii gratuite în folosul școlii;
- atragerea de voluntari pentru servicii în folosul școlii.

2. Valorificarea extrașcolară a mijloacelor de învățământ existente în școală:

- spațiile și utilitățile școlare;
- laboratorul școlar;
- atelierul școlar.

3. Intreprinderea școlară:

- servicii artistice pentru comunitate;
- servicii ce intervin programată și rapidă;
- servicii umanitare;
- servicii comerciale;
- servicii de supraveghere și companie a

persoanelor cu nevoi speciale-copii, bătrâni, bolnavi, convalescenți, persoane cu handicap.

4.4. Surse și modalități de finanțare ale activităților educative nonformale

Model de calcul estimativ al bugetului activității educative nonformale

1. Costuri pentru asigurarea spațiului de desfășurare:

- reparații amenajări;
- chirii;
- întreținere.

2. Costuri materiale și tehnologice:

- investiție;
- aprovizionare continuă;
- întreținere.

3. *Costuri de personal:*

- formare inițială și continuă;
- salarii.

4. *Costuri de transport:*

- materiale și mijloace;
- persoane.

5. *Taxe.*

6. *Cheltuieli administrative:*

- consumabile;
- telefon;
- poșta;
- abonamente multimedia.

7. *Popularizare, publicitate, diseminarea informației:*

- reclamă;
- tipărire;
- editare.

**Modalități de finanțare ale activităților educative
nonformale**

1. *Voluntariatul.*

2. *Venitul școlar extrabugetar.*

3. *Parteneriatul:*

- cu persoane fizice;
- cu persoane juridice;
- cu instituții locale sau zonale.

4. *Sponsorizarea.*

5. *Concursul de proiecte la programe de finanțare:*

- locale;
- naționale;
- internaționale.

Activitate practică

1. Identificați cât mai multe roluri, funcții accesibile elevilor în diferite contexte școlare și extrașcolare.

2. Precizați 3-5 teme de serbări școlare în care să se regăsească explicit aspectul interdisciplinar.

3. Elaborați conținutul tematic (ordinea de zi) al unei ședințe cu păriții programat la mijloc de semestru.

4. Alegeți un tip de activitate educativă nonformală și precizați o temă de interes pentru Dv.

Pagină metodică

Acest tip de educație conține majoritatea influențelor educative, care au loc înafara clasei, acestea sunt activități extradidactice sau prin activități opționale sau facultative. Are un caracter mai puțin formal, dar cu același rezultat formativ. Acțiunile educative, care sunt plasate în cadrul acestui tip de educație, sunt flexibile, și vin în întâmpinarea diferitor interese, particular pentru fiecare persoană.

Aceste activități, la fel ca și la educația formală, sunt coordonate de pedagogi de specialitate, dar care în aceste situații, au un rol secundar, de moderatori sau coordonatori. Educația nonformală este diferită față de educația formală, prin aspectul conținutului și formele de realizare.

Educația nonformală este caracterizată prin:

- răspunderea concretă la cerințele fixate;
- permite momente de abstractizare, prin extragerea de cunoștințe din viața practică;
- scoate din educație, funcția de predare, lăsînd loc funcției de învățare.

Albert Einstein menționa că educația e ceea ce rămîne după ce un individ uita ce a învățat la școală.

Unitatea 5. Metode de organizare a activităților educative nonformale-EN

La nivel de cunoaștere:

- să relateze despre specificul alegerii metodei de EN în dependență de cunoașterea stilurilor de învățare de cel care organizează acest proces;

La nivel de aplicare:

- să extindă caracteristicile stilurilor de învățare în activitatea de EN;
- să compare metodele de învățare cu dimensiunile de învățare în actul de EN;
- să clarifice itinerarul de metode de EN;

La nivel de integrare:

- să dezvolte metodologia de învățare experimentală;
- să selecteze elemente specifice unui program de învățare în activitatea de EN;
- să argumenteze alegerea metodelor educative în dependență de specificul activității de EN;
- să elaboreze un proiect de activitate nonformală cu o strategie specifică și aplicabilă la vârsta școlarului mic.

5.1 Specificul alegerii metodelor de educație nonformală

Cea mai mare diferență între educația formală și nonformală este **metoda folosită**. **Metoda** este un mijloc prin care sunt îndeplinite obiectivele unei activități. Ea răspunde de obicei la întrebarea “Cum?” Atunci când alegem o metoda trebuie să ținem cont de conținutul informațional și de măsura în care dorim să implicăm auditoriul. Metoda nu se folosește de dragul ei ci pentru a facilita procesul de înțelegere a participanților.

Metodele utilizate în educația nonformală sunt foarte diferite de pedagogia utilizată în educația formală. În cazul educației nonformale accentul este pus pe învățarea prin acțiune, învățarea de la egali și activitatea voluntară, mai degrabă decât învățarea unor cunoștințe din manuale și alte surse scrise de învățare. Întrucât educația nonformală se bazează pe oferirea de situații de viață reală, care nu pot fi reproduse în clasă, instituțiile de educație formală ar trebui să coopereze cu furnizorii de educație nonformală pentru a dezvolta activități extracurriculare, combinând cunoștințele și metodologiile specifice ambelor tipuri de educație, dar respectând principiile educației nonformale.

Literatura de specialitate remarcă faptul că alegerea metodelor de învățare în activitatea nonformală depinde de cunoașterea stilurilor de învățare de către cel care organizează acest proces (învățător, educator, instructor nonformal).

Cu referire la stilurile de învățare Kolb a popularizat un lucru observat de instructori demult, acela că oamenii au stiluri diferite de a învăța. Doi specialiști în domeniul managementului dezvoltării și învățării Peter Honey și Alan Mumford, cercetând studiile lui Kolb, au dezvoltat o teorie a stilurilor de învățare. Ei au clasificat cele patru stiluri de învățare astfel:

Stilul activ. Persoanele active se implică în experiențe noi, fără prejudecăți. Ei se bucură de prezent și au o gândire

deschisă, care îi face să fi entuziași al orice este nou. Emit judecăți mai mult bazate pe sentimente și intuiție, decât pe teorie, care o caracterizează ca fiind “prea abstractă”.

Filozofia lor este: *voi încerca totul o data!* Zilele lor sunt pline de activități. Le place să se ocupe de situațiile de criză, le place provocarea noului, dar se plictisesc de detalii. Sunt prietenoși și deschiși și le place să facă parte din grupuri care fac diverse activități.

Persoanele active învață mai bine din cursurile unde:

- ◆ există noi experiențe, oportunități din care să învețe;
- ◆ se desfășoară scurte exercitii, activități de grup;
- ◆ există o serie de lucruri ce pot fi testate;
- ◆ există ceva de făcut pentru ei special;
- ◆ li se permite conceperea unor idei, fara restrictii.

Stilul reflexiv. Persoanele reflexive stau deoparte și judecă experiențele, observându-le din diferite perspective. Ei colectează date atât personal cât și prin alții, și preferă să le analizeze atent înainte de a ajunge la o concluzie. Ceea ce contează pentru ei este acest proces de colectare și analizarea a datelor, și tind să amâne concluzia finală cât mai mult.

Filozofia lor este: *nu fi prea grabit!* Sunt persoane meditative care îi ascultă pe ceilalți, și încearcă să aiba imaginea completă înainte de a-și spune părerea.

Persoanele reflexive învață cel mai bine din cursuri unde:

- ◆ au posibilitatea să observe/reflecteze asupra activităților;
- ◆ au posibilitatea să stea deoparte, ascultând și privind la ceilalți;
- ◆ au la dispoziție timp de gândire și pregătire înainte de a face un exercitiu sau comentariu;
- ◆ au posibilitatea să recapituleze evenimentele;
- ◆ au materiale scrise și demonstrații riguroase.

Stilul teoretician. Teoreticienii își adaptează și integrează observațiile în teorii care sună logic. Ei analizează o problema în mod logic, pas cu pas, și assemblează toate împrejurările într-o teorie coerentă. Au tendința de a fi perfecționiști, sunt preocupați de principii, teorii, modele.

Filozofia lor este: *dacă este logic trebuie să fie corect!* Întrebarile pe care le pun cel mai des sunt: are sens? Care sunt ipotezele de bază? Au tendința de a fi detașați și analitici, mai degrabă obiectivi, decât subiectivi. Preferă certitudinea, ambiguității. Învață mai ușor de la persoanele cu autoritate, într-un mediu impersonal.

Teoreticienii învață mai bine din cursurile unde:

- ◆ ceea ce este prezentat face parte dintr-un sistem;
- ◆ au posibilitatea să chestioneze ipotezele de bază, sau metodologia iau parte la activități structurate, cu scop precis;
- ◆ pot asculta cauzele succesului/eșecului;
- ◆ au la dispoziție material scris, diagrame.

Stilul pragmatic. Pragmaticii sunt oameni dornici să încerce idei, teorii, pentru a vedea dacă funcționează în practică. Ei caută mereu noi idei și de la cursuri cu idei pe care le pun în practică.

Filozofia lor este : *Nu este de folos dacă nu funcționează!* Nu au răbdare la discuții vagi și fără scop. Sunt persoane practice care iau decizii practice. Le place să găsească modalități prin care să facă lucrurile să meargă.

Pragmaticii învață cel mai bine din cursurile unde:

- ◆ există o legatură evidentă între subiectul discutat și activități
- ◆ sunt prezentate idei cu aplicabilitate evidentă
- ◆ li se dă posibilitatea să exerseze, beneficiind de comentariile /asistența unui expert
- ◆ li se prezintă un model util, pe care îi pot replica
- ◆ li se oferă tehnici și aptitudini care se aplică în mod curent activității pe care o desfășoară

Ar trebui subliniat că este puțin probabil ca un individ să se încadreze exact în caracteristicile unei categorii. Acest lucru nu se întâmplă, pentru că fiecare învață folosind o combinație de metode, ce derivă din cele patru modele. Totuși oamenii au un stil de învățare preferat, cu ajutorul căruia învață mai eficient.

Ce înseamna o *învățare eficientă* ? Învățarea este mai eficientă, când •noi, fiind cei care învață:

- stim ce avem de făcut
- înțelegem de ce o facem
- avem acces la resurse pe care le putem înțelege
- avem timp să ne dezvoltăm capacitățile necesare
- lucrăm într-un ritm care ne convine
- avem sprijinul necesar
- suntem interesați de ceea ce facem
- facem activități variate
- putem trece în revistă propriile noastre progrese
- avem proprietate pe ceea ce facem

Metodologia învățării experientiale prezintă o abordare inovatoare a instruirii și include o structură flexibilă a activităților de învățare în grup și exerciții similare experiențelor “din viață”. Însușirea de către participanți a cunoștințelor și calităților legate de activitatea acestora sunt facilitate de formatori. Principala funcție a formatorului este aceea de a crea medii propice învățării, stimulative, relevante și eficiente. Această abordare experiențială a învățării, care are în centru adultul, permite participanților să-și conducă și să-și asume responsabilitatea învățării în mod individual.

Învățarea experiențială, după cum o arată și numele, este învățarea din experiențe și intervine atunci când o persoană se angrenează într-o activitate, revizuieste această activitate în mod critic, trage concluzii utile și aplică rezultatele într-o situație practică. Procesul experiențial urmează următorul ciclu teoretic, modelul lui Kolb.

Experiența. Aceasta constituie atât activitatea inițială cât și faza producerii de date a ciclului învățării experiențiale. Experiența este de fapt un element inerent al vieții.

Totusi, în învățarea experiențială această activitate este legata de procesul care include interpretarea experienței, generalizarea și stabilirea modului în care va fi folosită învățătura. Procesul învățării experiențiale ajută indivizii să diminueze reacțiile subiective și pune în evidența elementele obiective ale experienței lor.

Exista o serie întreagă de activități de învățare care pun la dispoziția participanților experiențele din care aceștia pot extrage informații pe care să le prelucreze, să le generalizeze și sa le aplice în viitor. Activitățile individuale sau de grup folosite pentru a facilita etapa experimentală include:

- atribuirea de roluri;
- studii de caz;
- filme și diapozitive;
- discutarea descrierilor experiențelor în situatii actuale în care să reacționeze sau/și să participe;
- participanții se instruiesc unii pe alții.

Prelucrarea. Aceasta este o etapa cruciala în ciclul învățării experiențiale unde indivizii discută cu ceilalți experiențele specifice pe care le-au avut în cadrul primei faze.

Aceasta poate avea loc individual, în grupuri mici de lucru, sau cu întreg grupul.

Indivizii fac un schimb de reacții cognitive și afective referitoare la activitățile în care au fost angajați și încearca să lege aceste gânduri și sentimente pentru a trage învățăminte din rerspectivele experiențe. Inițial, experiența poate să pară sau nu plina de sens pentru participanți, totuși, această fază le permite să aprofundeze experiența și să concentreze motivele pentru care au ajuns la concluziile respective.

Rolul formatorului ca facilitator este foarte important în decursul acestei faze a învățării experiențiale. Acesta trebuie să

fie pregătit să ajute participanții să judece critic experiența lor. Formatorul are de asemenea rolul de a ajuta participanții să-și exprime sentimentele și percepțiile și de a atrage atenția asupra oricăror teme sau tipare ce apar în reacțiile participanților față de experiența. Pe scurt, rolul formatorului este și acela de a ajuta participanții să conceptualizeze experiențele astfel încât aceștia să aibă date concrete pe baza cărora să atragă concluzii și să generalizeze.

Prelucrarea stabilește contextul pentru faza următoare a ciclului experimental, ”generalizarea”. Deci, orice experiența avută în decursul formării, fie că este vorba de filme, jocuri, experiențe pe teren, etc. trebuie prelucrată.

Aceasta înseamnă că participanții trebuie să aibă timp să reflecteze asupra acestor experiențe pentru a-și da seama dacă acestea îi ajută în procesul de învățare.

Tehnicile folosite în facilitarea fazei de prelucrare a datelor sunt:

- discutii în grup pe marginea tiparelor și temelor recurente care apar ca rezultat al experienței individuale;
- identificarea și analizarea datelor;
- raportarea;
- feedback-ul;
- interviuri;
- participanții sunt puși în postura de a supraveghea procesul și a descrie cele observate.

Generalizarea. În aceasta faza se trag concluzii din tiparele și temele identificate. Participanții determină modul în care aceste tipare, care au evoluat în timpul experiențelor structurate din cadrul sesiunii de formare, sunt legate de experiențe nestructurate din viața de zi cu zi. Participanților li se oferă șansa de a descoperi relațiile dintre formare, scopurile lor personale și stilul de viață ulterior.

Activitățile folosite pentru a facilita procesul de generalizare:

- rezumarea celor învățate în propozitii concise sau generalizari;

- grupul va discuta și va cădea de acord asupra definițiilor, conceptelor, termenilor și propozițiilor cheie;

- reacții individuale și în grup la probleme de genul: ” Cum credeți că se raportează la activitățile dvs. din afara grupului ceea ce ați făcut și învățat în această ședință?”

Aplicarea. Dacă învățarea este definită ca o schimbare relativ stabilă în comportament, etapa aplicării este aceea care facilitează modificarea comportamentelor viitoare. Dacă învățarea este definită ca o schimbare relativ stabilă în comportament, etapa aplicării este aceea care facilitează modificarea comportamentelor viitoare ale participanților. Studiind concluziile la care au ajuns în procesul învățării, participanții integrează această învățare în viața de zi cu zi prin dezvoltarea unor planuri individuale pentru un comportament mai eficient.

Tehnici și activități folosite pentru a facilita etapa aplicării:

- reacții individuale și de grup la întrebarea : “ Cum ați putea folosi cele învățate pentru a fi mai eficient în funcția pe care o aveți ?”

- revizuirea listelor generate în decursul sesiunilor de formare și concluzii care să reflecte noi perspective, planuri și comportamente;

- modificarea sau/și dezvoltarea planurilor de acțiune, a scopurilor personale și a strategiilor de modificare a comportamentului personal.

Procesul de învățare experiențială prezintă numeroase avantaje. Această abordare permite o participare activă a tuturor indivizilor implicați, în consecință, facilitează dobândirea diverselor competențe care se învață cel mai ușor prin experiențe practice.

Modele de învățare. Exista 4 poziții pe doua dimensiuni care descriu un model sau proces de învățare în pași. Dacă luam în considerație o singură dimensiune, am avea unul dintre cele 4 tipuri de învățare:

Simțind (experiența concretă) – perceperea informației. Această dimensiune reprezintă o învățare care se axează pe judecăți bazate pe experiența proprie.

Persoanele care prefera acest stil de învățare găsesc ca metodele teoretice nu le ajută și preferă să trateze fiecare caz ca pe un caz unic. Ei învață cel mai bine din exemple specifice în care se pot implica. Aceste persoane tind să creeze relații cu colegii, nu cu autoritatea (sunt orientați către persoane, vor să se împace cu toată lumea, nu le place să fie conduși). Lecturile teoretice nu îi ajută foarte mult, pe când munca în echipă și feedback-ul din partea colegilor îi ajută să atingă succesul. Activitățile planificate ar trebui să aplice aptitudinile învățate. Instructorul va trebui să lucreze cu acest individ cu învățare auto-redirecționată și autonomă ca un ajutor / antrenor.

Privind (observare reflectivă) – reflectă cum va avea impact asupra unor aspecte ale vieții noastre. Acești indivizi se bazează foarte mult pe o atentă observare pentru a putea emite judecăți. Ei prefera situațiile de învățare de genul prelegerilor care le permit rolul de observator obiectivi și imparțiali. Acești indivizi tind să fie introverțiți.

Prelegerile sunt de ajutor pentru acești indivizi (folosesc auzul și văzul). Acest gen de învățare vrea ca instructorul să asigure o interpretare din partea unui expert. Ei caută un instructor care să fie atât ghid cât și coordonatorul sarcinii. Acești indivizi vor ca performanțele lor să fie măsurate prin criterii externe.

Gîndind (generalizare abstractizată sau conceptualizare) – compară cum se potrivește experiențelor proprii. Acești indivizi tind să fie orientați către lucruri și simboluri, și mai puțin către alți oameni. Ei învață cel mai bine într-un mediu

direcționat de către o autoritate, într-un mediu de învățare impersonal, în care prevalează teoria și analiza sistematică. Sunt frustrați de și obțin foarte puține din “învățarea prin descoperire” nestructurată, de genul exercițiilor sau simulărilor. Studiile de caz, lecturile teoretice îi ajută pe acești indivizi, însa nu multe altele.

Făcînd (testarea în noi situații sau Experimentarea activă) – gîndire a modului în care noile informații pot arăta noi moduri de a acționa. Acești indivizi învață cel mai bine atunci cînd se pot implica în proiecte, teme de casă sau discuții în grup. Nu le plac situațiile de învățare pasive, de genul prelegerilor. Acești indivizi tind să fie extroverți. Acest tip de indivizi vor să atingă totul (la propriu sau chiar la figurat).

Rezolvarea problemelor, discuții pe grupuri mici sau jocuri, feedback din partea colegilor și munca pe cont propriu îi pot ajuta foarte mult să învețe. Acești indivizi vor să vadă totul și să determine propriile lor criterii de relevanță a materialelor.

Dimensiuni de învățare.

Aceste două linii se intersectează și formează 4 cadrante (reprezentate de cercurile din diagrama). Aceste cadrante formează cele 4 stiluri de învățare personale (acest 4 cadrante reprezintă un mod mai complex al stilurilor de învățare deoarece sunt bazate pe două dimensiuni):

Teoreticianul (sau asimilatorul) – îi place să învețe folosind conceptualizarea abstractă și observarea reflectivă (prelegeri, lucrări, analogii) și îi place să pună întrebări de genul “Cum se relaționează asta cu cealaltă?” Modalitatea de instruire: studii de caz, studii de teorii și gîndirea de unul singur. Au tendința să fie mai puțin interesați de oameni și mai puțin interesați de latura practică a aplicării cunoștințelor.

Sunt mai des concentrați asupra conceptelor abstracte. Teoreticienii sunt foarte des întîlniți în cercetare și în departamentele de planificare. Acest stil de învățare este mai

caracteristic științelor de baza și matematicii decât științelor aplicate.

Pragmatistul (sau combinatorul) – îi place să folosească conceptualizarea abstractă și experimentarea activă (laboratoare, munca pe teren, observări). Ei întreaba “Cum pot eu să aplic asta în practica?” Modalitatea de instruire – feedback din partea colegilor; activitati in care sa isi puna in aplicare aptitudinile; instructorul este ajutorul / mentorul este cea mai buna metodă pentru cineva al carui stil de învățare este autonom, auto-direcționat. Cel mai puternic punct al pragmatistului este in aplicarea practica a ideii. Ei tind sa fie relativ ne-emotionali. Prefera sa aiba de a face cu lucruri si nu cu oameni. Tind sa aiba un interes tehnic foarte specific si de foarte dese ori aleg stiinta fizicii.

Activistul (sau cameleonul - ii place sa invete folosinte experiente concrete si experimentarea activa (simulari, studii de caz, teme de casa). Ei isi spun “Orice este un joc”. Modalitatea de instruire – practicarea aptitudinilor, rezolvarea problemelor, discutii in grupuri mici, feedback din partea colegilor; instructorul ar trebui sa fie un model de profesionist, lasand pe seama studentul sa determine propriile criterii pentru relevanta materialelor. Puterea lor consta in faptul ca fac si se implica in experiente noi. Sunt denumiti cameleoni pentru exceleaza in adaptarea imediata la circumstante specifice. Tind sa rezolve problemele intuitiv, bazandu-se pe altii pentru informatii.

Cameleonii sunt foarte des intalniti in departamentele de marketing si vanzari. Cameleonii sunt in largul lor cu alti oameni, inasa pot fi vazuti cateodata ca fiind nerabdatori sau insistenti. Fundalul educational al acestui tip de indivizi este adesea in campuri de munca tehnice sau practice, ca de exemplu afacerile.

Reflexivii (sau diversionistii) – le place sa invete folosind observare reflectiva sau experienta concreta (jurnale,

inregistrari, sau brainstorming). Le place sa aiba timp sa se gandeasca asupra unui subiect. Metoda de instruire: prelegeri cu foarte mult timp de reflexie; performantele lor fi evaluate pe baza unor criterii externe. Puterea lor consta in imaginatie. Tind sa fie interesati de oameni si elementele emotive. Cei cu acest stil de invatare tins sa devina consilieri, specialisti in dezvoltarea organizationala si manageri de personal. Au un larg interes cultural si tind sa se specializeze in arte.

Acest stil caracterizeaza indivizi ce provind din educatii umaniste sau arte liberale.

Este bine sa tinem minte de faptul ca invatam cu totii din fiecare dintre cele 4 tipuri de experiente (cuadrante), insa numai unul cele 4 este favorit. Mediul de instruire ideal ar trebui sa includa pe fiecare din cele 4 procese. De exemplu, ciclul ar putea sa inceapa cu implicarea personala a instructorului prin experiente concrete; apoi, studentul reflecteaza asupra acesti experiente, cautand un inteles; apoi studentul aplica acest inteles pentru forma o concluzie logica; in final, studentul experimenteaza cu probleme similare, ce resulta in noi experiente concrete. Ciclul de invatare ar putea incepe din nou, cauzat de aceste noi si diferite experiente.

Activitatile de instruire ar trebui sa fie flexibile in asa fel incat fiecare individ sa poata petrece timp in plus in cadrul stilului propriu de invatare. De asemenea, puteti sa incepeti procesul de invatare cu oricare dintre cele 4 procese: Exemplu: Invatarea mersului pe bicicleta: Reflexivii: se gandesc la mersul pe bicicleta si privesc o alta persoana cum merge pe bicicleta

Teoreticienii: intelegere a teoriei si o a conceptului de bicicleta

Pragmatistii: primesc sfaturi practice si tehnici din partea unui expert in biciclete

Activistii – se suie pe bicicleta si o incearca

Aspecte practice de creare a programului de învățare în activitate de educație nonformală

Primul pas și cel mai necesar în crearea unui program care să conțină un proces de învățare este acela de a stabili care este abordarea pedagogică. Cum veți disemina conținutul? Care vor fi metodele pe care le veți folosi și care sunt acele metode care sunt cel mai folositoare, care vă vor ajuta să vă atingeți obiectivele propuse în cursul vostru? Cum vă place să lucrați?

Metodologia și metodele pe care le veți alege trebuie, în mod imperativ, să creeze cadrul de învățare pentru participanți. Un mod de a vedea care sunt metodele cele mai potrivite este de a ne uita la *zonele* în care participanții vor intra, pe perioada cursului, în diverse momente. Imaginea de mai jos vă arată zonele în care vor fi provocați personal de către curs.

În *zona de confort*, nu există nici un fel de schimbări care pot fi întâlnite. Poate apărea ca o experiență nouă, dar credințele, convingerile și percepțiile personale rămân aproximativ neatrinse. Învățarea este un proces confortabil.

Un participant intră în *zona de tatonare* când începe să reflecteze asupra percepțiilor, atitudinilor și comportamentelor celorlalți. În această perioadă participanții sunt nesiguri și vulnerabili. Dacă tatonarea merge mai departe, participanții pot intra în *zona de criză*. E foarte posibil ca acum au fost atinse puncte extrem de sensibile, convingerile și percepțiile inițiale au fost slabite iar participantul este foarte ambiguu. În această zonă, participanții sunt foarte vulnerabili. Dar, acum dacă energia este canalizată în mod constructiv ea poate să ne ajute să învățăm din starea de criză și de anxietate.

De la zona de criză la *zona panică* este doar un pas foarte mic. Când oamenii sunt panicați ei se blochează și intră înapoi în starea de confort, când învățarea devine imposibilă. Dacă se ajunge la acest stadiu, participanții pot intra într-un proces emoțional care nu se poate gestiona în timpul cursului.

Acest model sugerează că în cadrul unui program, participanții învață mai bine în zona de tatonare și posibil și în zona de criză, în diferite momente ale cursului. Dar trebuie să avem în minte că, chiar dacă învățarea experiențială trebuie să provoace participanții, crizele trebuie să rămână excepții și participanții nu trebuie să intre în zona de panică.

Echipa de instructori are datoria să ofere ajutor și suport participanților în momentele de provocare personală. Atenție: Nu deschideți ceea ce nu puteți închide!

Ce transmitem, asupra caror elemente actionam ca învățători diriginți...

Cunoștințe

- despre ei însisi - tinerii, despre alții, despre societate în general;
- concepte noi, informații noi despre concepte deja cunoscute într-o oarecare măsură;
- sisteme care îi afectează viața, principii universale acceptate, schimbările aparute într-un domeniu, diferitele opinii și situații existente într-un domeniu, în diferite locuri, momente, medii etc. *Cunoașterea* – reflectarea în conștiința a realității existente, independent de subiectul cunoscător.

Aptitudinile

- lucruri practice de aplicabilitate imediată;
- cooperarea, lucrul în echipă, evaluarea, comunicarea, luarea deciziilor, rezolvarea conflictelor etc.

Atitudine

- despre ei însisi - tinerii, despre alții, despre societate în general;
- fel de a fi sau de a se comporta, a-și afirma punctul de vedere;
- judecata critică, dorința de a cunoaște și de a acționa, respectul de sine și față de alții etc.

Momentele în care am învățat cel mai mult astăzi au fost: (continut, atitudini, aptitudini noi)	Momentul zilei cel mai important pentru mine a fost:	De ce au fost importante pentru mine acele momente? (col 1+2)	Ce am învățat? Cum pot aplica ce am învățat? Cum voi folosi pe viitor?

Numele:

Alegerea metodelor potrivite

Alegerea metodelor potrivite pentru un grup si o sesiune anume este o deprindere care se invata cel mai mult din experienta. Exista cateva reguli de luat in considerare. Deasemenea exista un numar mare de metode care pot fi folosite.

Constituie un avantaj pentru învățător /instructor /lucrador de tineret daca a experimentat cat mai multe dintre metodele pe care le va folosi. Acest lucru ii ajuta sa aplice metoda in modul cel mai potrivit. Un bun exercitiu pentru instructor este sa isi noteze efectele fiecarei metode asupra propriei persoane si asupra celorlalti in grup.

Alegerea unei metode este adesea legata de stilul de invatare preferat al fiecaruia. Unele metode sunt foarte active, in timp ce altele sunt pasive. Exista metode care stimuleaza interactiunea intre participanti, in timp de alte metode cer efortul individual al fiecarui participant. Ca învățători/instructori trebuie sa fim constienti de importanta de a folosi o cat mai mare varietate de metode astfel incat participantii sa se implice in procesul de invatare. Sa nu uitam ca asa cum învățătorii/instructorii au preferinte pentru un anumit stil de invatare si participantii pot avea propriile preferinte pentru stilurile de invatare.

Atunci cînd planificam un program de training, trebuie sa avem în vedere toate aspectele pe care le implica. Sunt patru categorii de luat în considerare:

1.Tema cursului:

- Care metodă (e) sunt cele mai potrivite pentru subiect?
- Cat timp avem la dispozitie?
- Se doreste imbunatatirea unor deprinderi, impartasirea de cunostințe sau influentarea unor atitudini?
- Ce echipamente avem la dispozitie?
- Cat de profund dorim sa abordam subiectul?

2. Propriul tau stil ca instructor:

- Care este stilul tau preferat de instructaj?
- Ce experiente ai?
- Esti pregatit sa iti asumi riscuri?
- Care sunt aptitudinile si punctele tale tari?

3. Participantii:

- Esti constient de stilul lor de invatare?
- Din cate persoane este format grupul?
- Care este media de varsta a grupului?
- Care este raportul intre sexe in grup?
- Exista posibilitatea pentru fiecare participant sa participe?
- Care este cadrul cultural al participantilor?
- Ce abilitati au participantii?
- Au nevoi speciale care vor putea posibilitatea de a folosi o metoda?
- Vor putea sa se concentreze suficient de mult timp?
- Tineti cont de feedback-ul anterior al participantilor (daca exista)?

4. Cardul:

- Cat de mare este sala?
- Ce forma are sala?
- Ce fel de lumina exista in sala? Temperatura va afecta aplicarea unei anumite metode (este prea cald pentru o metoda activa sau prea rece pentru a sta prea mult pe scaun)?
- Cate slide-uri de powerpoint sunt de prezentat, si unde este fisierul?
- Este un spatiu intim sau este public?
- Aveti suficiente camere daca este nevoie sa lucrati pe grupuri mici?
- Cu ce este acoperita podeaua? Influentaza aceasta desfasurarea unei metode?

- Aveți nevoie să curățați după ce se va desfășura o metodă?

Indiferent ce metodă alegeți nu puteți sări peste partea de pregătire. Dacă alegeți aplicarea unei metode în drum spre curs nu vă așteptați să funcționeze bine.

Poate funcționa dacă aveți noroc doar. Chiar dacă ați desfășurat aceeași activitate de sute de ori înainte, nu uitați că fiecare grup cu care lucrați este format din alți participanți care au nevoi și aptitudini diferite. O metodă care se potrivește unui grup nu se potrivește în mod obligatoriu altui grup.

Amintiți-vă să trasați instrucțiuni clare grupului. Asigurați-vă că au înțeles ceea ce au de făcut. Întrebați dacă au nelămuriri înainte de a începe. Pregătiți toate materialele și echipamentele de care aveți nevoie.

La sfârșitul unei sesiuni, indiferent de metoda folosită, participanții trebuie să înțeleagă care a fost scopul metodei. De aceea reveniți împreună cu ei asupra metodei, discutând toate aspectele. Trebuie identificate puncte cheie în procesul de învățare. În funcție de metodă acest proces poate dura mai mult sau mai puțin. Este important că după întoarcerea lor acasă participanții să poată povesti mai departe ceea ce au învățat din aceste metode. De exemplu, jocurile nu sunt jucate doar de dragul distracției, ele trebuie să fie legate de subiectul care urmează. Partea finală a unei metode este foarte importantă, altfel riscați ca participanții să nu învețe nimic.

5.2 Conținutul metodelor de implementare a unui program de educație

Metoda “Adevărat sau fals”. (Prelegere interactivă)

Descriere. Prezentatorul expune o serie de afirmații despre subiectul în discuție și le cere participanților să decida dacă acea afirmație este adevărată sau falsă. Apoi

prezentatorul argumenteaza fiecare afirmatie cu informatii in plus.

Utilizare. Acest mod de prelegere se foloseste atunci cand participantii cunosc partial informatii despre acel subiect.

Exemple de subiecte de discutie: diversitate culturala, internetul, comunicarea, infectii cu transmitere sexuala, etc.

Avantaje—permite evidentierea conceptiilor gresite pe care participantii si le-au format anterior despre subiectul discutat

ofera posibilitatea argumentarii pro si contra asupra valorii de adevar a unei afirmatii corecteaza conceptiile gresite despre un subiect

Dezavantaje—daca argumentarea nu este sustinuta de informatii relevante, metoda poate induce in eroare participantul

Procesul:

◆Pregatiti o lista cu afirmatii legate de subiectul prelegerii. Formulati jumătate din afirmatii in forma adevarata, iar cealalta jumătate in forma falsa.

◆Fiecare afirmatie va fi scrisa pe o bucata separata de hartie/carton. ◆Pe o coala de flipchart desenati un tabel cu doua coloane. Pe o coloana se vor lipi afirmatiile adevarate iar pe cealalta afirmatiile false.

◆Introduceti pe scurt tema si explicati importanta ei.

◆Distribuiti apoi cate o afirmatie fiecarui participant rugandu-i sa decida individual asupra valorii de adevar sau fals al afirmatiei.

◆Vor posta apoi afirmatia in tabel sub valoarea atribuita afirmatiei.

◆Daca au decis ca afirmatia este adevarata, vor posta afirmatia in coloana cu adevarat iar daca este falsa in cealalta coloana.

◆Cand au terminat aceasta sarcina, cititi cu voce tare fiecare afirmatie din fiecare coloana. Argumentati daca afirmatia este adevarata sau falsa si furnizati informatii relevante in sustinerea ideii. Repetati procedure pentru fiecare afirmatie.

Jocurile de construire a echipei - Team building

Jocurile de construire a echipei sunt gandite pentru a ajuta liderii echipei sa transforme un grup de persoane cu legaturi intre ele intr-o echipa dinamica si productiva – un proces care rareori apare natural. Aceste jocuri indeparteaza plictiseala, ridica moralul echipei si re-energizeaza membrii echipei. Asigura un pauza scurta in cadrul unei sarcini intensive pe care echipa trebuie sa o indeplineasca si pot servi ca o adaugire sau suplimentare importanta a unei intalniri de echipa. Ele pot ajuta indivizii sa se integreze in procesul de dezvoltare a echipei si, simultan, asigura importante raspunsuri pentru o varietate de intrebari critice cu care se confrunta echipa. Jocurile pot face intalnirile de echipa mai distractive si aceasta este in sine un obiectiv important.

Chiar si liderii de echipa cu mai putina experienta pot folosi jocuri de construire a echipei dupa o pregatire minima. Cel mai probabil, membrii echipei se vor implica foarte tari si vor raspunde fiecarui joc cu entuziasm si apreciere. Vor invata sa identifice punctele cheie in cadrul care trebuiesc invatate, isi vor intari reciproc contributiile si vor fi stimulati sa caute modalitati de a transla noile ideile si imptitudini in interactiuni legate de sarcinile lor normale.

Utilizarea Metodei. Construirea echipei. Crearea de echipe performante poate fi o sarcina dificila, si nu se intampla peste noapte. De obicei, liderii echipei trebuie sa se bazeze pe procesul de construire de echipa pentru a integra aptitudinile individuale si resursele intr-un efort unificat. Construirea echipei implica incurajarea membrilor echipei

sa examineze indeaproape cum lucreaza ei impreuna, portretizand modul ideal de colaborare, explorand diferentele si slabiciunile de care sufera, si stabilind planuri pentru implementarea unor moduri eficiente de cooperare.

Construirea echipei nu se intampla de la sine; este cel mai bine sa fie ajutata de cineva care va facilita procesul. Un lider de echipa, sau un facilitator, ajuta echipa sa invete despre sine, observa intalnirile echipei, contribuie cu observatii echipei si cateodata confrunta indivizii cerandu-le sa isi examineze propriul comportament si consecintele (sau sa exploreze noi alternative). Facilitatorul incearca, pune intrebari, asculta, observa limbajul non-verbal si stimuleaza rezolvarea problemelor. Rezultatele intentionate include o echipa care este deschisa unor noi alternativ, constienta de propria-i diversitate in resurse, capabila sa gandeasca si sa actioneze independent, dornica sa exploreze consecintele actiunilor curente sau propuse.

Lucrul in echipa este greu. Poate fi frustrant pentru membri atunci cand discutiile se indeparteaza de la subiect, cand nu exista o agenda sau aceasta nu a fost urmata, sau cand intalnirile se lungesc interminabil. Eforturile se irosc, energiile slabesc si apare plictiseala. Cum puteti injecta intalnirilor de echipa un entuziasm reinnoit, sa ridicati spiritul echipei si sa construiti moralul membrilor echipei?

Noi (si alte sute de mii de utilizatori) am aflat ca jocurile pot fi un antidot magic contra plictiselii. Jocurile include o varietate de activitati, exercitii si jocuri de spargere a ghetii care fac intalnirile echipei mai distractive, genereaza sentimente si emotii si ridica spiritul echipei. Au fost folosite pentru a suplimenta si imbunatati sesiunile de construire a echipei de cand s-a descoperit ca oamenii au o capacitate de atentie prelungita foarte scazuta. Participantii raspund mai bine atunci cand intalnirile au viata, varietate si surprize. Forta de munca a zilelor de astazi se asteapta ca

intalnirile echipei sa fie active, de un ritm rapid, inovative, participative si sa aiba imaginatie. Jocurile pot sa ajute la realizarea materiala a acestor obiective prin focusarea atentiei asupra nevoilor celor care participa.

In mod specific, jocurile de construire a echipei pot ajuta la atingerea urmatoarelor obiective:

- Jocurile ajuta liderii echipei sa *demonstreze un punct* – unul care este clar, memorabil si relevant sarcinii curente. Sunt, ca efect, unelte educative puternice pentru a atinge o idee esentiala

- Jocurile ajuta la construirea unei stari de spirit a echipei. Ele asigura un contrast puternic intre “treaba de zi cu zi” prin injectarea unui element de competitie, cooperare si/sau distractie in cadrul intalnirilor echipei. Jocurile ajuta membrii echipei sa aiba incredere unul in celalalt. Ele asigura oportunitatea de a impartasi idei, sentimente si experiente pe masura ce echipa gaseste solutii comune. O intelegere mai mare si apreciere a contributiei celui alt sunt produse secundare foarte pretioase ale jocurilor de construire a echipei.

- Jocurile ajuta membrii sa devina mai flexibili si adaptivi. Membrii vor intelege repede si vor aprecia faptul ca exista mai mult de o cale de rezolvare a problemelor.

- Jocurile asigura oportunitatea liderilor echipei de a intari comportamente potrivite ale membrilor echipei. Cand exista cooperare, cand se demonstreaza creativitate sau cand barierele interpersonale incep sa cada, un lider poate arata apreciere pentru responsurile dorite provocate din partea unui membru al echipei.

Trasaturile unice ale jocurilor le fac utilizabile si potrivite pentru folosire in cadrul intalnirilor echipei si a sesiunilor de construire a echipei. De exemplu, de obicei jocurile:

*Sunt usor de folosit. Pot sa varieze intre activitati de un minut pana la un exercitiu care stimuleaza o discutie de o ora asupra implicatiilor acestuia. Totusi, deoarece activitatea ar trebui folosita pentru a adauga sau a suplimenta scopul sau continutul principal, timpul devotat jocului trebuie atent controlat.

*Sunt ieftine. In general, nu trebuie cumparat nimic, nici nu e nevoie de un facilitator sau consultant extern.

*Sunt participative. Pentru a fi folosite eficient, jocurile ar trebui sa implice fizic membrii echipei (prin miscare) sau psihologic (prin activitate mentala sau vizuala). Jocurile de obicei ajuta oamenii sa isi concentreze atentia si sa se gandeasca, sa reactioneze, sa voarbeasca si, cel nau important, sa se distreze in timp ce invata cum pot fi mai buni membri ai echipei.

*Folosesc recuzita. Cateva jocuri implica folosirea unui obiect de recuzita care sa adauge realism si varietate unei activitati. Aceste obiecte pot fi o imagine, o persoana, un obiect static sau o foaie ce contine text.

*Au un risc scazut. In general, jocurile de construire a echipei nu implica activitati cu riscuri majore, pentru ca scopul lor este construirea echipei, si nu pierderea membrilor echipei. Atunci cand sunt grupate continutul potrivit, contextul potrivit, persoanele potrivite si climatul potrivit si folosite intr-o maniera pozitiva, vor functiona intotdeauna. Sunt prietenoase cu participantii si de obicei acestia raspund in mod pozitiv.

*Sunt adaptabile. Cele mai bune activitati, la fel ca si cele mai amuzante povesti, pot fi potrivite aproape oricarei situatii, si totusi sa isi indeplineasca scopul pentru care au fost introduse in sesiunea de construire a echipei. Aceste jocuri pot fi modificate usor pentru a fi ajusta propriilor gusturi si isi vor retine caracterul original. De fapt, este recomandabil ca sa modificati jocurile pe care le cunoasteti

si sa le adaptati cat mai mult pentru a se potrivi scopurilor, grupului sau organizatiei.

*Sunt concentrate pe un singur punct. De obicei jocurile de construire a echipei demonstreaza sau ilustreaza un punct major sau incearca sa atinga un scop major.

De aceea, sunt orientate catre micro-subiecte mai degraba decat catre subiect majore. Pastrati-le simple si concentrate si isi vor indeplini sarcina.

Dezbaterea

Descriere. Schimb de argumente verbale între grupe avînd pareri diferite asupra aceluiași subiect, cu scopul de a ajunge la o concluzie.

Utilizarea: ascultare activă, aptitudini de prezentare, comunicare verbala și non-verbala

Avantaje:

- aduce vitalitate prin implicarea tuturor membrilor grupului;

- este o metoda interactivă;

- dimensiunea grupului poate fi variată.

Dezavantaje:

- învațarea depinde de cunoștințele pe care membri grupului le au în domeniul dezbătut;

- este o metoda care consumă foarte mult de timp;

- deseori nu duce la o concluzie unitară.

Proces:

- *Se alege o tema care urmeaza sa fie dezbătuta.

- *Se realizeaza doua/trei/patru enunturi aparent contradictorii din sfera temei alese si se afiseaza in locuri diferite ale salii.

- *Participantii sunt rugati sa aleaga acel enunt cu care sunt de acord in cea mai mare masura si sa isi aseze scaunul in apropierea enuntului respectiv.

- *Echipelor astfel formate in jurul enunturilor li se acorda un timp fix, in functie de dificultatea subiectului,

pentru a compune un discurs de susținere a punctului lor de vedere prin care să încerce să atragă membri celorlalte echipe de partea lor.

*Discursurile vor fi susținute pe rând de câte un reprezentant al fiecărei echipe, toți având la dispoziție același număr de minute. În timpul discursurilor celorlalte echipe nu li se permite să aducă nici un fel de contraargument sau să facă nici un fel de comentariu.

*Atunci când cineva este convins de justetea celor afirmate de membri altei echipe, se alătură grupului lor.

*După susținerea discursurilor se oferă posibilitatea de a discuta liber, cu ajutorul unui moderator, asupra celor exprimate în discursuri.

*Procesul ia sfârșit după o perioadă anterior fixată de timp sau în momentul în care toți participanții formează o singură echipă, grupată în jurul unui singur enunț.

Simularea

Descriere. Simularea este un model simplificat sau abstract al unui model particular de proces care trebuie învățat de un grup participanți la un curs de instruire. Ea combină studiul de caz cu jocul de rol în scopul de a reproduce cât mai fidel posibil o situație reală. Scopul este facilitarea transferului în practică a cunoștințelor teoretice.

Simularea este una dintre cele mai eficiente metode pe care un instructor o poate folosi să dramatizeze situații din viața reală. Lucrând prin simulare, participanții pot învăța despre proces și despre ei înșiși ca actori ai procesului, fără a-și asuma riscurile unei experiențe din viața reală.

Utilizare: permite participanților să experimenteze luarea unei decizii în situații “reale” fără a fi îngrijorat de consecințele deciziilor lor; este o modalitate de a aplica cunoștințe, de a dezvolta deprinderi și de a analiza atitudini într-un context asemănător cu o situație reală.

Avantaje: caracter practic, participantii sunt responsabili de propriile reactii, implicare mare a participantului, feedback imediat

Dezavantaje: consuma mult timp, facilitatorul trebuie sa fie foarte bine pregatit, in mod special asupra logisticii, o simulare este adesea o viziune simpla a realitatii, necesita o pregatire riguroasa a situatiei simulata si a materialelor necesare.

Procesul:

- Pregatiti participantii sa isi asume roluri specifice in timpul simularii.

- Prezentati obiectivele, regulile si timpul disponibil pentru simulare.

- Facilitati simularea.

- Întrebati participantii ce reactiile au avut in timpul simularii.

- Întrebati participantii ce au invatat in urma simularii, dupa care dezvoltati un principiu.

- Întrebati participantii asupra legaturii intre simulare si viata lor.

- Concluzionati.

Exista modele simple de simulari carese folosesc in educatia copiilor de varste mici. De exemplu, pentru a educa un copil asupra modului in care se cumpara dintr-un magazin, se foloseste un jocul de simulare a activitatii de cumparare intr-un magazin.

“Storyboard”

Descriere. Aceasta metoda foloseste un proces asemanator brainstormingului, avînd 2 avantaje.

Participantii gandesc inainte sa raspunda. Primul pas este sa le spui la ce sa se gandeasca. De exemplu, ai putea sa ii ceri unui director de scoala sa se gandeasca la diverse moduri de a crea un mediu sigur si stimulativ in care procesul de invatare sa se desfasoare. Sau daca esti interesat

sa stii punctele tari a unei comunitati cere locuitorilor acelei comunitati sa se gandeasca la lucrurile din comunitate care le-ar lipsi cel mai mult daca n-ar mai exista.

Daca temele sunt scrise pe bucati de hartie, participantii se pot grupa si combina foarte usor – le acordati participantilor satisfactia de a-si organiza ideile intrun mod rapid.

Utilizare. Storyboard este util in dezvoltarea unei viziuni de viitor. De exemplu, “daca ar fi sa gazduiesti un vizitator care are de gand se se mute la tine in localitate in viitorul apropiat, ce ai vrea sa vada acea persoana?”. Sau “daca banii n-ar fi o problema, descrie cum va fi organizatia peste 20 ani”.

Avantaje. Folosirea acestei metode stimuleaza creativitatea mintea deschisa a participantilor.

Dezavantaje. Poate fi o metoda inutila atunci cand se foloseste inadecvat, cand se prevad niste rezultate dinainte.

Proces. Daca ideile se invart intr-un spatiu limitat, facilitatorul ar trebui sa gandeasca toate categoriile dinainte si sa le posteze pe acele care ar ajuta la sortarea informatiilor.

Pasul 1. Adresati intrebarea.

Pasul 2. Acordati participantilor intre 5 si 10 minute sa raspunda in scris. Folositi hartii de aceeasi dimensiune standard pentru fiecare item.

Pasul 3. Fiecare participant isi posteaza ideile proprii.

Pasul 4. Participantii au posibilitatea sa se plimbe prin sala pentru a vedea toate ideile si pentru a-si forma o imagine de ansamblu asupra a ceea ce ei urmeaza sa creeze.

Continuarea: Informatia poate fi folosita ca baza pentru un raport sau un plan .

Gandesc, simt, dau cu piciorul

Scop-evaluarea activitatilor din cursul zilei din trei perspective diferite.

Avantaje: se obtine parerea tuturor participantilor; parerile nu sunt doar exprimate ci si discutate; participantii afla ce gandesc si ceilalti despre activitatile din cursul zilei.

Dezavantaje: parerile exprimate de unii participanti ar putea fi afectate de faptul ca nu se asigura decat in mica masura, anonimatul

Proces:

▪Participantii sunt impartiti pe grupe a cate 5-7 persoane. Fiecare grupa primeste o foaie de flip-chart pe care e desenat conturul unui omulet. Nu i se vad decat mainile, picioarele, corpul si inima. Celelalte elemente lipsesc.

▪Participantii sunt indemnati sa scrie simultan pe foaia de flipchart:

- ceea ce gandesc despre ceea s-a intamplat in ziua respectiva (în zona capului, centrul gandirii);

- ceea ce au simtit in ziua respectiva (în zona inimi, zona sentimentelor pozitive);

- ceea ce ar fi scos din ziua respectiva (în zona piciorului, adica lucrurile carora le-ar fi dat cu piciorul).

▪Mai apoi se porneste o discutie libera despre cele scrise pe cele trei parti ale corpului individului din desen.

Evaluare

Descriere. Evaluarea este o metoda care se foloseste in general la finalul desfasurarii unei activitati pentru a masura daca obiectivele au fost atinse.

Utilizare:

♦pentru a determina cum se desfasoara o activitate (verificare a procesului) si pentru a face orice modificare necesara;

♦pentru a determina la sfarsitul activitatii calitatea ei si daca participantii au fost satisfacuti;

♦pentru a afla ce activitate, program sau lucru practic a determinat o diferenta in comportamentul participantului.

Avantaje: pe baza rezultatelor evaluării pot realiza modificări în programul pentru ziua/sesiunea următoare; identifica punctele slabe care necesită îmbunătățiri dar și punctele tari.

Dezavantaje: dacă evaluarea nu se formulează în funcție de obiectivele stabilite, rezultatele pot fi inutile; folosirea unor instrumente neadecvate pot face evaluarea un eșec; trasarea incompletă a instrucțiunilor de evaluare pot afecta rezultatele.

Proces. Evaluarea poate fi realizată în mai multe forme în funcție de obiective, structura și mărimea grupului, conținutul informațional, etc. Este important să se stabilească de la început obiectivul evaluării și instrumentul.

Tipuri de evaluări:

*individuală și /sau pe întrebări în grup;

*întrebări orale și /sau scrise;

*concluzionări verbale la sfârșitul sesiunii sau a cursului de instruire

pe parcursul unei activități;

*la sfârșitul unei activități;

*la câteva luni după curs folosiți formulare standard sau creați propriile formulare adaptate la conținutul și nevoile proprii;

*interviuri pe grupuri mici de participanți.

ICL - games - Jocuri de educație interculturală

Joaca te eliberează

Fiecare confruntare, și în mod sigur confruntarea cu alte culturi, provoacă oamenii să înceapă un proces creativ. La fel cum entuziasmul unui pictor este provocat de ceea ce vede, înainte de a începe să lucreze cu pensulele și vopselele pentru a crea imagini care nu au existat înainte. Insa dacă vedem ceva nefamiliar, de multe ori ne uităm uimiți și nici nu ne mai mișcăm.

Mai mult decat orice alta metoda, joaca ofera o cale de scapare. Este cea mai potrivita metoda de a provoca un proces creativ. Prin joaca, oamenii sunt confruntati cu propriile valori si standarde si cele ale celorlalti. Acea confruntare poate sa fie dificila, insa jocurile le mai indulcesc. Ceea ce oamenii joaca este de multe ori o imitatie a vietii reale, insa nu este real. Asta ii face sa se simta liberi. Oamenii pot sa dea frau liber imaginatiei si sa isi elibereze creativitatea. Joaca inseamna a pune lucrurile in perspectiva, a nu te lua foarte in serios, a lasa grijile zilei de maine in spatele tau pentru un moment. Cand oamenii se joaca se pare ca regulile sunt puse deoparte si un fel de unitate temporara se creaza.

De aceea jocurile sunt modul ideal de a provoca procese de invatare interculturala sau de a le pregati, test si digera. Pentru ca joaca este o cale sigura, insa activa de a imita evenimente. Joaca stimuleaza imaginatia si abilitatea de a explora situatiile incerte, de a practica intre timp. Depasirea barierelor in siguranta, asa ca in viata reala.

Discutarea jocurilor

Unele jocuri trebuie jucate pur si simplu, puterea jocului va avea grija ca sa apara situatii interesante. Insa alte jocuri – in mod sigur jocurile de simulare – ar trebui evaluate dupa, impreuna cu participantii. O astfel de discutie ar trebui pregatita foarte bine. Aveti foarte mare atentie asupra pregatirii intrebarilor. Le puteti discuta in grupuri mici sau cu intreg grupul. Intrebari importante pot fi:

- Care a fost prima reactie la joc?
- Ce ati simtit in timpul jocului?
- Ce s-a intamplat?
- De ce s-a intamplat?
- Despre ce este vorba in acest joc, la ce va face sa va ganditi?

- Ce ati invatat despre voi si despre altii?
- (Cum) ati reactiona in viitor diferit la o situatie similara?

Aceste intrebari sunt numai un ghid. Ce este mai important este ca participantii pot avea sansa sa exprime experienta si opiniile lor in cuvinte. Intr-adevar, cateva jocuri pot fi foarte confruntationale. De aceea discutia nu trebuie sa dea informatie in plus, ci sa rezume jocul. Va puteti gandi la tot felul de modalitati creative de a purta aceasta discutie.

Jocul de rol.

Descriere. Jocul de rol este o bună metodă prin care participanții pot fi puși în situația de a pune în practică elemente teoretice în situații cât mai apropiate de cele reale.

Participanții sunt implicați direct în rezolvarea unei situații fiind puși în postura de a-și asuma rolurile personajelor implicate. Situația descrisă trebuie să stimuleze interacțiunea dintre participanți/ grupuri. Este o extensie a tehnicii este aceea a "schimbului de rol" în cadrul căreia, participanții trec succesiv prin mai multe roluri familiarizându-se astfel cu diversele perspective prin care situația poate fi abordată.

Avantaje. Jocul de rol oferă ocazia participanților să analizeze comportamente și să primească feedback specific.

Dezavantaje. Riscurile sunt legate de neasumarea rolurilor sau, dimpotrivă, de asumarea lor exagerată.

Proces. Atmosfera sau tonul unui joc de rol este stabilită de instructor. Este responsabilitatea instructorului să ofere instrucțiuni clare atunci când implică un grup într-un joc de rol.

Acesta stabilește regulile de bază și limitele. Instructorul este cel care poate opri jocul de rol atunci când observă că se pierde realismul jocului, caracterul și valoarea educativă.

Prin intermediul jocului de rol, participantii invata din experienta. Jocul le permite sa:

- ◆Experimenteaza modul in care ei ar face fata unei anumite situatii. Reacția spontana poate produce sentimente si atitudini care s-ar putea sa nu fie iasa la suprafata in timpul unei discutii. Actorii si observatorii dezvolta anumite abilitati de a intelege si prevedea propriile comportamente si a celorlalti.

- ◆Spunând un punct de vedere sau o decizie este un pas inainte spre o actiune concreta. Din informatiile transmise participantii ar putea deduce, de exemplu ca doamna A ar trebui sa ii ceara scuze domnului B. Într-un joc de rol, doamna A trebuie sa mearga la domnul B sa ii ceara scuze. Cu alte cuvinte, jocul de rol arata diferenta dintre a face un lucru si doar a te gandi la el.

- ◆Se obține schimbarea unei atitudini. Punand persoane cu temperamente diferite in acelasi rol, se poate observa cum comportamentul unei persoane nu este importanta doar pentru personalitatea sa ci si pentru situatie.

- ◆Exercitiul exercită control asupra sentimentelor si emotiilor. De exemplu, jucand rolul unui client iritat, un participant ar putea invata sa devina mai putin iritat in viata reala.

Cei mai multi oameni au un sentiment de discomfort cand experimenteaza pentru prima data jocul de rol, inasa ei se obisnuiesc pe parcursul jocului. Alti oameni sunt incapabili sa joace un joc de rol. Cel mai bun lucru pe care il pot face este sa vorbeasca despre ce ar putea sa spuna sau sa faca o persoana intr-un rol. Cand intalniti astfel de persoane in grup instructorii nu trebuie sa ii forteze sa participe.

Există multe modalitati de a prezenta si conduce un joc de rol. De obicei se desfasoara dupa cum urmeaza:

- Instructorul descrie rolurile si persoanele care vor juca diferitele roluri.

•Participantii se simt in siguranta sa joace roluri diferite. Instructorul ii instruieste pana cand e sigur ca participantii inteleg fiecare rol. Participantii pot fi rugati sa isi aleaga voluntar un rol sau pot fi alesi direct de catre instructor pentru rolurile jocului.

•Participantii care joaca roluri sunt rugati sa spuna ce au invatat din ceea ce au experimentat.

•Alți participanți for da feedback celor care au jucat roluri.

Cîteodata jocul de rol se poate folosi dupa ce s-a folosit metoda studiului de caz. Astfel, jucand diferitele roluri din studiul de caz, participantii pot schimba situatia prin comportamentele si atitudinile lor.

Jocul de rol poate fi planificat de instructor sau introdus spontan pentru a creste valoarea de invatare a unei situatii. O situatie conflictuala poate fi o ocazie perfecta pentru a juca jocul de rol cu acele persoane care sunt in conflict, inasa avand rolurile inversate. Astfel se poate calma un conflict.

Jocuri

(de “spart gheata” de “de încălzire”, de “energizare”, de “integrare”)

Descriere. Exista momente in timpul unui curs de instruire cand este nevoie activitati de energizare, de incalzire, de concentrare a atentiei, etc. Aceste jocuri energizeaza trainerii si participantii la un curs de instruire care incep sa se plictiseasca, ofera un cadru de cunoastere a participantilor intr-un mod interesant, stimuleaza interactiunea si gandirea pozitiva intre participantii, genereaza interes si entuziasm asupra subiectului cursului, imbunatatesc comunicarea si increderea intre participantii, etc.

Utilizare. Alegeti jocurile in functie de: marimea grupului, cat de bine se cunosc intre ei membrii grupului,

durata activitatii, relatia dintre “incalzire” si scopul cursului de instruire sau agendă.

Avantaje:

- încurajeaza implicarea si participarea activa;
- stimuleaza cunoasterea participantilor intre ei;
- stimuleaza ganduri legate de temeri si asteptari;
- interactiune;
- încurajarea lucru in echipa, cooperarea.

Dezavantaje:

- grupurile mari pot restrictiona alegerea unor jocuri;
- daca jocurile nu sunt realationate cu activitatile care urmeaza, pot parea ca fiind pierdere de timp.

Procesul:

- ◆Pregatiti instructiunile si materialele necesare.
- ◆Sarcina trebuie trasata clar participantilor inainte de a incepe jocul.

Răvaș

Obiectiv. Evaluarea intr-un mod distractiv si provocator a cunostintelor, aptitudinilor sau atitudinilor acumulate sau experimentate in timpul zilei. De asemenea, jocul provoaca imaginatia participantilor.

Un posibil text introductiv:

“Ati vazut vreodata pe cineva primind un ravas, intr-o prajiturica chinezeasca, in pachetul unei gume de mestecat sau cu orice alta ocazie si sa il citeasca incantat tuturor prietenilor de parca ar fi un mesaj de la divinitate? Vi s-a intamplat vreodata voua acest lucru? [Daca cineva ridica mana spuneti-i: “Si mie mi s-a intamplat. E ciudat. Oare ce e in capul nostru ?”]. Serios vorbind, stim cu totii ca aceste ravase sunt compuse probabil chiar la brutarie sau in fabrica de guma de mestecat – poate intimpul unei pauze de cafea a lucratorilor de acolo. Iar noi cumparam produsul, cautam cu nerabdare ravasul si mergem repede sa ne laudam prietenilor cu mesajul trimis parca numai si numai noua.

Oricum, acum fiecare dintre noi isi va primi propriul mesaj din partea divinitatii sau a fabricii de imbuteliat suc, cine stie ?!”

Flux logic:

- Dupa discursul introductiv fiecare participant primeste o sticluta de suc care contine un ravas (sau orice altceva care contine un ravas).
- Fiecare participant va citit mesajul din sticluta lui dupa care avand la dispozitie 3- 4 minute trebuie sa compuna in cateva fraze ceea ce a retinut in ziua respectiva folosindu-se de mesajul de pe ravas.
- Pe rand, participantii vor impartasii ceea ce au compus ei, pornind de la mesajul răvaşului.

Copacul cu fantomițe

Scop. Prin semnificatia desenului, participantii isi pot exprima sentimentele fata de o anumita situatie sau un joc pe care l-au jucat. Aceasta metoda este foarte utila pentru multe activitati sau un schimb de tineret.

Descrierea. Participantii au la dispozitie cateva minute pentru a reflecta asupra sentimentelor pe care le-au avut de-a lungul zilei. Apoi vor identifica fantomita din copac cu care se identifica cel mai bine si de ce. Daca se repeta acest exercitiu se obtine o evolutie asupra dezvoltarii participantilor.

Variatii. Aceasta metoda mai pote fi folosita la sfarsitul unei activitati. Participantii indica unde erau la inceputul activitatii si unde se regasesc la sfarsitul acesteia. Aceasta metoda poate fi discutata in grupuri mici.

Timpul necesar Pregatirea si introducerea: 5 minute.
Realizarea metodei: 30 – 60 minute

Materiale necesare: Fotocopii ale copacului cu fantomite pentru toti participantii.

Numarul participantilor. Maxim 12.

Varsta. Începand cu 11 ani.

10 moduri de a incheia o sesiune

Azvarlirea mingii cunoasterii. Fiecare membru al grupului impartaseste un lucru pe care l-a invatat in timpul cursului de instruire. Utilizati o minge, astfel incat fiecare persoana impartaseste ceea ce a invatat atunci cand primeste mingea.

Planuri de viitor. Fiecare participant impartaseste un lucru pe care l-a invatat in timpul cursului de instruire si pe care doreste sa il aplice in saptamana care urmeaza dupa acest curs. De exemplu, daca sunt la un curs de instruire despre managementul proiectului, fiecare participant va spune primul lucru pe care il vor aplica intr-un proiect.

Întrebă Expertii. La inceputul cursului de instruire cereti fiecarui participant sa scrie o intrebare la care doresc raspuns in timpul sesiunii. La sfarsitul cursului, amestecati intrebarile si cereti participantilor sa isi raspunda unul altuia la intrebari.

Cântă un cântec. Participantii sunt grupati in grupuri de cate 3 persoane. Ei trebuie sa compuna si sa cante un cantec despre ceva ce au invatat in timpul cursului de instruire. De exemplu, la un curs despre siguranta mersului cu motocicleta o echipa canta "Vasleste, vasleste, vasleste barca ta" cu ajutorul cuvintelor care descriu cum sa ia curba in siguranta.

Concurs de cuvinte încrucisate. Creati un puzzle de cuvinte incrucisate (sunt accesibile programe la adresa www.crosswordkit.com) cu idei care descriu concepte cheie din timpul cursului de instruire. Formati un poster acest puzzle de cuvinte incrucisate si acordati echipelor 5 minute pentru a-l completa. Acordati premii echipelor care gasesc toate raspunsurile corecte in timpul acordat.

Aș dori sa se împlină. Dati fiecarui participant o carte postala. Solicitati participantilor sa isi scrie propria adresa postala pe o parte si o dorinta care vor sa o indeplineasca

peste o luna pe cealalta parte. Colectati cartile postale si trimiteti-le participantilor peste o luna cerandu-le sa va spuna in ce masura si-au indeplinit dorinta.

Pictura murală de grup. Lipiti pe un perete o bucata mare de hartie (suficient de lunga astfel incat toti participantii sa poate scrie pe ea in acelasi timp). Fiecare participant trebuie sa deseneze o imagine care sa reprezinte ceea ce au invatat ei in timpul cursului de instruire. Apoi cereti-le sa ghiceasca ce reprezinta fiecare imagine.

Momente de Stea. La finalul unei sesiuni de consolidare a echipei, cereti fiecarui participant sa identifice un moment in care o persoana din grup s-a evidentiat in mod impresionant cu ceva.

Un astfel de moment se intampla atunci cand o aptitudine a unui participant a iesit in evidenta. In timp ce identifica aceste momente, participantii trebuie sa lipeasca o steluta persoanei careia i-a identificat acel moment de scipire. Asigurati-va ca fiecare participant va primi o steluta pentru un moment in care a iesit in evidenta. Daca e necesar, mentionati si dumneavoastra cateva astfel de metode pe care le-ati observat la participantii.

Pasi în actiune. Asezati etichete in forma unei urme de picior (de marime reala) pe podea, sub forma unui sir sau a unei potcoave de cal. Asezati grupul in fata primei urme din sir. Pentru a face un pas inainte cereti participantilor sa impartaseasca un lucru pe care il vor face in urmatoarea saptamana. Apoi spuneti-le ca acesta a fost primul pas spre actiune, adica au promis ca vor face ceva.

Multumesc. Pentru a sublinia modul in care participantii au invatat unii de la altii in timpul cursului de instruire, cereti-le sa multumeasca unuia dintre participantii (in afara de instructor) care l-a ajutat sa invete ceva sau i-a clarificat un aspect pe care nu l-a inteles in timpul cursului de instruire. Spuneti participantilor ca atunci cand vor primi

un “Multumesc” sa spuna simplu “Cu placere”. Acest lucru ii ajuta pe participanti atat sa dea cat si sa primeasca complimente.

Lupul mare și rau.

Scop. Prejudiciile si stereotipurile apar pentru deseori cunoastem numai o parte a unei povesti. Povestea lupului cel mare si rau ne arata ca aceasi poveste poate fi interpretata in diverse moduri. Scopul este ca participantii sa devina constienti de acest lucru.

Descriere. Povestea lupului cel mare si rau trebuie citita cu voce tare. Incercati sa evocati o discutie despre posibilele moduri de a interpreta o poveste bine cunoscuta. Care sunt diferentele si analogiile dintre aceasta versiune si cea originala? Prin ochii caruia evenimentele sunt vazute in versiunea initiala? Cine sunt victimile si cine sunt raufacatorii in aceasta poveste?

Lupul cel mare si rau

“Mi-a placut dintotdeauna sa traiesc in padure. Este casa mea, si intotdeauna am incercat sa o pastrez curata. Intr-o buna zi cu soare, eram foarte ocupat incercand sa curat mizeria pe care niste oameni au lasat-o dupa picnic-ul lor, cand am auzit deodata zgomote de pasi. M-am furisat in padure si m-am uitat cine vine. Am vazut o fetita mergand pe carare, cu un cos in mana. Imediat am devenit suspicios, pentru ca purta niste haine foarte ciudate: erau toate rosii, si avea si capul acoperit. Ca si cum nu ar fi vrut sa fie recunoscuta. Da, stiu ca nu e bina sa judeci oamenii dupa cum arata, inasa se plimba prin padurea mea, asa ca m-am gandit ca am tot dreptul sa aflu mai multe despre ea. Asa ca am intrebat-o cine e, de unde vine, stii tu, genul asta de lucruri. La inceput mi-a spus ca nu vrea sa vorbeasca cu straini. Asta chiar m-a suparat. Eu, un strain? Mi-am crescut si copii in padurea asta! Apoi s-a mai calmat un pic si mi-a spus ca era in drum spre bunicuta ei care se simte

rau si are mancare si flori pentru ea. Atunci mi s-a parut in regula, apoi insa m-am gandit ca cineva ar trebui sa ii dea o lectie ca sa nu mai intre prin ograda cuiva chiar asa, si imbracata cu niste haine asa de ciudate! Si chiar mai rau, a cules florile de care eu ma ingrejeam de ani de zile!

Asa ca am lasat-o sa plece si am fugit cat am putut de tare catre casa bunicutei. Cand am ajuns la casa doamnei alea batrane si bune, i-am spus ce s-a intamplat si ea a fost de acord ca ar trebui sa ii dam nepoatei ei o lectie de buna purtare. Asa ca ne-am gandit la un plan: bunicuta se va ascunde, iar eu ii voi lua locul, pana cand o voi striga. Deci bunicuta s-a ascuns sub pat. Cand a intrat fata aia cu gluga ciudata, am rugat-o sa intre in dormitor, unde seadeam in patul bunicii ei. Imediat a facut o remarca obraznica cu privire la urechile mele.

Deci, nu e prima data cand am primit o remarca urata cu privire la urechile alea ale mele, asa ca m-am decis sa fiu prietenos si sa ii raspund ca, multumita urechilor mele asa mari, pot sa o aud mai bine. Ce am vrut eu sa spun e ca nu imi displace, ci ca ar face bine daca ar avea grija ce vorbeste. Apoi a mai spus o chestie urata despre ochii mei.

Acum, va puteti imagina cum am inceput eu sa simt despre aceasta asa-zisa fetita draguta, care incepuse sa se transforme into vrajitoare mica si rea. Insa eu sunt o persoana destul de rabdatoare, asa ca i-am spus ca, datorita ochilor mei cei mari, pot sa o vad mai bine. Urmatoarea remarca din partea ei a fost prea de tot. Toata viata mea am suferit din cauza dintilor mei mari, si aceasta fetita a crezut ca este necesar sa faca o remarca urata despre dintii mei. Trebuie sa recunosc ca ar fi trebuit sa imi pastrez controlul, insa am sarit din pat nervos si i-am spus a ar fi mai bine sa o mananc cu dintii aia!

Sincer, oricine stie ca un lup nu ar manca o fetita! Insa prostutul ala de copil a inceput sa strige si sa alerge

din camera in camera. Am urmarit-o, ca sa incerca sa o fac sa se calmeze. Mi-am dat jos hainele bunicii, inasa asta a facut lucrurile si mai rau. Apoi s-a deschis deodata usa si un urias taietor de lemne a aparut, cu un ditamai topor in mana. M-am uitat la el si mi-am dat seama ca o sa am necazuri. Asa ca am sarit pe fereastra si am fugit sa imi scap viata.

Speram ca povestea asta sa se termine aici, inasa nu a fost asa. Femeia aia – bunica – nu a spus niciodata partea mea de poveste. S-au imprastiat niste zvonuri groaznice, ca sunt o bestie rea si oribila. Nu stiu ce s-a intamplat mai departe cu fetita cu haine rosii ciudate, inasa “au trait fericiti pana la adanci batraneti” in mod sigur se pune si pentru mine!”

Variatiuni. Exemplul lupului mare si rau poate fi folosit pentru a clarifica participantilor posibilele unghiuri de vedere si interpretari ale unei povesti. In acest mod, ei devin constienti de anumite prejudicii. Puneti participantii sa discute pe grupuri mici un eveniment sau un fapt istoric: rugati-i sa se uite la poveste din diverse puncte de vedere: al victimei, al ofensatorului, al celor care au pierdut, etc. Sau rugati-i sa spuna povestea Cenusaresei din punctul de vedere al surorilor vitrege, sau povestea Albeica-Zapada din punctul de vedere al mamei vitrege. In loc de a vorbi despre aceasta, puteti organiza si o piesa de teatru.

În discutiile de dupa, puteti sa aratati ca neintelegerile intre diferite culturi apar deoarece acele culturi cred ca interpretarea lor este cea corecta. Rugati grupul sa dea exemple de astfel de neintelegeri si sa explice ambele fete ale povestii.

Timp. Citirea si discutarea povestii ia aproximativ . ora. Temele grupurilor pot lua o ora. Discutia de dupa poate varia ca lungime.

Materiale. Povestea lupului si eventual diverse costume din basme, daca sunt necesare

Număr de participanți. 10-25

Vârsta. De la 8 ani in sus

Sursa. Bazat pe cartea “Ways and Means: an approach to problem solving” al Kingston Friends Working Group, Surrey.

Metoda vizuală

Participantii la un training invata mai rapid si mai bine atunci cand prelegerea este sprijinita de metode vizuale. Studiile din diverse universitati au demonstrat ca timpul necesar pentru prezentarea unui concept se poate reduce cu pana 40 la suta si ca eficienta prezentarii creste atunci cand argumentele verbale sunt dublate de suportul vizual. Valoarea suportului vizual ca stimulent al invatarii este subliniata de autori de renume in domeniul eficientei comunicarii. Se arata de exemplu ca o imagine este de trei ori mai eficienta decat simpla prezentare verbala iar prezentarea verbala si imaginea impreuna sunt de sase ori mai eficiente decat simpla prelegere. Persoanele obtin 75% din ceea ce stiu pe cai vizuale, 13% pe cai auditive si 12% prin combinatia senzatiilor tactile cu cele olfactive si gustative.

Suportul vizual apare in doua varietati – proiectate si neproiectate. Dintre cele proiectate fac parte filmele, casetele video, diapozitive, graficele computerizate, transparentele. Suporturile vizuale neproiectate include obiectele fizice, imaginile, posterele, benzile audio, afisier etc.

Sunt mai multe motive pentru care un trainer ar trebui sa foloseasca in mod curent materialele vizuale in cadrul prelegerilor. Acestea sunt folositoare si importante pentru ca:

- atrag si mentin atentia participantilor;

- subliniază ideile importante;
- reîntăresc ideile exprimate verbal;
- măresc gradul de retenție al informațiilor;
- reduc posibilitatea neînțelegerilor;
- adaugă realism;
- asigură repetarea punctelor cheie.

Flipchartul

Flipchartul este unul dintre cele mai răspândite metode folosite în domeniul training-ului pentru transmiterea informațiilor și ideilor vizuale. Poate fi folosit pentru a crea ilustrarea prelegerii în timp ce aceasta are loc sau poate fi pregătită dinainte. Cea mai mare parte din informațiile scrise pe flipchart nu pot fi văzute de la distanță. Eficiența lui scade pe măsură ce dimensiunea grupului crește. Este ideal să fie folosit pentru grupuri între 15 și 30 de participanți.

Mai multe tehnici pot îmbunătăți eficiența unei prezentări cu ajutorul flipchartului:

◆ Pregătește flipcharturile înainte de prezentare și acoperă punctele cheie cu foi de

hartie care vor putea fi înlăturate la momentul potrivit al prelegerii.

◆ Scrie enunțurile cheie pe flipchart înainte de prezentare și lasă spații libere pentru cuvinte sau set de cuvinte pe care le vei cere și primi de la participanți.

◆ Scrie ideile cheie pe cartonase de aproximativ 13X20 cm și așază-le pe flipchart pe măsură ce prezinti oral ideile respective.

◆ Folosește o varietate de culori dincolo de negru, incluzând culorile vii cu care participanții nu obișnuiesc.

◆ Treimea superioară a flipchartului trebuie lăsată liberă pentru a permite participanților să observe întreaga suprafață a acestuia. De asemenea, lasă spațiu liber în treimea inferioară a flipchartului pentru a putea adăuga informații ulterioare, în timpul prelegerii.

◆Subliniați sau încercuiți cuvintele cheie pentru a le evidenția importanta.

◆Folosiți flipchartul pentru a nota informațiile care vin de la participanți. Folosiți numere pentru a numerota ideile și adăugați un nou număr după notarea fiecărei idei pentru a încuraja generarea unor noi idei.

◆Pentru a înlătura un flipchart, prindeți foaia în partea inferioară de ambele colțuri și trageți de ea în jos, în direcția (stânga-dreapta) în care vreți să înceapă ruperea ei în partea superioară.

Așadar, metodele vizuale îmbunătățesc și accelerează învățarea. Acestea pot fi folosite de un trainer împreună cu prelegerea sau cu alte metode de training. Cele mai des folosite metode vizuale sunt flipchartul, videoproiectarea și filmele. Cele mai bune rezultate cu ajutorul metodelor vizuale se poate obține atunci când materialul ce urmează a fi folosit este de calitate profesională, echipamentul se află în bună stare de funcționare și trainerul să îl folosească precum să și faciliteze procesul de învățare.

Procedee și metode pentru discuțiile de grup

Metode de discuții:

Masa rotundă. Într-o discuție la masa rotundă, un grup mic de indivizi (de la 3 la 5), care au cunoștințe despre un anumit subiect îl dezbate între ei în fața unei audiențe.

Participanții la masa rotundă nu fac o prezentare formală, ei schimbă doar idei într-o conversație.

Dialog: Această metodă este similară celei de mai sus, însă doar doi indivizi iau parte la discutarea subiectului în fața unei audiențe.

Simpozion: Într-un simpozion, un număr redus de vorbitori, care cunosc un anumit subiect, fac scurte prezentări succesive. Aceste prezentări tin, de obicei, câte 5 – 15 minute fiecare.

Forum: aceasta forma de discutie permite participarea audientei . Exista mai multe tipuri de forumuri. Cele mai cunoscute sunt:

Forum deschis: membrilor audientei le este permis sa intervina la orice moment al intalnirii

Forum – masa rotunda: membrii audientii aud discutiile de la masa rotunda si le este permis sa pun intrebari sau sa comenteze subiectele in discutie

Forum – simpozion: membrii audientei aud prezentarea facuta de vorbitorii invitati si le este permis sa puna intrebari, sa discute sau sa comenteze

Forum – dialog: membrilor audientei le este permis sa puna intrebari, sa discute sau sa comenteze dupa dialog.

Forum – prelegere: dupa o prezentare formală din partea unui vorbitor binecunoscut al unui subiect, membrilor audientei li se da oportunitatea sa puna intrebari, sa comenteze sau sa ceara lamuriri, sa discute

Colocviu: aceasta metoda combina discutiile la masa rotunda si forumul. In timpul discutiilor la masa, membrii audientei sunt invitati sa comenteze sau sa puna intrebari, mai ales daca membrii mesei de discutii sau presedintele cred ca e nevoie de a clarifica anumite puncte, sau acestia evita discutarea anumitor subiecte sau s-a ivit o neînțelegere. Orice intrerupere a discutiilor de la masa trebuie sa se concentreze asupra subiectului din acel moment. Cand problema a fost rezolvata, discutiile organizate de la masa rotunda pot continua

Sesiune pe grupuri: audienta este divizata in grupuri de sase pîna la opt persoane, ce vor discuta intrebarile puse de lider. Cate o persoana din fiecare grup ar putea rezuma discutiile grupului si sa le rezume pentru intreaga audienta.

Reactia audientei: trei pana la cinci membri ai audientei sunt preselecati pentru a asculta o prezentari si vor raspunde mai departe, oferind un sumar si o interpretare

a informatiei care le-a fost prezentata. Aceasta metoda poate fi folosita in mod efectiv atunci cand exista un grup foarte mare si cand timp este limitat.

Perioada de intrebari: Membrii audientei au posibilitatea de a pune intrebari dupa ce prezentarea formala s-a incheiat. De obicei, o limita de timp este pusa fiecărei intrebari si pe intregul ciclu intrebare – raspuns

Brainstorming: Membrii audientei sunt incurajati sa participe prin impartasirea ideilor sau prin sugestii pentru rezolvarea unei probleme. Nu trebuie discutat nici un punct pana cand toata lumea si-a spus parerea. Deoarece scopul acestei metode de discutii este acela de a genera o gama larga de idei, nici unui contributor nu ii este permis sa isi apere informatia prezentat. Atmosfera ar sa fie deschisa si incurajatoare.

Grupuri de discuții: Un grup de persoane se intalneste in mod informal pentru a subiecte de interes comun.

Atelier: Un grup mic de persoane (25 de persoane sau mai putin) cu un interes comun se intalnesc pentru a studia si pentru a discuta un subiect specific sau de a isi imbogati cunostintele si abilitatile.

Seminar: Un grup de persoane care studiaza un subiect specific si se intalnesc pentru a purta discutii conduse de o autoritate recunoscuta

Conferința: Grupuri mici sau mari de persoane cu un interes similar se intalnesc pentru a asculta prezentari formale pentru intregul grup; ei se intalnesc de asemenea pe grupuri mici pentru a discuta diferite aspecte specifice subiectului general al conferintei.

Metode de implementare a unui program

Una din trasaturile unice ale educatiei non-formale este gama larga de metode care pot fi folosite in programele de educatie.

Selectarea metodelor de implementare a activitatilor pentru un grup de programe ar trebui bazat pe nevoile, preferintele grupului tinta si pe specificul scopului educational. De exemplu, daca obiectivul este acela de a face populatia constienta de o anume inovatie, sistemul de implementare ar putea include cateva elemente mass-media: ca radio, TV, ziare si reviste – sau alte metode care ating un procent cat mai mare din populatie. Pe de alta parte, daca obiectivul este acela de a asigura informatie unei clientele specifice, care este pregatita sa testeze inovatia, atunci sistemul de implementare ar trebui sa sublinieze metodele empirice de transmitere a informatiei. Dintre aceste metode empirice se numara atelierele, demonstratiile, casete video, tururi si teste.

Unele dintre aceste metode de transmitere au folosinte multiple si astfel pot fi utilizate in mod efectiv in mai multe etape dintr-un proces educational. Desi unele dintre aceste metode pot fi mai utile decat altele, ar trebui sa fie recunoscut faptul ca in cele mai multe cazuri va fi nevoie de mai multe metode pentru a atinge un rezultat multumitor. De aceea, atunci cand metode individuale sunt selectate ca si componente ale unui sistem de implementare a programului, fiecare metoda ar trebui sa atinga un scop specific, pentru ca acestea sa duca mai departe la indeplinirea scopului general al programului de educatie. De exemplu, o adunare publica s-ar putea deschide cu un simpozion in care cateva persoane specialiste sa aduca informatii in cateva prezentari scurte, consecutive. Apoi, daca exista suficient timp, aceste persoane ar putea discuta si explica informatia prezentata. O alternativa ar fi sa asigurati o sesiune de discutii libere sau un forum, ca o concluzie a simpozionului. Aceasta sesiune de discutii permite membrilor audientei sa participe si sa isi exprime opiniile sau sa puna intrebari specialistilor sau unul altuia.

În plus, informație ajutătoare sau clarificatoare ar putea fi asigurată printr-un dosar cu scurta prezentare sau alte publicații, analize de date și rezultate ar putea fi asigurate pentru a asigura un mai bun proces de învățare. Astfel, o planificare adecvată combinată cu creativitate în selectarea metodei de transmitere asigură un model sistematic pentru a produce oportunități de educație eficiente pentru grupul țintă. În alegerea metodei de transmitere a informațiilor într-un program de educație, fiți siguri că includeți suficiente metode pentru a transmite conținutul dorit și pentru a atinge astfel obiectivele planificate.

Un program de educație eficient ar trebui să includă, pe cât posibil, metode care:

(1) asigură oportunități empirice (de a experimenta fizic) pentru cel care învață;

(2) să îl ajute pe cel care învață;

(3) să îl asigure pe cel care învață să integreze noua informație în cunoștințele și abilitățile deja existente.

În procesul de educație, metodele considerate *empirice* sunt acelea care îi permit celui care învață să castige experiența sau îi permit să „simtă” informația prezentată.

Această experiență ar putea apărea în urma unei activități fizice sau ar putea implica simțuri, emoții sau interacțiune socială, depinzând de conținutul programului educațional.

Metodele de întărire asigură suport informațional, emoțional și social pentru cel care învață, pentru a facilita procesul de învățare și care să îi mențină motivația de a continua procesul de învățare.

Metode de implementare a unui program de educație care îl asigură pe cel care învață cu oportunitatea de a discuta, clarifica sau de a obține o înțelegere mai bună a noii informații sunt clasificate drept metode integrative. Aceste metode asigură, în general, oportunitatea ca cel care învață să

poata integra noile informatii in cadrul cunostintelor deja existente.

Metode de implementare a unui program de educatie

<i>Metode empirice</i>	<i>Metode de întărire</i>	<i>Metode integrative</i>	<i>Alte metode</i>
Caseta audio Caseta video Video interactiv CD audio Demonstrarea metodei Demonstrarea rezultatului Tur Sceneta Atelier Joc Jocuri de rol Studiu de caz Colaborare	Dosar de prezentare Agenda Pliant sau fluturaș Broșura Articol într-o revistă Afiș Carte Mesaj fax Program de calculator Newsletter Scrisoare Kit pentru studierea la domiciliu	Conferința Convenție Seminar Discuții la masa rotundă Întâlnire Simpozion Colocviu Dialog Grup de discuții Brainstorming Echipa de ascultare Interviu Teleconferința Conversație la telefon Rețea de calculatoare Conferința prin satelit Vizite personale Vizite la birou	Televiziunea publică Televiziunea prin cablu Radio Ziar Film Prezentare tip slideshow Fotografie Tabela de afișaj Spectacol Tîrg Expoziție Prelegere Discurs Benzi desenate Suveniruri

Acest tabel ilustreaza metodele de transmitere, divizate pe 4 categorii: *empirice*, *de intarire*, *integrative si altele*. Primele 3 categorii indica stagiul in care diversele metode de transmitere pot fi folosite cu cel mai mare efect intr-un program de educatie. Categoria *altele* indica acele metode care sunt aplicabile intr-o varietate mare de sisteme sau care sunt limitate la situatii speciale. De exemplu, o caseta audio poate fi conceputa pentru a asigura oportunitati

empirice și de asemenea să întărească cunoștințele celui care învață. De aceea, categoriile din tabel ilustrează numai cea mai bună folosință.

Pentru a rezuma, câțiva factori ar trebui luați în considerare când se selectează metode de implementare a unui program de educație. Acești factori sunt:

- grupul țintă
- obiectivele educaționale
- tipul și conținutul mesajului ce trebuie transmis
- caracteristica metodei de transmitere a informației
- utilitatea metodei pentru ilustrarea informației

În cele din urmă, cadrul didactic ar trebui să aleagă acele metode care par cele mai bune și cele mai logice pentru a îndeplini cerințele unui program de educație pentru grupul țintă și ar trebui să facă ajustările potrivite acestor metode, în funcție de nevoi

Activitate practică

Alegeți un tip de activitate educativă nonformală, precizați o temă de interes pentru dvs. Elaborați proiectul activității respective cu o strategie de derulare a acestei activități specifică școlărilor de vârstă mică.

Pagină metodică

Glosar cu metode și activități de implementare a unui program de educație

Metode și activități empirice:

- **caseta audio** – mesajul înregistrat va putea fi ascultat mai târziu, în funcție de dorința celui care învață;
- **caseta video** – o înregistrare pe caseta video poate asigura atât informație audio cât și vizuală;
- **video interactiv** – un sistem electronic cu care cel care învață poate interacționa pentru a obține atât informație audio cât și video;

- **VCD** – video compact disk – un mediu de înregistrare a informației;
- **demonstrarea metodei** – o explicație a modului în care trebuie implementată o sarcină prin demonstrarea practică sau prin ghidarea celui care învață în îndeplinirea sarcinii;
- **demonstrarea rezultatelor** – o prezentare care arată efectele practicii, ce implică informație vizuală, empirică sau audio; de obicei include și o comparație înainte și după;
- **tur** – deplasarea unui grup de persoane către locuri cu interes definit pentru a studia inovații, sisteme, obiecte, demonstrații, programe aplicate sau alte elemente care ar putea fi nefamiliare participanților;
- **zi pe teren** – o activitate planificată de durată unei zile într-un cadru exterior pentru demonstrații, observarea de programe, practici, activități sau obiecte, prezentări sau experiențe practice;
- **atelier** – o întâlnire în care un grup mic de persoane cu un interes comun se întâlnesc să studieze sau să discute un subiect specific sau să practice o abilitate specifică pentru a își îmbunătăți cunoștințele și abilitățile proprii;
- **joc** – o simulare realistă sau fantastică în care cei care învață explorează sau experimentează un anumit subiect, oportunitate sau implicații;
- **sceneta** – o prezentare dramatică scurtă, planificată și repetată dinainte, ce implică două sau mai multe persoane, cu scopul de a prezenta informație sau pentru a ilustra o situație;
- **colaborare** – împărtășirea sau schimbul de informație prin acțiuni deliberate din partea unuia sau mai multor indivizi prin legături de colaborare cu alți indivizi, grupuri sau organizații;
- **jocuri de rol** – un exercițiu în care unii membrii ai unui grup sunt desemnați să interpreteze roluri specifice în

situatii ipotetice sau simulate, urmate de discutii intre toti membrii grupului;

- **studiu de caz** – descrierea detaliata a unui eveniment, situatii, sau circumstante specifice care este prezentata unei audiente pentru studiu și analiza.

Metode de întărire:

- **foaie de date** – o publicatie de cateva pagini care se concentreaza asupra unui subiect sau pe o componenta a unui subiect mai larg, ce prezinta instructiuni sau alte informatii specifice;

- **agenda** – o compilatie de foi de date sau alte informatii tiparite ce apartin de un subiect specific;

- **pliant sau fluturaș** – informatii scurte si concise ce se concentreaza asupra unui program, obiectiv sau subiect si sunt concepute pentru a mari constientizarea grupului;

- **pamflet sau broșura** – o publicatie tiparita care asigura informatie mai cuprinzatoare despre un subiect decat o foaie de date, pliant sau fluturaș;

- **articol de revista** – o metoda de prezentare a informatiei catre audienta selectata prin intermediul unui mediu tiparit. Este conceput pentru a imbunatati intelegerea unui subiect; de multe ori este insotit de imagini, desene si grafice, pentru claritate;

- **afiș** – o foaie mare, tiparita, conceputa pentru a fi afisata si care contine cuvinte, ilustratii sau amandoua pentru a asigura informatie generala sau specifica catre o audienta mai larga sau specifică;

- **carte** – o publicatie comprehensiva care, de obicei, asigura o tratare temeinica a unui subiect sau a unei poveștiri;

- **mesaj prin fax** – informatie tiparita prin mijloace electronice transmisa intre doua sau mai multe puncte printr-o masina de fax;

- **programe de calculator** – un set de instructiuni sau un program care permite calculatorului sa fie folosit in asigurarea de informatii educationale, pentru a comunica sau de a ajuta in luarea deciziilor;
- **scrisoare** – un mesaj scris intentionat unui individ , de obicei transmisa personal sau printr-un serviciu de posta fizica sau electronica;
- **kit pentru studiul acasa** – o colectie de materiale educationale create si asamblate pentru studiul independent al unui subiect specific.

Metode integrative:

- **conferința** – o intalnire a unui grup mai mare sau mai mic de persoane ce au un interes similar pentru o prezentare formala pentru intregul grup si pentru sesiuni pe grupuri mici, ce se concentreaza pe componente specifice ale unui subiect general;
- **convenție** – unu ansamblu mai mare de persoane ce au un interes similar si care reprezinta parti ale unei organizatii mai mari. Intalniri multiple, planificate ale sub-grupurilor pot aparea simultan in cel putin una din partile acestui eveniment;
- **seminar** – o intalnire in care un grup de persoane care studiaza un subiect specific sunt implicate in discutii conduse de catre o autoritate recunoscuta
- **discutii la masa** – discutii purtate de un grup mic de persoane ce cunosc un anumit subiect, in fata unei audiente. Participantii la discutii nu fac prezentari formale, ci schimba idei prin intermediul conversatiei;
- **forum** – o forma de discutii de grup care permite audientei sa participe. Perioadele de discutii pot fi complet deschise sau restrictionate la o parte a programului;
- **întîlnire** – un ansamblu de oameni carora li se prezinta un subiect de interes comun;

- **simpozion** – un ansamblu in care scurte prezentari sunt facute de catre un numar redus de vorbitori, cunoscatori ai unui anumit subiect. Aceste prezentari pot tine de la 5 la 20 de minute fiecare;
- **colocviu**: aceasta metoda combina discutiile la masa rotunda si forumul. In timpul discutiilor la masa, membrii audientei sunt invitati sa comenteze sau sa puna intrebari, mai ales daca membrii mesei de discutii sau presedintele cred ca e nevoie de a clarifica anumite puncte, sau acestia evita discutarea anumitor subiecte sau s-a ivit o neintelegere. Orice intrerupere a discutiilor de la masa trebuie sa se concentreze asupra subiectului din acel moment. Cand problema a fost rezolvata, discutiile organizate de la masa rotunda pot continua;
- **dialog**-o discutie între doua persoane condusă în fata unei audiențe;
- **grup de discutii** – un grup de persoane care discuta un subiect de interes comun;
- **brainstorming**: un proces in care membrii audientei sunt incurajati sa participe prin impartasirea ideilor sau a sugestiilor in legatura cu un anumit subiect. Nu sunt permise discutii pana cand nu toata lumea exprimat si-a ideile;
- **interviu** – o intalnire fata in fata in care se dezvaluie fapte si gânduri;
- **teleconferinta** – procesul prin care trei sau mai multi indivizi aflati la distanta sunt conectati prin semnala bidirectionale audio si video, cu scopul de a schimba informație;
- **conversatie** telefonica – o metoda electronica pentru transmiterea directa de informatii intre doua persoane aflate la distanta, prin intermediul vocii;
- **retea de calculatoare** – legatura dintre doua sau mai multe calculatoare cu scopul de a imparti si schimba informatie.

Legatura poate fi restrictionata la retea locala sau se poate extinde la alte surse de informatie, de pe o arie mai mare;

- **conferinta prin satelit**: o metoda de teleconferinta care foloseste atat semnal audio cat si video, transmis prin cablu sau satelit, cu scopul de a conferentia, instrui sau a disemina informatie intre persoane aflate la distanta;

- **vizite personale** – Un schimb de informatie fata in fata intre doua sau mai multe persoane, de obicei la locatia persoanei care primeste informatia;

- **vizite la birou** – un schimb de informatie fata in fata intre doua sau mai multe persoane, de obicei la locatia celui care asigura informatia.

Alte metode

- **Televiziunea publica** – o metoda de a asigura mesaje audio-video catre o audienta generala.

- **Televiziunea prin cablu** – un sistem in care semnalele de televiziune sunt distribuite printr-un cablu electronic celor care au subscris la acest serviciu, de obicei restrictionat la o suprafata geografica redusa.

- **Radio** – o metoda de transmitere a informatiei catre o audienta generala via mesaje audio.

- **Ziar** – o publicatie tiparita periodic, de obicei zilnic sau saptamanal, care asigura informatii unei audiente generale in cadrul unei zone geografice specifice.

- **Film** – un sistem de prezentare a imaginilor structurate intr-o ordine specifica pentru a fi proiectate unui grup.

- **Prezentare de diapozitive** – un sistem in care imagini in format de 35 mm sunt proiectate sincron cu o caseta audio pentru a asigura informatie audio si vizuala.

- **Fotografie** – o imagine tiparita care asigura informatie vizuala.

- **Tabela de afisaj** – un mediu fizic pe care pot fi atasate mesaje pentru a asigura informatie vizuala tuturor celor care le observă.

- **Spectacol** – un eveniment în care experiența și informațiile sunt transferate unei audiențe specifice sau către publicul general prin expoziții, competiții, demonstrații sau alte activități.
- **Targ** – un eveniment planificat cu o largă audiență cu scopul de a expune, observa, compara, vinde, distra, educa și informa.
- **Expoziție** – expunerea de materiale sau obiecte pentru a informa.
- **Prelegere** – o prezentare orală, de obicei formală, unui grup, de către un individ cu un grad înalt de cunoaștere a unui subiect.
- **Discurs** – o prezentare formală de informații sau opinii ale unui individ către un grup; nu necesită în mod explicit interacționarea ulterioară dintre vorbitor și audiență.
- **Papusa** – prezentarea informației cu ajutorul unui caracter fictiv neanimat.
- **Benzi desenate** – folosirea benzilor desenate poate atrage atenția, crea interes sau asigura informație. Această metodă are efect în special în cazul unei audiențe mai speciale sau handicapate.
- **Suveniruri** – prezentarea unui mesaj sumar, tipărit pe obiecte de genul brelocurilor, pixurilor, canilor sau altor obiecte similare.

Unitatea 6. Activități extracurriculare/extrașcolare- acțiuni interdisciplinare de educație nonformală în clasele primare

Obiective operaționale:

La nivel de cunoaștere:

- să determine particularitățile organizării și desfășurării activităților extracurriculare ca acțiuni interdisciplinare de educație nonformală;

- să recunoască formele de organizare a activităților extracurriculare în școala primară;
- să determine particularitățile formelor specifice de organizare a activităților extracurriculare în cl. I-IV;
- să interpreteze care ar argumenta și justifica proiectarea activităților extracurriculare;
- să relateze despre rolul și locul autoevaluării în procesul de evaluare a activităților extracurriculare ;

La nivel de aplicare:

- să stabilească legături între formele, activitățile și acțiunile de management în educația nonformală cu cele ale activităților extracurriculare/extrașcolare realizabile în clasele primare;
- să compare formele de organizare a activităților nonformale cu cele specifice de organizare a activităților extracurriculare în clasele primare;
- să reconstruiască cerințele de planificare a activităților extracurriculare/extrașcolare în clasele primare;
- să stabilească modalități de evaluare a activităților extracurriculare/extrașcolare.
- să generalizeze aspectele metodologice de organizare a activităților extracurriculare în clasele primare;
- să reconstruiască cerințele de planificare a activităților extracurriculare în cl. I-IV;
- să stabilească modalități de evaluare a activităților extracurriculare.

La nivel de integrare:

- să elaboreze proiecte educative pentru una din formele de activități extracurriculare specifice vârstei școlare mici,
- să recomande strategii metodologice specifice pentru fiecare formă de activitate extracurriculară în clasele primare;
- să propună criteriile de evaluare a eficienței activităților extracurriculare;

- să anticipeze blocajele și disfuncțiile în procesul de realizare a formelor de activități extracurriculare în clasele primare;
- să producă strategii metodologice specifice pentru fiecare formă de activitate extracurriculară în cl. I-IV
- să interpreteze care ar argumenta și justifica proiectarea activităților extracurriculare;
- să relateze despre rolul și locul autoevaluării în procesul de evaluare a activităților extracurriculare
- să construiască o schiță de proiect educativ pentru una din formele de activități extracurriculare specifice vârstei școlare mici.
- să revadă criteriile de evaluare a eficienței activităților extracurriculare;
- să selecteze modalități oportune de evaluare a activităților extracurriculare.

6.1 Definiri conceptuale

Procesul dezvoltării armonioase a tinerei generații nu poate fi redus la activitatea instructiv-educativă care se desfășoară în cadrul lecțiilor. În acest scop se folosesc și alte forme de activitate. Acestea sunt *activitățile extracurriculare* și *extrașcolare*. Înțelegem prin *activitatea extracurriculară* totalitatea acțiunilor educative organizate și desfășurate în afara planului de învățământ, dar strâns legate de acesta, sub conducerea cadrelor didactice. Astfel de activități sunt cercurile de elevi, serbările școlare, competițiile sportive. *Activitatea extrașcolară* cuprinde totalitatea acțiunilor educative desfășurate în cadrul instituțiilor culturale, cum sunt teatrele, bibliotecile, casele de creație etc. Aceste instituții organizează activități instructiv-educative de tipul: prezentarea unor filme, spectacole, lansări de cărți, simpozioane etc.

Activitatea în afara clasei și extrașcolară ocupă un loc important în ansamblul influențelor educative. Această

activitate lărgeste orizontul cultural al elevilor, completând cu noțiuni noi volumul de cunoștințe însușite la lecții. Participarea elevilor la acțiunile instructiv-educative organizate în afara clasei și a școlii constituie, de asemenea, un mijloc de formare a competențelor. Activitatea extracurriculară aduce o contribuție însemnată și la educarea morală, estetică a elevilor, disciplinându-le acțiunile și lărgindu-le orizontul artistic. Activitatea în afara clasei constituie un mijloc de formare a deprinderilor elevilor de a-și folosi în mod rațional timpul liber.

6.2 Particularitățile activităților extracurriculare

Pedagogul V. Țărcovnicu susține că între activitatea desfășurată de către elevi în cadrul lecțiilor și activitatea desfășurată de ei în afara clasei și a școlii există deosebiri din punctul de vedere al conținutului și al formelor de organizare:

1. Activitatea în afara clasei și extrașcolară are un conținut deosebit de activitatea în cadrul lecțiilor. Desfășurarea lecțiilor și volumul cunoștințelor predate sunt determinate de programa școlară, în timp ce conținutul și desfășurarea activităților în afara clasei au un conținut flexibil și foarte variat, cuprinzând cunoștințe din domeniul artei, științei, tehnicii, sportului. Totuși, nici conținutul acestor activități nu se stabilește în mod întîmplător, ci pe baza anumitor principii.
2. Încadrarea elevilor în diferite forme ale activității în afara clasei și extrașcolare pe baza liberei alegeri, sub îndrumarea cadrelor didactice, care îi pot sugera fiecărui copil ce formă de activitate este mai potrivită pentru interesele și înclinațiile lui.
3. Durata activităților în afara clasei și extrașcolare este variabilă. O lecție are durata fixă de 45 min., iar o

activitate în afara clasei sau extrașcolară durează de la o jumătate de oră până la 2 ore.

4. Verificarea, aprecierea și evidența rezultatelor activității în afara clasei și extrașcolare au forme specifice. Verificarea are un caracter practic. Spre deosebire de aprecierea făcută în cadrul orelor prin intermediul notelor, cea făcută în afara orelor de clasă se concretizează prin intermediul calificativelor: slab, bine, foarte bine etc.
5. Activitatea în afara clasei și extrașcolare este propice pentru manifestarea spiritului de independență și a inițiativei elevilor.
6. altă particularitate a activității în afara clasei și extrașcolare o constituie legătura ei cu practica. Aplicarea cunoștințelor în cadrul activităților extracurriculare are și valoarea unui exercițiu de dezvoltare a aptitudinilor elevilor .

După Nicola, I. (2002) încadrarea elevilor în diferite forme ale activității în afara clasei și extrașcolare se realizează pe baza liberei alegeri, sub îndrumarea cadrelor didactice, care îi pot sugera fiecărui copil ce formă de activitate este mai potrivită pentru interesele și înclinațiile lui iar durata activităților în afara clasei și extrașcolare este variabilă. O lecție are durata fixă de 45 min., iar o activitate în afara clasei sau extrașcolară durează de la o jumătate de oră până la 2 ore.

Таланчук, Н., М. (1999) verificarea, aprecierea și evidența rezultatelor activității în afara clasei și extrașcolare au forme specifice. Verificarea are un caracter practic. Spre deosebire de aprecierea făcută în cadrul orelor prin intermediul notelor, cea făcută în afara orelor de clasă se concretizează prin intermediul calificativelor: slab, bine, foarte bine etc. Activitatea în afara clasei și extrașcolare este

propice pentru manifestarea spiritului de independență și a inițiativei elevilor.

O altă particularitate a activității în afara clasei și extrașcolare o constituie legătura ei cu practica. Aplicarea cunoștințelor în cadrul activităților extracurriculare are și valoarea unui exercițiu de dezvoltare a aptitudinilor elevilor.

Întreaga activitate în afara clasei are un conținut variat, determinat de interesele cognitive ale elevilor și de dorințele lor. Prin activitățile la care participă ei își însușesc cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, literaturii, artei etc. Acestea largesc orizontul lor cultural și le trezesc interesul pentru cunoștințe. Participând la acțiuni cu caracter cultural artistic, la manifestări cultural-artistice, vizionând spectacole de teatru și filme la cinematograful, elevii își cultivă dragostea pentru frumos. Un element al conținutului acestor activități îl constituie jocurile, exercițiile de gimnastică și manifestările sportive care întăresc organismul elevilor.

Așadar, activitățile educative în afara orelor de curs și extrașcolare generează relații de prietenie și ajutor reciproc, educă simțul responsabilității. Ele oferă condiții dintre cele mai prielnice pentru formarea conștiinței și conduitei cooperante. Libertatea de exprimare și relațiile cu ceilalți este mai mare și, astfel, posibilitățile de îmbogățire a experienței sociale se amplifică. Cadrul de acțiuni oferă câmp larg manifestării inițiativei și participării în funcție de anumite preferințe, interese, preocupări etc.

Important este că în aceste activități elevii pot antrenați atât în desfășurarea, cât și în inițierea și organizarea lor.

Activitatea elevilor în cadrul lecțiilor la disciplinele școlare și cea desfășurată în manifestările extradidactice și extrașcolare se aseamănă în mai multe aspecte, dar și se deosebește atât după conținut, cât și după modul de desfășurare .

În primul rînd, conținutul lecțiilor la disciplinele școlare se stabilește în conformitate cu curriculumul școlar. Profesorul nu are dreptul să intervină cu modificări și completări. El este obligat să execute strict componentele indicate în actele normative. În activitățile extracurriculare și extrașcolare profesorul are mai multă libertate în alegerea subiectelor, în determinarea obiectivelor, în selectarea informațiilor. Aceste conținuturi au un caracter flexibil și foarte variat, cuprinzînd subiecte din domeniul științei, tehnicii, artelor, sportului, politicii, vieții cotidiene etc. Totuși, și aceste conținuturi nu se stabilesc în mod întîmplător, ci în baza anumitor principii.

În al doilea rînd, înșiși elevii au libertatea în alegerea activității, precum și a modului de participare în cadrul acestora. Dacă prezența la lecții este absolut obligatorie, orice absență, chiar și cea motivată, fiind nedorită, atunci la manifestările extrașcolare elevul singur alege să se prezinte și să participe sau nu. Motivația participării la acele sau alte activități este o obligațiune a cadrelor didactice, dar și o îndatorire personală a fiecărui elev responsabil de propria formare. Elevii sunt îndrumați de profesori, care sugerează fiecărui elev ce activități să urmeze în dependență de interesele, preocupările și aptitudinile fiecăruia.

În al treilea rînd, durata unei lecții școlare este de 45 minute. Profesorul nu are dreptul să încalce acest termen nici măcar cu un minut. Pe cînd activitățile extracurriculare, în special cele extrașcolare, pot dura de la o jumătate de oră pînă la 2-3 ore.

6.3 Diversitatea formelor de organizare a activităților extracurriculare și extrașcolare. Specificul lor

În literatura de specialitate sînt specificate o diversitate de forme de organizare a activităților extracurriculare și extrașcolare.

Acestea, potrivit clasificării acceptată de majoritatea specialiștilor teoreticieni și pedagogilor-organizatori, se pot ordona în câteva grupuri: *activitatea colectivă / de masă; activități de grup / în cercuri; activități individuale*.

Ca de forme de *activitatea colectivă / de masă* putem remarca: *excursia și vizita, matineul, serbările școlare, șezătorile școlare, victorina, șezătorile, medalionul literar, serate literare, masa rotundă*.

Potrivit accepțiunilor științifice se consideră activități colective-acțiunile la care participă întreaga clasă de elevi, elevi din clasele paralele, elevi din diverse clase și școli. Acestea pot fi organizate sub formă de: *serbări școlare, șezători, concursuri, întâlniri cu oameni de vază ai culturii, artei, științei, vizionări de spectacole de teatru, cinema, prezentări de carte, excursii, vizite* etc. Obiectivele pe care le urmăresc organizatorii acestor acțiuni sunt rezolvarea unor sarcini instructiv-educative, completarea cunoștințelor elevilor, consolidarea deprinderilor elevilor, dezvoltarea gustului artistic, trezirea curiozității, formarea abilităților de cooperare și colaborare etc. (L. Granaci, A. Berușcă, T. Cozma)

Matineul este o activitate extracurriculară organizată cu elevii claselor primare și preadolescenții cl. V-VI. El are ca obiective celebrarea anumitor evenimente, date comemorative, precum și dezvoltarea abilităților artistice ale elevilor. Matineele pot fi temeinice și literare. Matineele tematice vor reflecta diverse teme și aspecte, iar cele literare sunt dedicate creației unui scriitor sau unei opere literare. Ambele tipuri de matinee cuprind: poezii, povestiri, ghicitori, proverbe etc. Ele sunt însoțite de cînțece, dansuri, scenete etc.

Un rol deosebit în cadrul matineului îl au reprezentările teatralizate. Fragmentele literare ce se pun în scenă, urmează să fie selectate riguros de către profesor,

ținând cont de particularitățile grupului școlar, de capacitățile individuale ale fiecărui elev. Aceștia pot fi atrași la alegerea rolurilor, la pregătirea scenariului, a costumelor, la pregătirea scenariului, a costumelor, decorului, fragmentelor muzicale, amenajarea sălii unde se va desfășura matineul etc. Toate aceste acțiuni vor urmări sporirea încrederii elevilor în forțele proprii, a siguranței în sine. La pregătirea costumelor și amenajarea sălii se pot încadra și părinții. În desfășurarea matineului se utilizează pe larg diverse mijloace didactice, tehnice și audiovizuale: imprimări audio, video, portrete, desene, cărți, obiecte.

Serbările școlare. Printre multiplele forme de realizare a obiectivelor educaționale serbările școlare se situează între cele mai complexe și adecvate forme de manifestare a elevilor. Serbarea școlară a fost și este cadrul afirmării talentului, aptitudinilor artistice ale copiilor, dar și cadrul descoperirii acelor laturi ale personalității multor copii care, în mod obișnuit – la lecții sau alte tipuri de activități – rămân ascunse, latente, atât pentru părinți, cât și pentru profesori .

Menită să aducă frumosul artistic în viața copiilor, serbarea școlară contribuie, prin multiplele sale valențe educative, la educarea elevilor, la dezvoltarea creativității, a spiritului de colaborare, la dezvoltarea sentimentului de apartenență la o echipă în care fiecare copil este pus în fața îndeplinirii unui rol, la dezvoltarea dragostei față de frumos, atât prin contactul cu opera de artă literară, muzicală, coregrafică, teatrală etc., cât și prin creații artistice, fie ele ca produse ale artelor, fie prin interpretarea artistică a acestora.

Cercetătoarea L. Granaci consideră că serbarea școlară se înscrie în cadrul activităților extracurriculare ca una dintre cele mai îndrăgite de către copii, deoarece antrenează în organizarea și desfășurarea ei toți copiii. Noutatea scenariului, cadrul desfășurării, costumele propuse sunt tot

atâtea ocazii în care copiii colaborează cu profesorul, dezvoltându-și capacitățile creatoare, interpretative, devenind din simpli participanți la serbare, organizatori ai acesteia, ceea ce duce implicit la dezvoltarea unor trăsături pozitive de caracter, a unor calități morale, cum ar fi tenacitatea și perseverența în munca pentru perfecționarea rezultatelor, îndrăzneala și stăpânirea emoțiilor prin apariția în fața unui public și interpretarea rolului artistic, încrederea în sine prin depășirea timidității și autoconvingerea că se poate mai mult și mai bine, încrederea în ceilalți, spiritul de echipă etc.

A. Berușcă menționează că o serbare școlară poate fi organizată sub diferite forme: un concert, un spectacol literar-muzical, o șezătoare, un spectacol de teatru, un spectacol folcloric etc. Oricare dintre aceste forme are nevoie de un scenariu sau un program. Conținutul tematic al unui scenariu impune o atentă selectare a materialului literar și muzical, o organizare unitară a acestuia în vederea obținerii unui efect emoțional adecvat ocaziei .

Șezătorile. Una din activitățile mult îndrăgite de elevi sunt șezătorile. Ele sunt reuniuni cu caracter culturale-educativ, la care pot participa atât elevii, cât și adulții: părinți, bunici. În cadrul lor se interpretează cîntece, se recită poezii, se prezintă povestiri, snoave, se interpretează dansuri etc.

Șezătorile organizate ca activități extradidactice au o deosebită valoare educativă datorită obiectivelor preconizate, conținutului, materialului utilizat, participarea activă a elevilor, prezentarea artistică a componentelor programului .

Există mai multe *tipuri* de șezători. Un interes deosebit prezintă *șezătorile tradiționale*, desfășurate cu prilejul unei sărbători creștine și populare: Paștele, Crăciunul, Sf. Andrei, Sf. Vasile, Dragobete, Florii etc. În

ultimii ani în instituțiile de învățământ sunt organizate *șezători cu caracter festiv*. Ele sunt dedicate unor sărbători laice sau evenimentelor comemorative, precum: 8 martie – Ziua internațională a Femeii, Ziua profesorului, 1 iunie – Ziua Internațională a copilului. Unele șezători se organizează cu prilejul zilelor de naștere a elevilor, sosirea unor oaspeți etc.

Succesul unei șezători depinde, în mare măsură, de capacitățile și experiența pe care o are pedagogul organizator. El va fi cel care va urmări crearea și menținerea unei atmosfere de sărbătoare, de destindere, de realizarea a satisfacției atât pentru elevii participanți, cât și pentru spectatori.

Seratele tematice. Acestea fac parte din categoria seratelor tematice. Ele sunt organizate, de obicei, de către profesorii de literatură, cei care dirijează activitatea cercului literar, profesorii-diriginți. Genericul seratelor variază în dependență de ocazia desfășurării, personalitatea sau evenimentul ce se comemorează. Perioada de organizare a acestor acțiuni este diferită: în corespundere cu calendarul civil la 1 Martie – Mărțișorul, 31 August – Ziua Limbii române etc. Publicul participant la aceste seri este select. Elevii urmează să fie bine pregătiți pentru desfășurarea ei. Se invită scriitori, poeți, savanți, cercetători literari.

Dezbaterile sunt metodele explicite prin care elevii pot învăța să participe la analizarea unor probleme de interes civic și să adopte hotărâri echilibrate. Exprimându-și poziția într-o anumită chestiune și ascultând argumentele deținătorilor altor opinii, elevii își însușesc rigorile dialogului într-o societate democratică, își dezvoltă o atitudine tolerantă și capacitatea de gândire critică și, implicit, se deprind cu rolul de cetățean.

Conferințele. O modalitate eficientă de implicare a elevilor din clasele superioare în activitățile de cercetare

științifică sunt conferințele. Pot fi organizate conferințe științifico-practice, sesiuni de comunicări științifice etc. Bineînțeles, ele necesită un vădit interes al participanților față de problemele cercetate și o activitate intensă la etapa de pregătire a comunicărilor teoretice și, propriu-zis, a conferințelor.

Un rol substanțial în realizarea cu succes a acestora revine cadrelor didactice interesate de buna pregătire a elevilor cointeresați pentru viitoarele activități, formarea abilităților de investigații științifice încă la treapta învățământului preuniversitar.

Excursiile sunt o metodă foarte eficientă de educație. Cunoașterea diverselor aspecte ale istoriei, culturii, modului de trai, vieții contemporane în alt cadru decât cel instituțional oferă multiple posibilități de educație. Este mult mai eficient ca elevii să vadă cu ochii proprii ceea ce au învățat din manuale și cărți, să discute cu oamenii de diferite profesii la locul lor de muncă, să înțeleagă importanța și rolul fiecărui obiect, fenomen, aspect, fiecărei persoane în viața cotidiană.

Dar, orice excursie trebuie să fie precedată de o bună pregătire teoretică și practică. Aceasta urmează să înceapă cu determinarea clară a scopului excursiei, după care se alege locul și timpul desfășurării ei. Profesorul trebuie să fie bine informat asupra posibilităților pe care le oferă obiectele ce urmează să fie vizitate. Se constituie un grup de lucru, repartizându-se sarcinile de realizat. E de dorit ca profesorul să facă o vizită prealabilă la locul de destinație pentru a preciza multiplele aspecte ale excursiei. O importanță mare în reușita unei excursiei o are buna pregătire a elevilor. Ei trebuie să înțeleagă importanța excursiei pentru fiecare din ei, să cunoască mai multe aspecte din istoria și prezentul obiectului vizitat.

Victorina. Denumirea acestei activități este de origine latină și înseamnă *biruință, triumf, victorie*. Victorina pentru elevi este o competiție, o luptă cinstită între echipe, clase etc. Ea se constituie din întrebări bine formulate, concise și clare. Victorinele pot fi organizate ca activitate independentă în cadrul unor concursuri-victorină sau în cadrul altor activități educative, cum ar fi: serbări, matinee, șezători, excursii, cercuri, conferințe ec. În funcție de conținut, victorinele sunt *mixte* sau *tematice*. Cele mixte cuprind întrebări referitoare la diverse aspecte din literatură, muzică, știință etc. Victorinele *tematice* sunt consacrate vieții și activități literare, culturale, științifice a unei personalități.

Medalionul literar. Este una din activitățile netradiționale în școală. Aceasta este o formă de activitate instructivă, educativă și atractivă. Ea presupune prezentarea unui autor și a operei sale. Activitatea este pregătită din timp și se organizează la sfârșitul semestrului, când este necesară relaxarea neuropsihică. În timpul activității elevii participă prin lecturi, povestiri, recitări, dramatizări, cântece etc.

Pentru medalionul literar se vor alege autori care, prin tematica, mesajul și specificul stilistic al operei lor, se adresează capacității de receptare a elevilor și au valențe educative și formative .

Seri literare. Serile literare sunt forma de bază a manifestărilor artistice pe teme literare, în cadrul școlii. Organizarea – pregătirea și desfășurarea lor – cad tot în sarcina cercului literar din școală, serile literare constituind de obicei, activitatea ocazională de masă care încununează, la sfârșit de an, munca în cercuri. Tematica și programul serilor literare variază după scop, împrejurări etc. (De obicei, în liceu se organizează o seară literară în cadrul *Săptămânii limbii române*, consacrată unui scriitor, alături seara literară este generată de o aniversare sau comemorare,

de o înlînire cu scriitorii sau cu eroii operelor literare citite etc.). Bineînțeles, serile se desfășoară în prezența unui anumit public, care stimulează interesul elevilor, mărește exigența și simțul de răspundere al organizatorilor. De aceea, serile literare se pregătesc minuțios din timp și în toate laturile lor – program, mobilizare, realizare etc. În mod curent, programul serii literare cuprinde un referat care dezvoltă tema abordată, discuții și o parte artistică (lectură și recitări ilustrative, muzică, eventual film sau diafilm, etc.) subordonată și ea, tematic, problemelor discutate în referat și scopului unic al serii literare [9,10,26].

Grupul **b-activitatea în cercurile/grupurile de elevi** este un important mijloc de lărgire a orizontului cultural – științific al elevilor și de dezvoltare a interesului lor pentru știință și artă. În general, cercurile cuprind un număr mic de elevi, înscrierea făcîndu-se în funcție de interesul pe care-l manifestă elevii pentru o anumită disciplină.

Responsabil de organizarea activității în cercuri este conducătorul cercului, cadrul didactic al școlii. Programul de lucru al cercului, de asemenea, este alcătuit de conducătorul lui cu participarea elevilor. La alegerea temelor care se discută la cercuri se va ține seama de preocupările elevilor și de nivelul lor de cunoștințe. Durata unei ședințe a cercului este în medie de 90 min. Evidența frecvenței o efectuează conducătorul cercului. Elevii claselor I-IV participă la cercurile: *Mîini dibace, Prietenii cărții, Cercul artistic, Modelare* etc.

Prin activitatea desfășurată în cadrul cercului Prietenii cărții elevilor li se cultivă dragostea față de lectură, li se formează priceperea de a citi o carte, de a interpreta conținutul acesteia. Activitatea cercului constă din lecturi ale fragmentelor de opere literare și discutarea lor, povestirea unor cărți și a diafilmelor, recitarea unor poezii etc. În cadrul cercului se pot organiza concursuri pe diverse

teme, de exemplu: „Cine povestește mai frumos”, „Cine recită mai frumos” sau pot fi citite și analizate compuneri ale elevilor pe temele date. Într-un asemenea cerc se înscriu elevii care manifestă interes pentru lectură. Ședințele cercului vor fi programate lunar și în cadrul lor pot fi prezentate cărți, albume, diafilme, recitaluri de poezie, interpretări de fragmente din opere dramatice. Varietatea activității în cerc constituie și ea o condiție a frecventării lui cu plăcere de către elevi.

În cadrul cercului *Mîini dibace* se confecționează material didactic necesare în procesul instructiv-educativ, materiale pentru organizarea diferitelor demonstrații și experiențe, recuzita pentru spectacole, serbări.

Un rol deosebit în educația elevilor îl au cercurile literar-artistice. Cercurile literar-artistice aduc o mare contribuție la descoperirea și stimularea talentelor și aptitudinilor elevilor, la cultivarea interesului și pasiunii pentru literatură și artă în genere, la educarea elevilor pentru folosirea utilă și plăcută a timpului liber, la dezvoltarea imaginației creatoare și a sensibilității artistice, la inițierea lor în sarcini de muncă și responsabilități, la stimularea inițiativei și independenței în acțiune, în fine, la stabilirea unor relații mai apropiate între învățător și elevi.

Eficiența activității în cercurile literar-artistice este condiționată, printre altele, de trei factori mai importanți: *învățătorul* – conducător de cerc, *elevii* – participanți și *organizatorii* cercului. Pe lângă pregătirea de specialitate corespunzătoare, învățătorul care conduce un cerc literar-artistice trebuie să dea dovadă de talent și aptitudini creatoare. Înscrierea elevilor în cerc trebuie să se facă *selectiv*, pe bază de *interese* și *aptitudini*, iar la organizarea activității cercului trebuie să se țină seama de preocupările, preferințele, înclinațiile și capacitățile reale ale elevilor.

Întreaga activitate în cadrul cercului, de la concepție la realizare, este opera elevilor.

Cercurile literar-artistice care se pot organiza sunt: *cercul de literatură*, *cercul de creație* (cenaclul școlar), *cercul dramatic*.

Cercul de literatură. În funcție de particularitățile de vîrstă ale elevilor și, evident, de conținut, acest cerc se organizează în diverse forme: *cerc de citire expresivă*, *recitare*, *povestire*, *cerc literar propriu-zis*, *cercul tinerilor folcloriști*.

Scopul general al cercului este educația estetică, prin orientarea lecturii elevilor și cultivarea dragostei pentru literatură. În acest scop, se folosește o variată gamă de activități: *lectura*, *recitarea*, *povestirea*, *convorbirea*, *expunerea* pe o temă, *simpozionul*, *seara literară*, *șezătoarea literară*, *seara muzical-literară*, *concursurile literare*, *serata costumată*, *recenzii*, *audiții*, *vizionări de diafilme*, *filme*, *vizionare de spectacole*. Fiecare din activitățile menționate se pregătește după o metodologie specifică, aceasta fiind în funcție de natura activității respective.

Stabilită prin consultarea membrilor, *tematica activităților* trebuie să fie totuși, în concordanță cu programele școlare, fără a îngrădi preferințele, preocupările și spiritul de inițiativă ale elevilor. Întreaga activitate, ca și în cazul celorlalte cercuri, este organizată și desfășurată de către elevi, conduși de un birou, în componența căruia intră un secretar și câțiva membri. Profesorul este coordonatorul din umbră.

Cercul de creație. Are ca scop descoperirea și cultivarea talentului, aptitudinilor literare la elevi. Mai mult decît în cazul cercului de literatură, profesorului care coordonează activitatea cercului de creație i se cere să aibă o serie de calități: *entuziasm*, stăpînit de *spirit critic*, o

serioasă *informație* în domeniul beletristic și estetic, aptitudini de creație sau critica literară, plasticitate afectiv-intelectivă, pentru înțelegerea fiecărui univers artistic, a diverselor modalități și tehnici de creație literară.

Selecția membrilor cercului se face pe bază de observații, sondaje de opinie, producții proprii. Forma de bază pentru activitatea în cerc este ședința de lucru, în cadrul căreia un moment anume este rezervat pentru orientarea ideologico-estetică a membrilor (prin recenzii de cărți, tururi de orizont prin librării, dezbateri pe marginea unor probleme de teorie literară, exemplificarea unor modalități artistice ș.a.), iar restul timpului (1-1,5 ore) prezentării și discutării cărților proprii. Alte forme de activitate sunt: vizitele de documentare, vizite la obiective de interes (muzee literare, expoziții), schimburi de experiență cu alte cenacluri.

Îndrumarea talentelor se realizează implicit în cadrul discuțiilor purtate în timpul ședințelor de lucru și al celorlalte activități, cât și prin discuțiile individuale purtate de profesor cu membrii cenaclului.

Cercul dramatic urmărește să descopere elementele talentate în arta interpretării scenice, cultivarea aptitudinilor dramatice, formarea unor priceperi elementare de punere în scenă a unui spectacol și, implicit, lărgirea orizontului cultural-literar. Poate fi organizat în trei variante, în funcție de scopul urmărit, conținutul activităților și modalităților de lucru.

Varianta I este cea obișnuită, care urmărește depistarea și crearea de condiții pentru dezvoltarea aptitudinilor interpretativ-scenice. Conținutul activității constă în pregătirea diverselor genuri de spectacol: recitaluri de poezie, montaje literare, spectacole teatrale. Modalitatea dominantă de lucru este instruirea prin repetiții.

Varianta a II-a este cercul dramaturgiei creatoare. Scopul urmărit este dezvoltarea complexă a aptitudinilor creatoare și de interpretare, totodată, ale elevilor. Elevul este pus în situația de a participa la elaborarea piesei și la reprezentarea ei. „Dramaturgia creatoare contribuie în nenumărate feluri la dezvoltarea și îmbogățirea cunoștințelor elevului. Începe prin a-i descătușa imaginația, a-i lărgi orizontul și a-i stimula simțul observației. Îi învață să fructifice în mod practic cunoștințele teoretice și întâmplările prin care a trecut. Văzîndu-se capabil să dea idei care sunt și pline de fantezie, și folositoare, copilul capătă încredere în el însuși, în felul acesta devine conștient de forța lui creatoare”. (S. Cemortan). Ipoteza elevului creator și totodată interpret se întîlnește în mod obișnuit în universul jocurilor copilăriei, fiind, într-o măsură sau alta, ilustrată de orice elev. Jocul de-a mama și copilul, de pildă, în care se antrenează fetele, este, de fapt, un mic spectacol teatral, în care „dramaturgul” (creatorul scenariului) și „interpretul” se identifică în persoana elevilor participanți la joc. Un asemenea „spectacol” se elaborează spontan. Rămîne dificilă problema adaptării naturii dramaturgiei creatoare la particularitățile de vîrstă ale elevilor.

Variantele prezentate nu sunt, în realitate, decît aspecte ale activității cercului dramatic, diferențiate în funcție de particularitățile de vîrstă ale elevilor, de nivelul pregătirii literare, de preferințele lor. În funcție de factorii menționați, conținutul activității cercului dramatic școlăresc poate fi astfel alcătuit, încît să satisfacă disponibilitățile creatoare ale elevilor, și lărgirea orizontului cultural-literar-teatral, și disponibilitățile interpretative. Un adevărat cerc dramatic trebuie să țină seama de toate aceste aspecte și nu să urmărească numai unul din ele. Elevul-factor nu va ajunge să interpreteze la un nivel satisfăcător, fără o inițiere

elementară în probleme specifice ale textului dramatic și ale spectacolului teatral (joc actoricesc, regie, scenografie).

Forma de bază a activității, în cercul dramatic, este ședința de lucru, care poate avea, în linii mari, următoarea structură:

◆Inițierea în problemele teoretice specifice teatrului (30’):

- prezentarea unei opere, a unui dramaturg, a unei epoci teatrale;

- prezentări pe teme ca: arta actorului, arta regizorală, arta scenografică;

- viziunări, audiții;

- discuții colective.

◆Pauză (10’).

◆Inițierea în problemele practice specifice spectacolului teatral (50’):

- repetiție (la masă, pe scenă).

◆Concluzii (5-10’).

◆Sarcini pentru viitoarea ședință de lucru.

Cercul dramatic dispune, prin natura sa, de mari posibilități în ceea ce privește cultivarea creativității la elevi. Se poate spune că el reprezintă o sinteză a cercurilor literar-artistice și că, prin aceasta, contribuie la formarea tuturor laturilor creativității: gândire, imaginație, aptitudini, talent.

Grupul c-activitatea individuală a elevilor

Conținutul principal al activității individuale a elevilor în afara clasei îl constituie lectura și consultațiile. Pentru stimularea lecturii individuale, elevilor li se vor prezenta cărțile pe care ei urmează să le citească. În alegerea acestora trebuie să se țină seama de preocupările și interesele specifice vârstei. În clasele I-IV sunt recomandate basme, povestiri din viața copiilor, poezii, legende ș.a. Stimularea interesului pentru lectură și îndrumarea lecturii elevilor se realizează, de asemenea, prin organizarea unor discuții cu ei

despre cărțile citite. Aceste discuții au caracterul unui control al lecturii lor. Controlul sistematic al lecturii elevilor se face prin lecții periodice. La lecțiile de evaluare a lecturii în afara clasei se face analiza unei cărți citite, controlul caietelor de lectură sau se discută, de exemplu, câteva poezii ale unui anumit autor. Lecțiile de lectură se anunță din timp, pentru a se da elevilor posibilitatea să se pregătească.

Consultațiile – în forma lor de influențare, mai ales, – oferă un cadru adecvat pentru stabilirea unor relații apropiate între învățător și elev, pentru realizarea aceluia climat de încredere reciprocă, de simpatie și sinceră deschidere sufletească, față de care nu este posibil actul educațional autentic. Astfel, consultațiile implică, direct sau indirect, elevii cu preocupări creatoare. Ei doresc să afle opinia învățătorului despre încercările lor literare, dacă au sau nu talent. Consultații de acest gen nu se cer și nu se dau decât individual, la o anumită vîrstă, elevii cu asemenea preocupări ferindu-se de colegi. Învățătorul trebuie să dea dovadă de mult tact, răspunsurile sale venind sub formă de sugestii, impresii personale și nu sub formă de soluții categorice. Acest lucru este valabil și cînd el e solicitat să-și spună cuvîntul despre orientarea profesională a elevilor sau despre orientarea gustului lor estetic.

Din categoria activităților extrașcolare (Damșa, I., Drăgan, L., Iliescu, M.) am evidențiat:

Concursul- întrecere care se termină întotdeauna cu un clasament și cu acordarea unor diplome, premii celor mai buni dintre participanți. Este un examen pentru dobîndirea, în ordinea clasificării, a unor rezultate scontate, luptă între două sau mai multe persoane (state, organizații) care urmăresc același avantaj sau același rezultat. Poate fi tratat ca concurență, competiție. Concursul poate fi de mai multe tipuri (artistic, intelectual, creativitate), clasificat pe domenii de

activitate (cultură, învățămînt, sport, biologie, matematică, ecologie, etc.).

Olimpiada - competiție sportivă internațională cu caracter complex, care are loc o dată la patru ani (jocuri olimpice) sau concurs pe specialități, organizat anual pe plan local național și/sau internațional pentru elevi la diverse obiecte de învățămînt.

Competiția - luptă între două sau mai multe persoane sau state, organizații, care urmăresc același avantaj sau același rezultat tip concurs, concurență, întrecere sportivă. Poate fi reuniune, care constă din lupta pentru înțietate în una sau în mai multe probe sportive.

Festivalul - eveniment artistic național sau internațional, manifestare artistică (muzicală, teatrală etc.) cuprinzînd o serie de reprezentații și avînd caracter festiv, organizată periodic, unde se demonstrează realizările într-un domeniu artistic, cu program variat. În același timp poate fi ciclul de manifestări cultural-artistice cu program variat, ocazional sau periodic. Festivalul nu poartă obligatoriu caracter de concurs, concurență.

Festival-concurs - festival în cadrul căruia are loc și un concurs (din festival + concurs).

Pentru organizarea/desfășurarea unui concurs sînt stabilite următoarele etape și părți componente:

- Stabilirea denumirii concursului;
- Determinarea scopului, obiectivelor realizării concursului;
- Clasificarea tipului concursului;
- Stabilirea Grupului țintă (participanți);
- Stabilirea termenelor de realizare: înscriere; desfășurare.

- Regulamentul de desfășurare a concursului, în care este stabilit: modul de desfășurare; etapele de desfășurare; baremul de apreciere (evaluare).

- Desemnarea responsabililor pentru fiecare etapă de realizare a concursului (comitetul organizatoric, membrii juriului).

- Stabilirea locului de desfășurare.

- Stabilirea listei de materiale necesare, devizului de cheltuieli.

- Desfășurarea concursului propriu-zis.

- Notarea clasamentului, premiarea participanților.

- Monitorizarea rezultatelor concursului (afișare pe panou, informare verbală și/sau scrisă, plasare pe site, etc.).

Activitățile extracurriculare și extrașcolare generează relații de prietenie și ajutor reciproc, educă simțul responsabilității și statornicesc o atitudine justă față de colectiv și față de scopurile urmărite. Important este ca elevii să fie antrenați nu numai în desfășurarea unor asemenea activități, ci și în inițierea și organizarea lor. Valorificarea activităților extracurriculare și extrașcolare în practica educațională ar trebui să se producă sistematic și cu mai multă eficiență pentru dezvoltarea armonioasă a elevilor.

Activitățile extracurriculare și extrașcolare au caracter *periodic* sau *ocasional*. Periodic se desfășoară activitățile cercurilor de elevi, publicarea literară, gazeta de perete a școlii. Ocazionale sunt excursiile literare, manifestările artistice la sărbători și pe teme literare, jubilee, concursuri școlare etc. Manifestările artistice reprezintă un prilej de manifestare al elevilor. Astfel, prin poeziile recitate, cîntece, scenete etc. elevii dau dovadă că pot vorbi corect, nuanțat, expresiv, folosind o mimică, un ton cât mai natural. Ele constituie nu numai o acțiune formativă, ci și o acțiune de orientare școlară unde se scot în evidență talentele.

6.4 Metodologia activităților extracurriculare și extrașcolare

Activitățile extracurriculare/ extrașcolare cer o bună pregătire metodologică a învățătorilor. E necesar să se creeze o atmosferă deosebit de favorabilă instrucției și educației, să se ofere posibilitatea de completare și de aprofundare a cunoștințelor și abilităților obținute la lecții, să favorizeze condiții de formare a personalității în spiritul culturii naționale. E necesar să se îmbine în mod util și plăcut timpul în afara orarului școlar al elevilor, să se îmbine armonios odihna activă cu certitudinea utilității organizării plăcute a timpului liber într-un mediu sărbătoreț sau firesc – obiective preconizate de Legea Învățământului în Republica Moldova.

Pentru organizarea activităților extracurriculare, literatura de specialitate recomandă pentru fiecare formă de organizare **o metodologie specifică**.

De exemplu – *excursiile*. Aceste activități se organizează în funcție de conținutul lecțiilor. Pentru ca orice excursie să reușească, e necesar de elaborat un plan de lucru care să cuprindă:

A.1. Obiectivele excursiei.

2. Pregătirea excursiei (organizatorică și de studiu).

B. 1. Drumul pînă la obiectivul excursiei.

a. Locul și momentul plecării.

b. Starea sufletească la plecare.

c. Mijloace de deplasare.

d. Momente de reținut de pe parcurs.

e. Sosirea și primele impresii.

2. Vizitarea obiectivului excursiei.

a. Descrierea obiectivului.

b. Problemele literare în discuție, pe care le-a suscit vizitarea obiectivului.

c. Considerații asupra importanței datelor căpătate în timpul excursiei, pentru adâncirea unor probleme literare – vizate prin excursie.

d. Oameni, locuri și întâmplări de neuitat.

3. Întoarcerea.

C. 1. Bilanțul cunoștințelor și al impresiilor.

2. Măsuri pentru valorificarea lor.

Pentru pregătirea *victorinei* se formează din timp comitetul organizatoric compus din 4-5 elevi, care stabilește obiectivele și tematică victorinei; alcătuiește întrebările și distribuie punctajul după gradul de complexitate al victorinei, pentru orice răspuns corect. Întrebările se păstrează în taină pînă la începutul competiției. Comitetul organizatoric numește unul sau doi prezentatori, care vor anunța întrebările; alege juriul, care va aprecia răspunsurile și va totaliza punctajul; asigură dotarea cu materiale a victorinei (cărți, ilustrate, fișe, hîrtie, creioane, diafilme etc.); anunță tematica, timpul și locul unde se va desfășura victorina. Pentru a intriga elevii, în anunț este dat subiectul și 2-3 întrebări mai dificile. În unele cazuri poate fi indicată bibliografia. În timpul victorinei juriul și prezentatorii stau în fața sălii. Se anunță începerea victorinei, se dau îndrumările necesare și se prezintă membrii juriului. Prezentatorii citesc pe rînd întrebările, indicînd, concomitent, timpul oferit pentru răspuns. Se acordă maximul de puncte elevului care a dat primul răspuns complet. Sunt notate cu puncte și răspunsurile parțiale.

Pentru înviorarea victorinei se utilizează și alt probe în afară de întrebări, păstrîndu-se în același timp elementul competitiv. De exemplu: ilustrarea cît mai rapidă și mai reușită a unui fragment dintr-un text literar; recunoașterea personajelor din opere literare.

Toți doritorii au dreptul să participe la victorină. Timpul oferit pentru răspunsurile la întrebări este

reglementat în funcție de gradul de dificultate al întrebărilor. Juriul stabilește scara de evaluare, de exemplu, de la 1 la 10 puncte. Câștigă persoana sau echipa care acumulat punctajul maxim. Învățătorul are voie să se implice în cazul când membrii juriului apreciază subiectiv elevii.

Șezătorile organizate ca activitate extradidactică au o deosebită valoare, dictată de:

- conținutul educativ;
- materialul ilustrat;
- calitatea artistică a materialului prezentat;
- organizarea și antrenarea elevilor.

Dirijarea cu iscusință a șezătorilor sporește valoarea formativ-educativă a acestora, cu atât mai mult cu cât:

- șezătorile dedicate unor evenimente din viața poporului sau a elevilor pot trezi sentimente patriotice profunde;

- șezătorile dedicate unui anotimp (de exemplu, șezătoarea *La cules roadă*, *Secerișul* etc.) constituie un prilej de evocare a frumuseților naturii, a bogăției roadelor etc.;

- dau posibilitatea verificării și consolidării materialului însușit anterior (cîntece, poezii, dansuri);

- îi obișnuiesc pe elevi să apară în public recitînd, dansînd, cîntînd și în felul acesta să-și învingă timiditatea;

- au o puternică influență asupra colectivului de elevi, consolidînd relațiile de prietenie, de ajutorare reciprocă etc.

Șezătorile pot fi organizate în sala de clasă cu/sau fără amenajări deosebite sau costumație, cum ar fi în cazul serbărilor.

În funcție de scopul urmărit și de modul de organizare, s-au conturat următoarele tipuri de șezători:

a) *șezători curente* – de cele mai multe ori organizate fără repetiții prealabile, avînd un caracter spontan. Elevii participă liber, își aleg singuri ceea ce doresc să facă; să

recite, să cînte, să povestească etc., programul constituindu-se pe loc;

b) *șezători cu caracter festiv*: ele se axează pe o temă anumită, de exemplu: Ziua Internațională a Femeii, Ziua Internațională a Copilului sau se organizează cu prilejul unor evenimente din viața copiilor (sosirea unor oaspeți, omagiere copiilor care își aniversează ziua de naștere etc.).

Din punctul de vedere al modului de organizare, șezătorile se pot desfășura:

- a) cu elevi dintr-o singură clasă;
- b) cu elevi din clase paralele;
- c) cu elevi și invitați (părinți, scriitori etc.).

Principalele aspecte de ordin metodic, de care trebuie să țină seama învățătorul, sunt:

•alegerea programului unei șezători, stabilirea ordinii de desfășurare și alegerea elevilor care vor susține programul. În acest sens se va lua în calcul caracterul șezătorii:

- dacă sunt șezători curente, programul se realizează în funcție de preferințele elevilor;
- dacă șezătorile au caracter festiv, programul se va alcătui în baza unui criteriu tematic.

Cerințele față de alcătuirea programului vizează:

a) asigurarea unei înalte calități educative;

b) cunoașterea de către elevi a materialului ce urmează a fi utilizat în cadrul activității instructiv-educative desfășurate anterior. De obicei, nu se organizează repetiții speciale pentru a nu obosi elevii; excepție fac șezătorile festive unde se pot organiza repetiții cu grupuri restrânse de elevi;

•asigurarea condițiilor corespunzătoare desfășurării șezătorilor depinde de caracterul șezătorii și de numărul participanților. Învățătorul va antrena elevii în amenajarea sălii de clasă sau a sălii de festivități unde se va desfășura

șezătoarea; acolo unde condițiile permit, poate fi folosită o altă sală.

Învățătorul va pregăti materialul necesar și numai după aceea va permite accesul elevilor în sală. Se pot utiliza diverse modalități de prezentare a programului:

- de către învățător;
- de către un elev dinainte ales;
- de fiecare elev care își execută numărul de program;
- fără prezentare;

•alternarea numerelor din program este un aspect important, de care trebuie să țină seama învățătorul, în scopul menținerii interesului elevilor și al asigurării unei atmosfere adecvate întregii activități. Astfel, după una-două poezii, vor urma cântece, ghicitori, dansuri, iar la sfârșit, un spectacol de teatru de păpuși etc. Este bine ca numerele executate individual să se îmbine cu cele executate de grupuri mici sau de întreaga clasă.

Principalele preocupări ale învățătorului în timpul desfășurării unei șezători sunt: animarea elevilor, menținerea atmosferei de destindere, realizarea satisfacției pentru toți elevii (atât interpreți, cât și spectatori).

Învățătorul animează sarcinile regizorului, ale interpretului și ale spectatorului. Pe măsură ce elevii dobîndesc o anumită experiență, sarcinile își ută accentul de pe un aspect pe altul. Regia șezătorilor ține de competența învățătorului, iar participarea acestuia poate fi directă sau indirectă (poate interpreta un număr surpriză, de obicei, la încheierea șezătorii).

Organizarea *serilor literare* comportă 2 etape organizatorice: *pregătirea și popularizarea*, apoi *organizarea desfășurării* serii literare. Pregătirea și popularizarea serii literare cuprind următoarele activități:

a. Se alege colectivul de elevi și se repartizează sarcinile.

b. În colaborare cu cercul literar se pregătește un panou cronologic cu date importante din viața scriitorului.

c. Se organizează o expoziție de cărți, periodice, albume, fotografii, reproduceri etc., referitoare la viața scriitorului și despre opera lui.

d. Cu aproape două luni înainte, seara literară este popularizată printr-un afiș, în care se anunță tema.

Serile literare se desfășoară astfel:

a. Cuvîntul de deschidere a învățătorului.

b. Referatul.

c. Discuții.

d. Program artistic.

e. Scurt cuvînt de încheiere.

E de dorit ca această acțiune culturală să aibă loc în sala de festivități, ca să poată participa la ea mai mulți elevi. Se pregătește un decor adecvat temei seratei literare.

Masa rotundă. Este o specie publicistică prin care se transmit informații prin intermediul unui dialog între reporter și mai multe persoane.

Recomandări

Realizarea unei mese rotunde presupune: stabilirea temei; alegerea persoanelor competente în tema stabilită; un reporter cu calități speciale: să fie spontan, să stăpînească tehnica specifică acestei modalități publicistice (să vorbească puțin, dar eficient, să intervină în momentele-cheie, pentru a orienta discuțiile pe domeniul vizat de temă, să înlătore divagațiile); înregistrarea fidelă a discuțiilor; redactarea vie a convorbirilor (cu o parte introductivă, în care se dau cîteva date informative privind: locul, timpul, evenimentul care prilejuiește masa rotundă; relatarea intervențiilor celor intervievați; concluzia, formulată de autorul mesei rotunde);

Caracteristici:

a. Textul are toate trăsăturile care caracterizează *interviul*; informează despre ceva anume; informațiile sunt date prin intermediul unei *convorbiri* (dialog) etc.

b. Se distanțează de *interviul propriu-zis*, prin aceea că reporterul solicită *mai multe persoane să răspundă* la întrebările sale.

c. Prin aceasta dialogul devine *mai antrenant*, căpătînd aspectul unei *dezbatere*, în care participanții se completează reciproc sau se distanțează, pînă la emiterea unor puncte de vedere opuse.

d. Convorbirea se desfășoară în jurul unei mese, de unde și precizarea din subtitlu, de *masă rotundă*.

Organizarea *serbărilor școlare* vizează cîteva etape:

Etapa întâi presupune *alegerea temei* viitoarei serbări și determinarea obiectivului de bază. E bine ca la alegerea temei să fie implicați și elevii. În acest scop se organizează diverse convorbiri cu ei, pentru a trezi curiozitatea și a-i pregăti pentru evenimentul festiv. Implicarea elevilor în pregătirea serbării constă în faptul că fiecare dintre ei trebuie să fie responsabil de anumite acțiuni în timpul serbării.

Etapa a doua prevede *concretizarea funcțiilor* fiecărui elev, repartizarea poeziilor, rolurilor ce urmează a fi interpretate.

Etapa a treia include pregătirea recuzitei pentru serbare: confecționarea costumelor, împodobirea sălii, scrierea invitațiilor etc.

De obicei, serbările au un caracter de masă, în care fiecare elev trebuie să se simtă important. Rolul învățătorului este de a-i atrage în activitate și pe copiii timizi, dificili, retrași. Cooperarea între copii la pregătirea serbării previne situațiile de conflict, consolidează relațiile de prietenie dintre ei. În cadrul pregătirilor, învățătorul, pentru a-i încuraja, a-i stimula pe elevi, organizează

competiții: pentru cea mai frumoasă declamare; pentru cea mai interesantă sugestie etc.

După ce se colectează cea mai mare parte din materiale, urmează *etapa a patra*, de întocmire a scenariului. Acesta reflectă cu lux de amănunte conținutul: poezii, cântece, scenete, victorine, precum și modalitățile de activizare a participanților – concursuri, jocuri, surprize. După ce este schițată linia de subiect, se prezintă consecutivitatea activităților din cadrul serbării și numele elevilor care le vor realiza.

Alegem mai întâi prezentatorii (elevi cu memoria dezvoltată, cu dicție bună, cu vocea plăcută și rezonantă), apoi interpreții rolurilor care necesită costumații specifice (elevi care pot să-și procure costume, care sunt potriviți rolurilor), elevii care vor dansa cu sau fără costume specifice (elevi cu deprinderi de mișcare ritmică, cu staturi apropiate), elevii interpreți ai rolurilor din scenete (elevi cu dicție bună, cu aptitudini artistice pentru teatru, comici etc.), soliștii cântecelor din program (elevi cu aptitudini muzicale interpretative, cu aptitudini instrumentale) și apoi repartizăm celelalte roluri de recitatori sau figuranți în diferite momente ale scenariului ținând seama de potențialul artistic al elevilor, de personalitatea lor în formare.

Momentele muzicale constituie etapa a cincia. O atenție deosebită trebuie să acordăm momentelor muzicale din serbare deoarece ele sunt acele numere din program care dau frumusețe unei serbări, care animă sufletele, atît ale copiilor, cît și pe cele ale spectatorilor, care dau un aer de sărbătoare serbării. De aceea, în scenariul unei serbări trebuie incluse cântece pentru cor, grupuri vocale și soliști, dar și piese instrumentale pentru miniorchestre sau chiar înregistrări instrumentale pentru dansuri.

Alegerea acestora nu este întâmplătoare. În funcție de deprinderile muzicale ale elevilor (melodice, ritmice,

interpretative), de vîrsta lor și de aptitudinile vocal-instrumentale ale unor elevi, alegem acele cîntece pe care știm că le pot interpreta. Nu trebuie să ne propunem mai mult decît pot elevii, dar nici mai puțin. Este chiar necesar să probăm unele piese pentru a vedea cum sunt primite de copii, cît de accesibile sunt ele vîrtsei și calităților muzicale ale copiilor. Uneori, copiii ne surprind prin dorința de a se autodepăși atunci cînd le place ceea ce fac, cînd le place un anumit cîntec.

Cîntecele alese pentru programul serbării trebuie să fie: atractive, să se preteze la modalități de interpretare polifonică, să poată fi însoțite de mișcări ritmice, să fie adaptate la calitățile vocale ale copiilor, să se potrivească prin textul literar cu tema serbării etc.

Cîntecele unei serbări pot fi interpretate atît de cor, cît și de grupuri mai mici de copii sau de soliști cu acompaniament instrumental. Varietatea interpretării cîntecelor elimină monotonia din program, aduce în scenă atît talentul unor copii de a interpreta vocal sau instrumental, în cor sau ca soliști o piesă muzicală, cît și bucuria de a demonstra că poți fi bun artist chiar și atunci cînd ești un simplu copil pe o scenă oarecare.

Cîntecele accesibile corurilor de elevi sunt variate, atît din punct de vedere al tematicii, cît și al structurilor ritmice – melodice: cîntece populare, cu conținut bogat și concis exprimat; melodii sugestive pentru zonele folclorice ale țării; cîntece despre copilărie, antrenante și pline de avînt; cîntece despre trecutul istoric al țării; cîntece de leagăn; cîntece vesele despre natură; cîntece despre oameni și activitățile lor; cîntece cu teme religioase, colinde.

Prin forța textului și a melodiei, cîntecele exercită o influență educativă profundă și variată: nuanțează afectivitatea, dezvoltă trăsături pozitive de caracter,

îmbogățește cunoștințele elevilor despre domenii diverse etc.

Dăruindu-se cântecului, interpretându-l artistic, elevii sunt nemijlocit potențialul emotiv al melodiei: mimica lor, inflexiunile vocii o mărturisesc.

Momentele muzicale ale unei serbări se inserează în program conform scenariului, avînd în vedere conținutul tematic al cântecului care trebuie să fie în concordanță cu numărul anterior din program. Nu trebuie să prezentăm orice cântec în orice moment al serbării. Ruptura liniei tematice a scenariului printr-un cântec nepotrivit poate duce la nedumerire, la confuzii asupra ideii centrale a scenariului. „Cântecul potrivit, la locul și timpul potrivit” s-ar putea spune, parafrazînd cunoscuta zicală.

Formațiile instrumentale de elevi pot susține recitaluri în timpul serbării sau la sfîrșitul ei. Este foarte important pentru copiii instrumentiști să-și dovedească abilitățile instrumentale pe scenă, în fața părinților și a celor care au investit încredere în capacitățile lor de a cînta la un instrument muzical, oricît de simplu ar fi acela.

Cei care folosesc instrumente muzicale își vor da seama de importanța pe care o are acompaniamentul în derularea unor activități muzicale. Vor ști să aprecieze valoarea lor estetică într-o interpretare, fie ca acompaniament al cîntării vocale, fie ca ansamblu instrumental,

Repetițiile. Repetițiile încep după ce fiecare elev a primit rolul care i-a fost atribuit. Se începe prin a citi rolurile punînd accent pe o dicție clară, corectă, chiar exagerată și cu voce tare pentru ca astfel elevii vor învăța atît modul de interpretare aversurilor sau rolurilor din scenete cît și ordinea intrării în program.

Separat se va lucra cu formațiile corale, cu soliștii sau cu formațiile de dansuri. Repetițiile corului încep prin

învățarea și interpretarea cîntecelor noi și, apoi, cu repetarea celor deja știute din activitățile anterioare sau din lecțiile de educație muzicală. După ce elevii cunosc foarte bine liniile melodice ale cîntecelor se poate trece la modalități de interpretare cît mai atractive, modalități de interpretare polifonică, ceea ce aduce un plus de farmec melodiilor și care sunt deosebit de atractive pentru elevi, dar și pentru spectatori.

După ce fiecare elev știe bine ce trebuie să spună sau să facă în program, se trece la repetițiile pe scenă sau în localul destinat desfășurării serbării. Elevii trebuie familiarizați cu spațiul scenei și al sălii de spectacol pentru ca, în timpul serbării, nimic să nu le distragă atenția.

Fiecare repetiție trebuie să se axeze pe detalii, pe mișcare scenică, pe poziția fiecărui elev pe scenă în timpul sau în afara rolului. Nu trebuie să ne fie indiferent cum stau elevii în fața microfonului, cum se deplasează la locul sau de la locul în care au avut de spus ceva, nu trebuie să neglijăm aspectul general al copiilor pe scenă sau în clipele de repaus (corul, de exemplu, în timpul pauzelor dintre cîntece, fiind prezent pe scenă, trebuie să păstreze aceeași atitudine de interpreți, chiar dacă sunt așezați pe scări, bănci etc.). Este important ca cel care conduce serbarea să fie atent la toate detaliile pentru a nu avea surprize în timpul spectacolului.

Trebuie să familiarizăm copiii cu starea de detașare de tot ceea ce se află în jurul lor atunci cînd interpretează un rol. Din practică știu că elevii, atunci cînd sunt pe scenă, comunică prin gesturi cu părinții din sală, uită pentru ce anume se află acolo și adoptă atitudini specifice vârstei: neatenția, jocul chiar și cu șireturile de la pantofi, dialogul cu colegul de alături etc. Toate acestea pot conduce la eșecul unei serbări, la lipsa de profesionalism din partea organizatorului și, mai mult, la crearea unor false atitudini

estetice, artistice, a unor greșite percepții despre lumea spectacolului artistic.

Atitudinea artistică. Este deosebit de important să formăm la elevi acea atitudine artistică menită să conducă la formarea unor gusturi estetice cu privire la artă și reprezentarea pe scenă.

Atitudinea artistică începe cu implicarea în scenariul serbării (acceptul unui rol, repetarea lui și corectarea greșelilor cu convingere, colaborarea cu îndrumătorii etc.), se continuă cu poziția și prestația pe scenă, terminându-se cu aspectul estetic exterior al fiecărui elev. Costumația sau simpla vestimentație a elevilor trebuie să fie de bun gust, adecvată conținutului serbării, o ținută de scenă pe care nu trebuie să o piardă din vedere niciun organizator.

Ținuta induce comportamentul. De aceea nu trebuie să uităm acest aspect atunci când pregătim o serbare. Chiar dacă nu toți elevii sunt din familii cu situații materiale bune, toți trebuie să fie curați, aranjați, încălțați cu pantofi (atenție la încălțăminte: unii părinți nu știu că la un costum de haine nu trebuie să porți încălțăminte sport!).

Atitudinea estetic-artistică a elevilor se formează prin aceste spectacole, astfel ei învață să aprecieze spectacole la care sunt simpli spectatori, formându-și gustul estetic prin arta scenei: muzică, poezie, teatru, dans.

Cadrul desfășurării serbării. Orice serbare școlară trebuie să se desfășoare pe o scenă, într-o sală de spectacol. În acest caz, sala și scena trebuie decorate conform genericului serbării, ocaziei respective (decorațiuni specifice Crăciunului: litere, desene, caiete pentru serbarea abecedarului; baloane, flori, desene pentru serbarea zilei copilului etc.).

Scena este spațiul desfășurării serbării, este acel spațiu pe care copiii îl folosesc pe parcursul programului pentru interpretarea rolurilor. Acest spațiu trebuie foarte

bine delimitat și cunoscut de elevi, însemnat cu semne distincte pentru formațiile de dans, decorat și aranjat conform scenetelor din program.

Sala de spectacol și scena trebuie prevăzute cu instalații de amplificare pentru sunet. Reușita unui spectacol stă și în sunet. Dacă sala nu este prevăzută cu stații de amplificare, organizatorul este nevoit să împrumute acest echipament. Vocile elevilor nu pot acoperi nici jumătate de sală. Astfel părinții nu vor putea audia nimic din ceea ce li s-a pregătit.

De asemenea, este nevoie de instrumente muzicale pentru acompaniament. Aranjarea lor pe scenă sau lângă scenă este importantă deoarece ele trebuie să fie auzite de elevi de pe scenă, dar și de spectatori.

Dacă nu dispunem de o sală de spectacol, serbarea poate avea loc într-o sală de clasă, pe un culoar mai larg, în sala de sport sau în curtea școlii (în anotimpuri calde). Indiferent de spațiul în care se desfășoară, preocuparea pentru amenajarea spațiului de scenă și pentru sonoritate este deosebit de importantă.

Fiecare spectator trebuie să vadă și să audă ceea ce copiii lor au de spus pe scenă. Chiar dacă părinții se mulțumesc doar să-i vadă acolo sus, pe scenă, este de datoria noastră să le demonstrăm că elevii pot realiza și mai mult, că pot deveni, pentru una-două ore artiști adevărați, indiferent de performanțele artistice ale fiecăruia.

6.5 Cerințele proiectării și evaluării activităților extracurriculare și extrașcolare

Planificarea corectă este una dintre premisele eficienței sistemului de muncă educativă în afara orelor de curs. Un plan bine organizat trasează atât perspectiva generală, cât și căile concrete de realizare a diferitelor activități educative, bazate pe diverse surse și factori de influențare educativă

asupra personalității elevului. Activitățile extracurriculare și extrașcolare, ca și cele didactice, se proiectează în timp. Organizarea și desfășurarea activităților extracurriculare și extrașcolare respectă anumite condiții: sunt subordonate procesului de învățământ care se desfășoară în clasă; se evită supraîncărcarea elevilor; se desfășoară în colectiv, fiind create și organizate pe principiul liberului consimțământ; la antrenarea elevilor trebuie să se țină seama de particularitățile de vârstă și interesele elevilor, precum și de posibilitățile de realizare pe care le au, fără să fie reținuți de la ore sau pregătirea lecțiilor. Toate activitățile extracurriculare și extrașcolare se planifică la început de an școlar [10,26,16].

Procesul de planificare trebuie să prevadă diverse situații cu caracter educativ și impactul lor asupra elevilor și, deci, trebuie să îmbine o acțiune concretă cu alternative, deoarece numai în acest fel procesul de planificare va fi creator. Planificarea corectă trebuie să aibă obiective bine conturate, care asigură succesul muncii educative, evitând greșelile și fenomenele negative, cum ar fi activitățile cu caracter întâmplător ce ar genera egoismul, indiferența.

Planul de perspectivă al muncii educative în cadrul școlii (liceului) pentru un an de studii. El nu poate să detalieze etapele, formele, metodele de educație și acțiunile concrete preconizate. Activitățile extracurriculare se caracterizează printr-un mare dinamism, iar planul anual nu poate să prevadă și să reflecte schimbările ce pot avea loc în procesul educativ. De aceea apare necesitatea planificării muncii educative pe o perioadă relativ scurtă. Învățătorul își întocmește planul activităților educative pe un semestru sau pe o lună, fără a respecta anumite forme de reglementare.

Componente, surse de informații, tematică, pași în elaborarea proiectării activităților extracurriculare

De obicei, planul este alcătuit din trei componente:

Tematica activităților educative	Forme de realizare	Data desfășurării
----------------------------------	--------------------	-------------------

Drept *surse de informații* servesc: schimbările din societate; sărbătorile laice și cele religioase; obiceiuri și tradițiile; datele legate de viața și activitatea scriitorilor, oamenilor iluștri; evenimentele istorice, jubileele etc.

Planul/programul educativ trebuie să corespundă anumitor cerințe: să asigure legătura cu viața și realitatea; să aibă un caracter variat și dezvoltat; să prevadă caracterul rațional al formelor de lucru; să abordeze holistic personalitatea elevului; caracterul concret al subiectelor; volumul rațional și repartizarea judicioasă a acțiunilor educative; să presupună cooperarea cu familia, societatea, mass-media.

Tematica activităților extracurriculare este foarte variată. Ea poate reflecta: viața școlară, viața social-culturală, creația literar-folclorică, datele calendaristice etc. Data desfășurării activităților extracurriculare rămâne la discreția învățătorilor, iar durata desfășurării lor trebuie să corespundă normelor psihopedagogice. Durata activităților depinde de forma și metodele utilizate, dar și de vârsta elevilor, precum și de timpul desfășurării acestora (vezi schița de proiect/scenariu pentru activitățile extracurriculare la unitatea 2).

Pentru a obține o eficiență maximă a unei proiectări educative, literatura de specialitate recomandă să se structureze activitatea în mod eșalonat după următorii pași:

Precizarea obiectivelor specifice și operaționale: stabilirea motivului care vă determină să realizați activitatea educativă respectivă – în ce măsură ea le este necesară elevilor în etapa dată; identificarea la ce trebuie să știe și/sau să facă elevii la sfârșitul activității educative în cauză; compararea a ceea ce vă propuneți să realizați cu obiectivele

fundamentale ale școlii, cu obiectivele specifice ale clasei, precizînd rezultatele minime așteptate; estimarea timpului în care obiectivele ar fi realizabile.

Analizarea resurselor disponibile și posibile: alegerea conținutului activității; investigarea caracteristicilor elevilor, mai ales nivelul lor comportamental, abilitățile, capacitățile, motivația lor; analizarea condițiilor materiale pe care le puteți integra în actul educativ pentru a-l sprijini și a-l eficientiza (sală de clasă, bibliotecă, atelier, sală de sport, spațiul din afara școlii, televizor, casetofon, cărți, scheme, tablouri etc.)

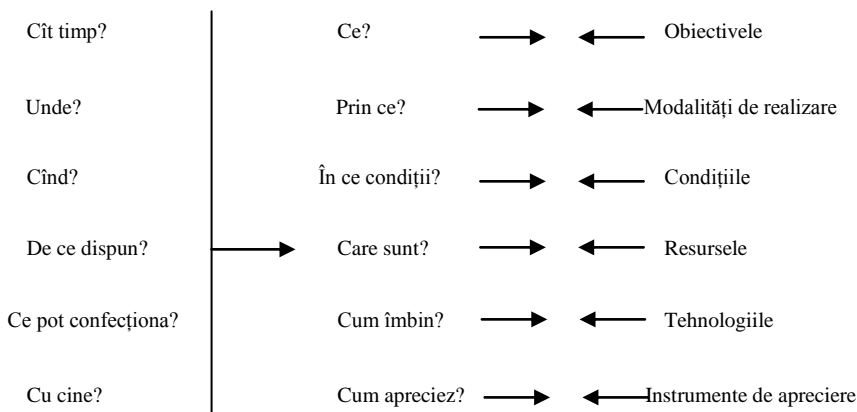
Elaborarea strategiilor educative, menite să asigure atingerea obiectivelor unde cadrul didactic va: alege forma de activitate, a modurilor de organizare, a metodelor și procedeele de influență educativă; selecta materialele-suport necesare, le va confecționa (după caz); îmbina optim conținuturile, metodele și mijloacele, precum își va imagina unele situații educative adecvate, care ar asigura atingerea unui nivel cât mai înalt al realizării obiectivelor propuse, împreună cu majoritatea elevilor; proiecta unele activități practice aplicative și le va integra în strategia generală.

Elaborarea mecanismelor de evaluare a activității educative (descrierea și anexarea lor la proiect), ceea ce înseamnă stabilirea formelor, a metodelor și instrumentelor prin care este posibil să constatați, în colaborare cu elevii, dacă scopurile didactice propuse au fost atinse și în ce măsură.

Alegerea unui anumit suport bibliografic de lucru respectiv, pentru elevi și pentru educatorul – manager al clasei.

Elaborarea proiectului educativ și scrierea în caietul pentru proiecte educative (sau pe fișe).

Proiectul unei activități educative se constituie ca o serie de răspunsuri la o suită de întrebări formulate într-o succesiune logică, precum urmează:

(după Adina Andrei)

6.6 Modalități de evaluare a activităților extracurriculare

Literatura de specialitate indică diverse modalități de evaluare a activităților extracurriculare și extrașcolare, la nivel de organizare și desfășurare și la nivel de pregătire și implicare a elevilor în aceste tipuri de activități. Pentru organizarea concursurilor, festivalurilor, competițiilor sunt elaborate Regulamente de desfășurare a acestora, în care sunt indicați itemi, baremul de apreciere a concursului, precum și sistemul de totalizare/clasament final. Sînt propuse Baremuri-tip de apreciere a concursurilor școlare expuse detaliat în V etape. Iar pentru monitorizarea rezultatelor activității diriginților de clasă (a colectivelor de clasă) într-o instituție de învățămînt preuniversitar, precum și a evidenței conducătorilor de cerc, club, studiu în școală, centru de creație a copiilor, etc., este bine de implementat un sistem unic de apreciere/notare, astfel încît la sfîrșit de lună, semestru, an de studiu să se formeze un clasament motivat și bine argumentat, fiind expus de noi printr-o taxonomie a

activităților formativ-educative socio-culturale, cultural-artistice, desfășurate de către diriginte, cadru didactic profil estetic, conducător de cerc, club, studiu.

I. Barem de apreciere a concursului de postere:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

Semnătura _____

Liceu/școală, Coordonator adult	Pașaportizare corectă (indicații autor, clasă, liceu/școală)	Unitatea compoziției, încadrarea în subiect	Nota personală, originalitate, creativitate	Cantitatea și calitatea informațiilor furnizate	Claritatea exprimării, puterea sugestivă a textului	Total puncte
	0-3 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	3-5 puncte	Se sumează

II. Barem de apreciere în cadrul concursului desenele copiilor:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

Semnătura _____

Liceu / școală, Coordonator adult	Pașaportizar e (indicații autor, clasă, liceu/școală)	Compunerea spațiului plastic (încadrarea în pagină)	Unitatea compoziției, încadrarea în subiect	Nota personală, originalitate, creativitate	Rezolvarea problemei de culoare enuțată	Raportul între elemente, proporții	Total puncte
	0-3 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	0-10 puncte	0-5 puncte	0-5 puncte	Se sumează

III. Barem de apreciere concursului extrașcolar cu caracter artistic, teatralizat:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

semnătura _____

Liceul / școală, Coordonator adult	Măiestrie interpretativă			Coloana sonoră	Scenografie		Creativitate, originalitate	Conținut tematic	Total puncte
	Mișcarea scenică, coregraf.	Artistism, măiestrie actoricească	Arta vorbirii		recuzită	Costum			
	1-10	1-10	1-10		1-5	1-5			

IV. Barem de apreciere în cadrul concursului de teatru școlar:

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

semnătura _____

Liceul / școală, Coordonator adult	Măiestrie interpretativă					Scenografie		Coloana sonoră	Total puncte
	Mișcarea scenică	măiestrie actoricească	Arta vorbirii	Veridicitatea interpretării persoanelor	Originalitatea interpretării	Recuzită	Costumație		
	1-10	1-10	1-10	1-10	1-10	1-5	1-5		

V. Barem de apreciere în cadrul concursului de eseuri

Subiectul concursului _____

Locul, data desfășurării _____

Numele, prenumele membrului juriului _____

semnătura _____

Liceul / școală Coordonator adult Autor/elev	Tematica abordată		Originalitatea și contribu-	Structura textului			Tehno-redactare: așezarea în	Total puncte
	Impactul	valoarea		Coerenta	Adecvarea	Respecta		

	lucrării și al ideilor prezentate	educativă a lucrării	ția personală a autorului	în prezentare a ideilor	conținutului la stilul promovat de acesta	rea temeii prezentate	pagină, folosirea diacriticeilor, folosirea corectă a regulilor limbii	
	20	20	30	10	10	10	15	Se sunează

Taxonomia activităților formativ-educative socio-culturale, cultural-artistice, desfășurate de către diriginte, cadru didactic profil estetic, conducător de cerc, club, studiu

Tipul activității	Calificative	Liceu	Sector	Municipiu	Republică	Internationale	Sanțiuni
Seminare	<ul style="list-style-type: none"> Participare la organizare/desfășurare Asistare 	30 puncte 5 puncte	35 puncte	40 puncte	50 puncte	100 50	Minus 10 puncte neprezentare (instituție)
Ore demonstrative	<ul style="list-style-type: none"> Participare la organizare/desfășurare Asistare 	20 puncte 5 puncte	25 puncte	30 puncte	40 puncte	100 50	Minus 10 puncte neprezentare (în instituție)
Concursuri, olimpiade, expoziții, competiții:	<ul style="list-style-type: none"> Participare Mențiune Locul III Locul II Locul I Premiul Mare 	5 puncte 7 puncte 10 puncte 15 puncte 20 puncte 25 puncte	10 puncte 25 puncte 30 puncte 35 puncte 40 puncte 50 puncte	15 puncte 25 puncte 35 puncte 50 puncte 60 puncte 75 puncte	20 puncte 25 puncte 30 puncte 50 puncte 80 puncte 100 puncte		Minus 25 puncte neprezentare (la nivel de liceu)

Notă: În cazul în care nu este prevăzut Premiul Mare, se acordă punctajul maximal pentru locul I

Tipul activității	Nivelul încadrării	Punctaj acordat	Punctaj sancționat
Organizarea, ghidarea și monitorizarea	<ul style="list-style-type: none"> Asistare 	5 puncte/ activitate 10 puncte/	Minus 10 puncte din

Tipul activității	Nivelul încadrării	Punctaj acordat	Punctaj sancționat
desfășurării timpului liber al elevilor: Program de divertisment	<ul style="list-style-type: none"> • Participare • Organizare și participare 	activitate 20 puncte/ activitate	punctajul total al clasei
Drumeții, excursii tematice	<ul style="list-style-type: none"> • Excursii localitate/municipiu • Excursii naționale (republică) • Excursii peste hotare 	5 puncte 10 puncte 20 puncte	Minus 35 puncte anual
Acțiuni sociale de voluntariat, de caritate	<ul style="list-style-type: none"> • Participare • Organizare și participare • Inițiere, organizare și participare 	10 puncte/ activitate 20 puncte/ activitate 30 puncte/ activitate	Minus 10 puncte/activitate
Tok show-uri, workshop-uri, mesele rotunde, întâlniri cu personalități, etc.	<ul style="list-style-type: none"> • Participare • Organizare, desfășurare, participare 	10 puncte/ activitate/ colectiv clasă 30 puncte/ activitate / colectiv clasă	Minus 30 puncte
Amenajarea estetică și menținerea acesteia în sălile instituției și aria periferică	<ul style="list-style-type: none"> • Clasă • Hol, sala festivă, aria periferică, altele 	10 puncte/ colectiv clasă 20 puncte/ colectiv clasă	Minus 10 puncte Minus 20 puncte
Încadrarea elevilor în activitățile extrașcolare – cerc, club, studiu	<ul style="list-style-type: none"> • Liceu, școală • Centre de creație, cluburi, școli alternative 	10 puncte / elev (fiecare cerc) 5 puncte/ elev anual	Minus 5 puncte /elev anual
Încadrarea elevilor în consiliile școlare, comitetele organizatorice ale școlii	<ul style="list-style-type: none"> • Comitetul clasei • Consilii, comitete școlare 	5 puncte/ elev 20 puncte/ elev/lunar	Minus 5 puncte/elev/ anual Minus 20 puncte/elev/lunar
Promovarea imaginii instituției în mass media (interviu, articol, emisiune, etc.)	<ul style="list-style-type: none"> • Instituțională (liceu) • Municipale/republicane • Internaționale 	10 puncte/ unitate 25 puncte/ unitate 50 puncte/ unitate	Minus 10 puncte/ lunar
Parteneriat cultural, schimb de experiență	<ul style="list-style-type: none"> • Liceal • Municipal 	20 puncte/ proiect 30 puncte/ proiect	

Tipul activității	Nivelul încadrării	Punctaj acordat	Punctaj sancționat
activitate în cooperare cu alte colective, instituții	<ul style="list-style-type: none"> • Republican • Internațional 	realizat 50 puncte/ proiect realizat 100 puncte/ proiect realizat	
Stimularea ideilor inovative, creative	<ul style="list-style-type: none"> • Nivel teoretic • Lansare/realizare, nivel practic 	5 puncte/ unitate 25 puncte/ unitate	

Activitate practică

1. Pornind de la informațiile pe care le dețineți și de la experiența de care dispuneți cu privire la tipologia și specificul activităților extraclasă și extrașcoală, din itinerarul de activități expuse mai jos indicați cele care se referă la categoria de activități extracurriculare.

Concurs, olimpiadă, competiție, festival, lecție, lecție de dirigenție, serbare, concert, șetătoare, cerc literar, consultație, matineu, victorină.

2. Întocmiți o listă a factorilor ce determină blocajele și disfuncțiile în procesul de realizare a formelor de activități extracurriculare enumerate în continuare:

- a) Lipsa de materiale necesare.
- b) Pasivitate din partea administrației școlii
- c) Incapacitatea cadrelor didactice de a elabora obiective de evaluare a elevilor la aceste activități
- d) Lipsa regulamentelor de funcționare a cercurilor școlare.
- e) Continuări.....

3. Alegeți câteva direcții de acțiune care ar putea ameliora situația în cauză.

4. Reflectați la modul în care vă veți implica în procesul de evaluare a propriilor activități extracurriculare realizate în clasele primare, răspunzând la următoarele întrebări:

- Credeți că sînteți destul de bine informat asupra metodologiei evaluării și autoevaluării activităților extracurriculare/extrașcolare?

- Știți cu ce dificultăți vă puteți confrunta în relațiile cu elevii, în procesul evaluării activităților educative la clasă?

5. Încercați să identificați cele mai frecvente eșecuri, în procesul evaluării activităților educative. Pentru fiecare, străduiți-vă să stabiliți natura, cauzele (cel puțin trei), consecințele acestora și căile de ameliorare a lor.

Întru îndeplinirea cerințelor de mai sus vă puteți sprijini pe următorul tabel.

Eșecul	Cauzele	Consecințele	Căile de ameliorare
	1.	1.	1.
	2.	2.	2.
	3.	3.	3.

Pagină metodică

Constatare: diversitatea formelor de organizare a activităților extracurriculare deduce o metodologie variată de realizare în practica pedagogică, cu finalitatea de a completa și întregi educația curriculară, satisfăcînd: necesitățile sociale și aspirațiile individuale, de a lărgi și îmbogăți nivelul de clatură, de a oferi modalități de a petrece timpul liber, de a dezvolta și exersa aptitudinile individuale.

Activitățile extracurriculare promovează cooperarea, participarea și învățarea prin experiență, iar scopul lor este de a încuraja elevii să gîndească, să simtă și să ia atitudine. Prin prisma acestor activități extracurriculare nu este important dacă se discută despre dreptul la viață sau libertate de expresie, valorile democratice, respectul și toleranța, ci este important ca ele să fie învățate într-un

mediu și printr-un proces care promovează respectivele valori.

Prin prisma activităților extracurriculare, respectând notele esențiale la proiectare, organizare și desfășurare, fiecare elev se poate manifesta liber în funcție de propriul stil de învățare, aspect manifestat prin: încredere în posibilitățile proprii, comunicare deschisă cu semenii clasei; buna pregătire a cadrului didactic; posibilități înalte de antrenare, stimulare a elevilor; prezența unui feedback organizat, valorificat, diversificat; formularea de concluzii gândite; stăpânirea emoțiilor, deschiderea afectivă etc.

Întreaga activitate în afara clasei are un conținut variat, determinat de interesele cognitive ale elevilor și de dorințele lor. Prin activitățile la care participă ei își însușesc cunoștințe din domeniul științei, tehnicii, literaturii, artei etc. Acestea largesc orizontul lor cultural și le trezesc interesul pentru cunoștințe. Pentru aprofundarea dinamicii relației educației de bază-educație permanentă prin prisma activităților extraclasă/extrașcoală se recomandă viitorului cadru didactic să-și focalizeze activitatea educativă pe:

Adoptarea unei viziuni axiologice și umaniste în educație și societate pentru a evita riscul depersonalizării și alienării tehnologice a indivizilor:

- impulsionează atât dorința, cât și plăcerii de a învăța la elevi, să potențeze *capacitatea de a învăța cum să înveți* și de a stimula curiozitatea intelectuală;

- nu există înlocuitor pentru relația profesor-elev, relație care se sprijină pe autoritate și se dezvoltă prin dialog;

- accentul începe să fie pus pe necesitatea reînțoarcerii la educație, pentru a putea face față situațiilor noi care apar în viața personală sau în sfera muncii;

- fiecare individ trebuie să fie *pregătit să profite de ocaziile de a învăța care i se oferă de-a lungul vieții*, atât pentru a-și lărgi orizontul cunoașterii, cât și pentru a se adapta la o lume în schimbare, complexă;

Tipurile fundamentale de învățare, necesare pe parcursul vieții:

- *a învăța să știi*, ceea ce înseamnă dobândirea instrumentelor cunoașterii, adică a învăța cum să acumulezi cunoștințe, grefate pe cunoștințele generale și de specialitate suficient de cuprinzătoare;

- *a învăța să faci*, astfel încat individul să intre în relație cu mediul înconjurător, să acționeze cu îndemănare;

- *a învăța să trăiești împreună cu alții*, pentru a coopera cu alte persoane, participând la activitățile umane;

- *a învăța să fii, să devii*, pentru a-ți dezvolta personalitatea și a fi capabil să acționezi cu o autonomie crescândă, judecând prin prisma propriei scări de valori și concepții și asumându-ți răspunderea.

Competențe de bază de care trebuie să dispună fiecare individ:

- abilitarea individului cu capacitatea de a comunica, cu spirit deechipă, de inițiativă;
- capacitatea de asumare a responsabilităților;
- abilități de mînuire a calculatorului;
- limbile străine;
- cultura tehnologică;
- spiritul antreprenorial;
- competențe sociale.

Fiecare trebuie să dețină aceste competențe de bază cel puțin la nivel minimal pentru a putea participa eficient la viața profesională, familială, și comunitară, dar și pentru a putea învăța de-a lungul întregii vieți.

Încă din faza conceperii unui proiect de activitate, profesorul se va poziționa interogativ față de valoarea

praxiologică a demersului său, în legătură cu pertinenta și eficiența travaliului pe care îl săvârșește. Pentru a realiza acest lucru el trebuie să cunoască, de la început, și să se relaționeze la un standard de expectanțe valorice și criterii de reușită (C. Cucuș).

Fiecare cadru didactic este dator să sesizeze și să promoveze în practica educațională accentul formativ, conștiintizînd că educația depășește limitele exigențelor și valorilor naționale și tinde spre universalitate, spre patrimoniul valoric comun al umanității.

Un curriculum unitar nu mai poate răspunde singur diversității umane, iar dezideratul educației permanente tinde să devină o realitate de necontestat. Astfel, fără a nega importanța educației de tip curricular, devine tot mai evident faptul că educația extracurriculară și cea extrașcolară sînt realizate dincolo de procesul de învățămînt, își au rolul și locul bine stabilit în formarea personalității elevilor.

Pentru analiza abilităților de participare, evaluate la elevi, am putea stabili următoarele trei niveluri de performanță, în baza următoarelor criterii elaborate și expuse detaliat în tabelul 1.

Tabelul 1.

Nivel	Criterii de evaluare
I	Elevii s-au implicat și au lucrat conștient în timpul serbării. Rolurile distribuite au fost însușite și au fost aduse argumente despre necesitatea confecționării costumului adecvat acestora, au fost aduse propuneri alternative de pegătire a gazetei de perete cu anumite soluții în rezolvarea sarcinilor. Elevii au stabilit relații între fenomenele tematicii serbării și și-au expus punctul de vedere de la o etapă la alta, conștientizînd nivelul propriu de implicare prin autoevaluare.
II	Elevii au solicitat ajutor atît la implicare în activitate cît și la memorarea rolului; rezolvă sarcinile serbării fără alternative de implicare personală; într-o măsură mică pot să se autoevalueze.
III	Elevii nu pot să-și elaboreze un algoritm de lucru; rolurile distribuite sunt însușite superficial și inexact; nu pot să-și

Nivel	Criterii de evaluare
	expună punctul propriu de vedere și să se autoevalueze.

Iar pentru analiza rezultatele activității în care au fost implicați elevii, datele obținute pot fi incluse în următorul tabel 2.

Tabelul 2.

Nr. d/o	Capabilități	cl.			cl.		
		Niveluri de dezvoltare			Niveluri dedezvoltare		
		I	II	III	I	II	III
1	Participare și independență în activitatea extracurriculară						
2	Rezolvarea sarcini serbării și depășirea dificultăților întâlnite						
3	Expunerea punctului de vedere și autoevaluarea la finele activității						

Un pas avansat pentru activitatea de evaluare ar constitui implicarea elevilor la elaborarea grilei; or, aceasta ar putea să-i facă mai critici, mai responsabili, mai conștienți față de propria învățare. Elevii pot fi antrenați, de exemplu, la alcătuirea criteriilor. Aceasta credem că le-ar spori motivația și interesul pentru realizarea sarcinii. Elevii vor înțelege că au un cuvânt spus, că opinia lor contează, că ei înșiși își definesc parametrii performanțelor lor.

Pentru a obține elaborarea unor criterii cu ajutorul elevilor vă propunem să realizați următorul **exercițiu**:

- Cereți fiecărui elev să numere personal cinci lucruri pe care le așteaptă de la o bună activitate extracurriculară/extrășcolară.

- Rugați elevii să lucreze în grup și să comenteze reciproc criteriile elaborate.
- Solicitați grupurile să întocmească o listă de criterii și o ordine de priorități pentru acestea.
- Notați pe tablă cele mai importante criterii formulate de fiecare grup, apoi pe cele care urmează ca importanță.
- Completați lista de criterii și comentați alegerea.
- Conveniți de comun acord la o listă cu criterii .

Bibliografie

1. Berușcă, A., Ghid metodologic al sărbătorilor școlare, București: EDP, 2007 – 285 p.
2. Besnard, P., Animateur sociocultural: functions, formation, profession, Paris: ESF, 1986, - 310 p.
3. Bontaș, I., Pedagogie. Tratat, București: Ed. BIC.ALL, 2001, - 40p.
4. Ceghit, I., Neacșu, I., Negreț-Dobridor, I., Pănișoară, O., Prelegeri pedagogice, Iași: Ed. Polirom, 2001 – 480p.
5. Cosma, T., Ora de dirigenție în gimnaziu, București, Ed. Polirom, 2005, - 185p.
6. Cuceș, C., Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Iași: Ed. Polirom, 2000, - 350p.
7. Damșa, I., Drăgan, L., Iliescu, M., Dirigințele în sistemul muncii școlare, București: EDP, 1983, - 197 p.
8. Educație pentru dezvoltare. Ghidul animatorului, Chișinău: Ed. CIDDC, 2001, - 315 p.
9. Ghidul educatorului din școala-internat. Activitatea explicit educativă, Chișinău, Biblioteca Prodidactica: Ed. Cartier educațional, 2003, - 345p.
10. Granaci, L., Sărbători. Obiceiuri, tradiții. Activități extracurriculare. Ghid pentru cadrele didactice, Chișinău: Ed. Epigraf, 2006, - 176 p.

11. Granaci, L., Instruire prin joc, Chișinău: Ed. Epigraf, 1999, - 128 p.
12. Jingă, I., Educația ca investiție în om, București: EDP, 1981, - 245 p.
13. Jinga, I., Educația și viața cotidiană, București: EDP, 2005, - 272 p.
14. Landsheere de V., Education et formation, Paris: Ed. Press Universitaires de France, 1992, - 540 p.
15. Mazilu, V., Scenarii pentru activitatea educațională extrașcolară, Chișinău, Ed. Labirint, 2005, - 314p.
16. Niculescu, R.-M., Formarea formatorilor, București: Ed. ALL, 2005, - 288p.
17. Nicola, I., Tratat de pedagogie școlară, București: Ed. Aramis, 2002, - 480 p.
18. Pănișoară, I., Comunicarea eficientă. Metode de interacțiune educațională, Iași: Ed. Polirom, 2003, - 320 p.
19. Păun, E., Școala – o abordare sociopedagogică, Iași; Ed. Polirom, 1999, - 286 p.
20. Peretti, A., Educația în schimbare, Iași: Ed. Spiru Haret, 1996, - 289 p.
21. Planchard, E., Pedagogie școlară contemporană, București, EDP, 1992, - 275 p.
22. Rogojină, D., Promovarea coerentă a valorilor în cadrul instituțiilor de învățământ, Chișinău: Ed. Lumina, 1993, - 104 p.
23. Săplăcan, M., Man, V., Spectacole artistice, București: Ed. Pro Transilvania, 1998, - 460 p.
24. Sinițaru, L., Iubiți și învățați-i pe alții să iubească, Chișinău: Lumina, 2005, - 30p.
25. Țârcovnicu, V., Pedagogie generală, Timișoara, Ed. Facla, 1975, - 245 p.
26. Ursu, V., Metodologia educației, Chișinău: Ed. Pontos, 2010, - 300p.

27. Văideanu, G., Tehnologia procesului educațional. Pedagogie. Ghid pentru profesori, vol. 2, Iași: Ed. Universitatea „A.I. Cuza”, 1986 – 314p.
28. Питюков, В., Ю., Основы педагогической технологии, Москва, Изд. Российское Педагогическое Агенство, 1997, - 343 с.
29. Подласый, И., П., Педагогика. Новый курс, Москва, Изд. Владос., 2002, - 435 с.
30. Степанова, Е., Н., Александрова, М. А., Обсуждаем проблемы воспитания, Москва, Т. Ц. Сфера, 2004, - 244 с.
31. Галанчук, Н., М., Архитектоника воспитательного процесса: современная концепция и теория воспитания, 2 т., Казань: 1999 – 314 с.
www.edu.md
www.youth.md, www.entm.md

Anexe
Activități extracurriculare
Schița de proiect/scenariu pentru
sceneta ecologică
MAGIA LITEREI „E”
Preambul

Data realizării _____

Locul desfășurării: sala de clasă

Autorul/autorii proiectului/scenariului: _____

Mesajul activității: protejarea resurselor naturale de producere a energiei și cunoașterea pericolului adus de acestea la exploarea negândită alor

Genericul – o scenetă pentru Ziua Pământului despre energie și ecologie

Grupul-țintă: clasa de elvi

Obiective:

✚ specifice fundamentale:

- să identifice valorile de participare și responsabilitate a omului în raport cu exploatarea resurselor de producere a energiei

✚ operaționale:

- să descrie resursele posibile de producere a energiei pe Pământ:

- să exemplifice aspectele de valorificare a resurselor de energie,

- să facă legătură între modul de exploatare a resurselor de producere a energiei și a pericolului adus de acestea la abuzare

Tipul activității: scenetă

Șșalonarea în timp (timp necesar pentru pregătire/repetiții, timp necesar pentru realizare): 3-4 ore

Materiale-suport: pentru fiecare erou imagine corespunzătoare atârnată pe un ecuson prins în piept

Echipe de realizare (rolurile): Povestitorul, Prințesa Energia, Ecologia, Pământul, Omul, Petrolul, Cărbunele, Gazul Natural, Vântul, Valurile și Mările, Biogazul, Gheizarul, Atomul, Soarele, Celula fotoelectrică, instalația.

Colaboratori din exteriorul echipei: _____

Motivarea intenției de inițiere a activității artistice: a da posibilitate elevilor de înțelegere despre necesitatea și posibilitatea omului de a folosi rațional resursele de producere a energiei

Desfășurarea activității

Povestitorul: E – este o literă magică. Este litera de început de la cuvintele: Ecologie și Energie. Sunt cuvintele cele mai apropiate de existența omului și de misterul vieții pe pământ.

Prințesa Energia: Eu sunt puterea ta. Îți dau forța să te miști, să mănânci, să înveți și să înțelegi. Mă aflu peste tot ca un zmeu tăcut.

Ecologia: Eu îți arăt legătura nevăzută dintre tine - omule – și plante, celelalte animale, apă, aer, sol și soare.

Energia și Ecologia: Da, noi, mână în mână, avem grijă ca nimeni să nu sufere.

Pământul: Eu am apărut cu miliarde de ani în urmă, împreună cu surorile mele adunate în jurul soarelui.

Apa: Mult mai târziu am apărut și eu; eu am găzduit și primele organisme vii.

Pământul: După mulți ani de evoluție a viețuitoarelor eu am devenit casa tuturor plantelor, animalelor și a ta, OMULE.

Ecologia: Și toate – plante, animale și oameni trăiți într-un echilibru numit ca pe mine – ecologie. Datoria ta, omule, este de a proteja mediul înconjurător.

Povestitorul: Odată, prințesa Energia a dat un bal, unde a invitat o sumedenie de surse de energie, toate supuse marelui împărat Pământul. Sala de bal a fost împodobită în

culori vii, iar masa încărcată cu multe bogății. Iată-i pe invitați:

Aprodul 1: Măria sa Petrolul cu bunii săi prieteni – Cărbunele și Gazul Natural.

Aprodul 2: Înălțimea sa Vântul.

Aprodul 3: Înălțimea sa Apa.

Aprodul 4: Prințesele Valurile și Mările.

Aprodul 5: Prinții Biogazul și Gheizerul.

Aprodul 6: Înălțimea sa Atomul.

Aprodul 7: Măritul Soare.

Energia: Pofțiți, vă rog, luați loc! Surpriză mare: astăzi avem onoarea să primim un oaspete de seamă. Fiecare să-și arate iscusința pentru a-l vrăji!

Aprodul 1: Omul!

Povestitorul: Și fiecare invitat începu să vorbească cu iscusință în fața *omului*...

Soarele: Pământul este unul din cei doi fii ai mei. Prietena lui este viața, de aceea i-am dăruit cele mai alese bunuri ale mele.

Lumina și Căldură: Noi i-am crescut plantele și animalele!

Apa: Iar eu i-am dat ploii cu care să potolească setea viețuitoarelor!

Soarele: Apoi l-am ajutat să-și procure hrana din belșugul pământului. Am fost părtaș și la descoperirile sale.

Omul: Eu ți-am dat chip de zeu și te-am numit când RA, când Apollo și chiar Suria, îmi amintesc bine!

Soarele: Și eu te-am răsplătit cu cel mai prețios dar al meu – ENERGIA.

Apa: Și pe mine mă încălzești mărite soare, mîngîindu-mă cu razele tale, eu produc electricitate.

Celula Fotoelectrică: Eu îți captez căldura luminii și o trimit planetei.

Instalația: Eu croiesc drum apei ca să poată fi mangaiată de razele tale, mărite zeu.

Pământul: Vă mulțumesc, fără ajutorul vostru eu nu aş dispune de energie ieftină și curată.

Soarele: Tot eu, *omule* pun în mișcare mașinile, avioanele, ajutat de instalație fără să fac rău pământului. Eu nu poluez de loc.

Vântul: Eu sunt eol, trăiesc în insulele eoliene. Sunt unul din fiii pământului. Alerg ca un nebun pe tot pământul, suflu ușor ca o briză, mă înfurii, aduc furtuni, plimb turmele de ori și ud pământul pentru a rodi, duc în cele patru zări semințele plantelor, răcoresc aerul. Puterea mea produce energie și electricitate. Nu produc poluare, deși uneori mă mai și joc!

Apa: Eu sunt sora pământului. Regatul meu este mare. Însăși viața s-a născut în apă. Sunt peste tot: în corpul animalelor, în trunchiul plantelor, în pământ și în aer. Sunt ploaie, ceață și chiar gheață. Sunt dulci dar și sărată, limpede dar și neagră.

Omul: Știu. Și noi te folosim la multe!

Apa: Da! Vapoarele îmi brăzdează valurile. Culturile le irig, moara de apă o învîrt, produc curent electric în centralele hidraulice. Mă mîndresc că sunt o sursă de energie ieftină și că nu poluez în jurul meu. Și acum fiicele mele Valurile și Mareele.

Valurile: Și noi producem energie ajutate de instalații speciale ce plutesc pe apă.

Mările: Iar noi, electricitate, ajutate de copiii noștri fluxul și refluxul (doi copii).

Povestitorul: Prințesa își îndeamnă oaspeții să guste din bunătățile de pe masă. După ce lichidele din pocale le unseră gaturile își îndreptară cu toții privirile către următorul invitat.

Energia: Are cuvîntul prințul Biogaz.

Biogazul: Eu sunt unul din frații mai mici ai surselor de energie. Nu sunt puternic, dar sunt ieftin și folositor. Am ca părinți frunzele și plantele (mai mulți copii) moarte. Ele se descompun și eliberează un gaz. Acesta sunt eu biogazul. Folosirea mea nu poluează de loc mediului.

Gheizerul: Sunt frate cu biogazul și sursele de energie și rudă bună cu apa. Puterea mea vine de la căldura interioară a pământului. Sunt furios, de aceea fișnesc ca o fantană arteziană. Mă las ușor prins

în conducte. Aduc puțină poluare, dar nu distrug nimic în jurul meu.

Aprodul Cavalerii Negri – Petrolul, Gazul Natural și Cărbunele: Noi suntem frați.

Petrolul: Toți ne-am născut sub pământ amestecat din copaci și plante –moarte.

Cărbunele: Da. Ele au putrezit sute și mii de ani în pământ până ne-au dat naștere nouă.

Gazul Natural: Are perfectă dreptate! Toți suntem o sursă sigură de energie atunci când ardem.

Petrolul: Eu pot deveni benzină, motorină și încă multe altele!

Cărbunele: Eu încălzesc apa în termocentrale și produc căldură dar și curent electric!

Gazul Natural: Și eu sunt folositor în casele oamenilor, la aragazuri: gătesc bine și repede, iar în nopțile lungi de iarnă dau căldură locuinței!

Petrolul, Gazul Natural și Cărbunele: Suntem supărați, că deși folositori, facem și mult rău. Suntem o sursă importantă de poluare a pământului și omului, apei și aerului.

Soarele, Apa, Vântul, Valurile, Mările și Biogazul: Sunteți dușmanii mediului înconjurător.

Atomul: Am și eu un cuvânt de spus. Sunt materia oricărui corp din univers. Sunt de când timpul, dar mereu

tînăr, nu dispar niciodată. Sunt cărămida universului. Voi toți aveți miliarde de atomi. Forța mea este nebănuită, deși sunt mic și invizibil.

Petrolul, Gazul Natural și Cărbunele: Și tu ești distrugător, fabrici bomba atomică, care distruge totul într-o clipă.

Prințesa Energia: Dragul meu prieten (om). Eu și invitații mei ți-am arătat avantajele și pericolele ce le aduc sursele de energie. Suntem siguri că ai reținut totul și vei alege numai binele de acum. *Acum ia aminte* – Nu uita că sursele de Energie au efect direct asupra vieții tale și a mediului înconjurător. *Reține* – NU POLUEAZĂ – Soarele, vîntul, apa, valurile și mările, biogazul și gheizerul. RĂU FAC – Petrolul, cărbunele, gazele naturale și atomul.

Soare, Vînt și Apă: Noi ne iubim împăratul și nu vom dispărea niciodată. Folosește-ne cu încredere căci noi apărăm Viața pe Planeta Albastră.

Petrolul, Gazul Natural, și Cărbunele: Ha, Ha! Și de noi ai mare nevoie. Deși periculoase, suntem jucăria cu care tu ai îndrăznit să te joci pentru că nu ai încotro! Ha, ha.

Soare, Vînt și Apă: ATENȚIE!!!!!! Un accident nuclear distruge viața pe PĂMÎNT!

Energia: Fii modern dar prudent. Consumul mic de energie înseamnă puțină poluare și multă sănătate.

Schița de proiect/scenariu pentru serbarea școlară religioasă de crăciun

Preambul

Data realizării: ..... decembrie

Locul desfășurării: sala de festivități

Autorul/autorii proiectului/scenariului: .....

Mesajul activității: Iubirea înseamnă a manifesta virtuți precum Credința, Compasiunea, Smerenia, Pacea, Bunătatea, Înțelepciunea, Voința, Răbdarea, Curajul, Puterea, Cunoașterea și cu toare acestea pe înșuși Dumnezeu!

Genericul: Povestea lui Moș Crăciun

Grupul-țintă: clasa de elevi

Competențe: formarea și cultivarea virtuților moral-spirituale și consolidarea capacităților de comportament moral-spiritual.

Obiective operaționale:

Cunoaștere: să identifice virtuțile și viciile prin prisma rolurilor interpretate;

Aplicare: să estimeze caracteristicile virtuților și viciilor prin propria autocaracterizare a rolului jucat;

Integrare: să facă legătură între bunătate ca manifestare de iubire și relațiile de bine cu lumea înconjurătoare prin exemplul eroilor jucați.

Tipul activității (șezătoare, concurs, **spectacol muzical-coregrafic**, concert etc.)

Eșalonarea în timp (timp necesar pentru pregătire/repetiții, timp necesar pentru realizare) 2-3 săptămâni/ 1 oră

Materiale-suport: pentru fiecare erou imagine din costume-măști corespunzătoare; recuzite scenice: scaun, sac, jucării, coroană, straie de Moș Crăciun.

Echipa de realizare (rolurile): povestitorul, lăcomie, trufie, lene, bunătate, Moș Crăciun, spiridușii;

Colaboratori din exteriorul echipei _____

Motivarea intenției de inițiere a activității artistice: a da posibilitate elevilor să-și consolideze capacitățile de comportament moral-spiritual prin rolurile interpretate.

Desfășurarea propriuzisă a activității

Povestitorul: În ținuturile de la miazănoapte, demult, trăia un priț mândru și bogat, care avea patru feciori: Lăcomie îl chemă pe cel mare, pe al doilea Trufie, pe al treilea îl chemă Lene și pe cel mai mic dintre ei, Bunătate.

(Personajele intră în scenă în ordinea prezentării, apoi se autocaracterizează)

Lăcomie: Eu sunt lacom la mâncare încă din pruncie!

Trufie: Eu am o privire mândră, semeață și sfidătoare încă de la naștere!

Lene: Eu sunt atât de leneș că nici laptele de la sânul mamei nu am fost vrednic să-l sug!

Bunătate: Eu am o duioșie în priviri și o figură senină, încât prințul nu a stat pe gânduri când mi-a ales numele.

Povestitorul: Anii au trecut pe nesimțite și mama copiilor a murit. Îndurerat și îmbătânit, prințul, îi chemă la el pe cei patru feciori și le zise: (*Intră în scenă prințul*)

Prințul: Feții mei, moartea mamei voastre m-a îndurerat peste măsură. Sunt slăbit și bătrân și înainte să închid ochii trebuie să-mi impart averea. Vreau ca cel mai vrednic dintre voi să moștenească totul. Așa că plecați și întoaceți-vă peste un an să-mi spuneți ce faptă de seamă ați săvârșit, care să merite averea mea.

Lăcomie: Am plecat.

Trufie: Și eu mă grăbesc la drum.

Lene: Aici, acasă, e bine: pun-te masă, scoal-te masă. N-am trebuință să mân pe drumuri necunoscute și să mă obosesc. N-am nevoie de avere; numai lucru de-a gata. S-o găsi și pentru mine un blid cu mancare!

(*Prințul oftează și îl lasă în pace, iar Lene se așează pe un scaun și se întinde*)

Bunătate: Nici eu nu aș porni tăicuță de acasă, că unde este mai bine ca aici! Dar voința ta este poruncă pentru mine!....(*iese și Bunătate și intră povestitorul*)

Povestitorul: Trecu anul repede ca clipele în zbor și iată că flăcării se întorc să dea socoteală prințului de faptele lor.

Lăcomie: Dragă tăicuță, pretutindeni pe unde am trecut am căutat să smulg oamenilor cât mai mult, ca să-ți rotunjesc averea, că și așa va fi toată a mea. Dar ce crezi, oamenii m-au gonit și m-au huiduit. M-am întors deci cu mana goală! (*zise Lăcomie arătând mâinile goale prințului*)

Prințul: Să știi Lăcomie, că ai făcut rău cerând fără să dai nimic în schimb. De aceea socotesc că nu ești vrednic de averea mea!

Trufie (*zambind*): Am trecut pretutindeni fără să privesc în jos sau în ochii oamenilor și m-am socotit mai presus de ei. I-am umilit și i-am sfidat, ca un adevărat rege. Merit deci moștenirea ta!

Prințul (*cu durere în glas*): Nicidecum. Pe oameni trebuie să-i respecti și să-i iubești, socotindu-te egalul lor. Nici tu nu meriți averea mea!

Lenea (*moțâia pe scaun, se intinse*): Atunci, tăicuță, dă-mi mie averea ta. Eu nu m-am lăcomit și nici trufaș n-am fost cu nimeni. Nu m-am mișcat de la locul meu!

Prințul: Să știi, Lene, că nimic nu vine de-a gata, ci totul se câștigă prin muncă!

Bunăătate: Tăicuță dragă, eu, cum ți-am spus, n-am nevoie de nicio avere și nici nu o merit. Fapta mea este cu totul neînsemnată!

Prințul: S-o auzim!

Bunăătate: Păi când am plecat de aici, am ajuns la casa unui moșneag, care făurea jucării. Am intrat în slujba lui și am învățat să fac jucării. La plecare mi-a dăruit un sac cu jucării, ca să-l aduc să mă poți crede. Pe drum, însă am întâlnit mulți copii și le-am dăruit lor jucăriile. Bucuria din ochii lor m-a răsplătit într-atât că nu mai am nevoie de nici o avere!

Prințul: Tu ești fiul meu cel vrednic, Bunăătate. Ai dovedit că nu ești lacom, nici trufaș și că îți place să muncești. Meseria e brățara de aur! Te-ai dovedit bun și milostiv. Tu meriți toată averea mea!

(*feciorii ingenunchează, prințul își dă jos coroana și o așează pe capul fiului mai mic, Bunăătate, apoi iese*)

Povestitorul: Curând prințul se stinse. Bunăătate îi chemă pe frații săi și le zise:

Bunăătate: Acum după ce l-am coborât pe tăicuța în groapă ce vom face?

Lăcomie: Tu hotărăști, ești moștenitorul averii!

Bunăătate: Vom împărți averea în 4 părți egale, așa cum se cuvine. Și vom stăpâni toți asupra acestui ținut.

(*Lăcomie și Trufie se retrag puțin și șușotesec ceva împreună cu Lene apoi se întorc rostind aspru*)

Lăcomie: Am hotărât!

Trufie: Pleacă! Noi vom stăpâni averea! Avem trei părți și tu doar una!

Bunăătate: Să stăpâniți sănătoși! Eu plec și vă las cu bine!

Povestitorul: Bunătate părăsi castelul și se îndreptă spre casa bătrânului făuritor de jucării.

(cei trei rămân răsând în gura mare și arătând cu degetul spre Bunătate care pleca, apoi ies cu hohote de râs și intră în scenă moșneagul cu un sac de jucării)

Lenea: Tare greu mă mai descurc și mare nevoie am de un ajutor. Pe unde o fi Bunătate?

Bunătate: Dacă mă primești, sunt aici să te ajut în continuare!

Moșul: Mare bucurie-mi faci, fiule *(se îmbrățișează)*. Văd că ți-ai pus hainele de lucru. Dă-i bătaie! Avem atâtea de făcut! *(aranjează în sac jucării și pachete)*. Eu sunt bătrân și slăbit, las în mainile tale sarcina de a bucura sufletele copiilor cu aceste minunate jucării.

Bunătate: Cum mă voi descurca?

Moșul: Sania mea fermecată și renii îți vor fi sprijin în călătorie, iar spiridușii *(face un semn cu*

mâna și spiridușii intră având fiecare o jucărie pe care le așează lângă sac) te vor ajuta cu jucăriile. Bun venit spiridușelor și spiridușilor! Noi mergem să ne odihnim nițel, lăsăm totul în seama voastră. *(moșul și Bunătate se retrag)*

Spiriduș 1: Cred că moșul abia așteaptă să plece. Va merge ca în fiecare an, la toți copiii?

Spiriduș 2: Ei la toți copiii! La o ..... mică parte!

Spiriduș 3: Cum la o mică parte? Păi eu am făcut lista cu toți copiii și am pregătit pentru fiecare jucăria visată!

Spiriduș 4: Sper că nu ai greșit lista ca și anul trecut! Vă mai amintiți? Ai trimis unei fetițe o păpușă dolofană și ea dorea o păpușă Barbie!

Spiriduș 3: Nu a fost vina mea, producătorul lui Barbie a trimis marfa prea târziu. O să primească păpușa anul acesta!

Spiriduș 5: Fetița aceea trebuia să se mulțumească cu ce a primit! Să nu îi mai trimitem nimic! Copii răi și nerecunoscători!

Spiriduș 6: Așa e! Și eu cred că moșul nu ar trebui să meargă pe la toți copiii!

Spiriduș 7: Nu se poate! După atâtea mii de ani să se schimbe obiceiul?

Spiriduș 8: Da! Copii răi și neascultători, de ce să merite jucării?

Spiriduș 1: Nu e adevărat! Nu există copii răi! Toți copiii sunt buni!

Spiriduș 2: Și atunci, dacă-i așa, de ce se comportă urât? De ce distrug jucăriile?

Spiriduș 3: Din curiozitate! Vor să le afle secretul. Cine strică acum o jucărie mășinuță, când se va face mare va construi o mașină adevărată!

Spiriduș 5: Dar cu învățatul cum e ? Unii copii învață și alții nu. De ce nu învață toți?

Spiriduș 4: Toți învață după puterile lor, numai că unii sunt mai puțin îndemânatici și se descurcă maiiii... mai incet cu cartea. Dar fiecare copil are partea lui bună!

Spiriduș 6: Măi să fie, mi-ați înduioșat inima!

Spiriduș 7: Nu vom tăia pe nimeni de pe listă! Moșul e cel care hotărăște!

Spiriduș 8: M-ați convins și pe mine! Toți copiii sunt buni și merită câte o jucărie. Anul acesta! Că dacă mă mai supără vreunul, la anul îl șterg de pe listă și gata!

(intră în scenă moșul și Bunătate în straie de Moș Crăciun)

Bunătate : Hai fraților , că se face târziu și copiii îl așteaptă pe Moș Crăciun !

Spiriduș 1: Pachetele sunt aranjate și sania pregătită de drum!

Moșul (către Bunătate): Dragul meu e timpul să-ți urez drum bun! Sunt convins că vei face treabă bună!

Bunătate: Dorința ta, e poruncă pentru mine! *(se îmbrățișează și Bunătate ia sacul și pleacă)*

Spiridușii: Drum buuuun!

Povestitorul : Așa cum ați înțeles, Bunătate a devenit Moș Crăciun și cutreieră lumea cu alaiul său nemaivăzut, cu clinchete de clopoței la sania fermecată. Așteptați-I!

(copiii vor intra în scenă și vor susține un recital de colinde, apoi vor primi cadourile de la Moș Crăciun)